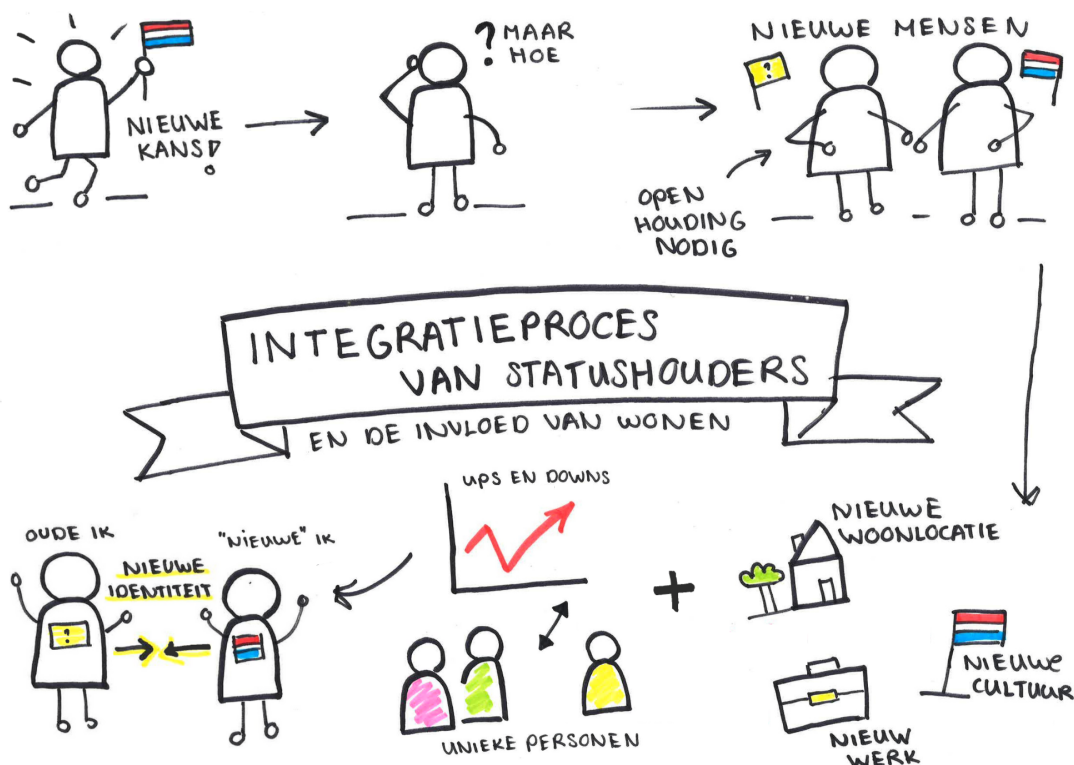

De invloeden van wonen op de integratie van statushouders

Een masterscriptie over de ervaringen van statushouders met de invloed van wonen op hun integratie in de gemeente Utrecht.

Naam: C. I. Vat

Studentnummer: 6855164

Datum: 19-08-2023

Universiteit Utrecht

Human Geography; Urban geography

Faculteit Geowetenschappen

Scriptiebegeleider: Gideon Bolt

In samenwerking met Portaal

Stagebegeleiders: Anniek Dimmendaal & Grietje Doevendans

Titelpagina

Titel	De invloed van wonen op de integratie van statushouders: Een masterscriptie over de ervaringen van statushouders met de invloed van wonen op hun integratie in de gemeente Utrecht.
Naam	Carolien (C. I.) Vat
Studentnummer	6855164
Scriptiebegeleider	Gideon Bolt
Faculteit	Geowetenschappen
Studie	Human Geography; Urban geography
Organisatie	Portaal
Stagebegeleiders	Anniek Dimmendaal & Grietje Doevendans
Datum	19-08-2023

Samenvatting

Er bestaan veel verschillende opvattingen over de integratieprocessen van statushouders en hoe deze processen worden beïnvloed door verschillende aspecten van. Met dit onderzoek werd getracht de bestaande kennis over de ervaringen van statushouders met de invloed van wonen op hun integratieproces aan te vullen. De kennis is getoetst met kwalitatieve diepte-interviews, toegespitst op de specifieke casus 'wonen in de gemeente Utrecht'. Hierbij zijn de essentiële elementen van 'integratie' gedefinieerd en is ingezoomd op de woongeschiedenis van de deelnemers. Bovendien is aandacht besteed aan de verwachtingen van - en ervaringen met - het huisvestingsproces, begeleiding bij het integratieproces en de huidige woonsituatie. Hoewel sterk specifiek, zijn er grote overeenkomsten tussen de participanten, en tevens tussen de resultaten en de bestaande literatuur. Deze conclusies leiden zowel tot aanbevelingen voor het uitvoeren van dit onderzoek onder andere omstandigheden, als tot praktische aanbevelingen. De overkoepelende aanbeveling is: meer plek en aandacht voor het belang van persoonsafhankelijkheid.

Trefwoorden: ervaringen, huisvesting, integratie, persoonlijke eigenschappen, statushouders, Utrecht, voorkeuren, wonen, woonvormen, woonlocaties, woongeschiedenis, woonsituatie.

Voorwoord

Beste lezer,

voor u ligt mijn masterscriptie over de invloed van verschillende aspecten van wonen op de integratie van statushouders in de gemeente Utrecht. Deze scriptie vormt de afsluiting van mijn master Human Geography. Binnen deze brede studie heb ik mij vooral gefocust op stadsgeografie en vakken die aandacht schonken aan de menselijke belevingen en ervaringen van plekken in steden. Deze masterscriptie sluit daardoor volledig aan op mijn persoonlijke interesses.

Tijdens het schrijven van deze scriptie heb ik veel steun gehad aan mijn scriptiebegeleider Gideon Bolt bij de Universiteit Utrecht en mijn stagebegeleiders Anniek Dimmendaal en Grietje Doevendans bij Portaal. Portaal heeft mij de kans gegeven om op een ontspannen manier kennis te maken met de wereld van woningcorporaties, en mijn collega's lieten me overall meekijken als ik dat wilde. Voor deze kansen, nieuwe kennis en hun bijdragen aan deze scriptie ben ik mijn collega's bij Portaal zeer dankbaar. Uiteraard zijn ook mijn vrienden, familie en huisgenoten een grote steun geweest, van het bedenken van een onderwerp tot het stellen van kritische vragen over de inhoud. Deze personen zou ik op deze manier graag willen bedanken voor hun morele en praktische steun én vertrouwen.

Mijn dank gaat in het bijzonder uit naar de deelnemers van dit onderzoek, zonder wiens bereidwillige deelname het onderzoeksdeel van mijn scriptie niet mogelijk was geweest. Bij dezen, nogmaals bedankt voor de openheid en levendigheid waarmee de deelnemers over een emotioneel en vaak ingewikkeld onderdeel van hun leven hebben gesproken, en dat zij mij een inkijk wilden geven in hun wereld.

Ik hoop met deze masterscriptie een bijdrage te hebben geleverd aan de kennis over de integratieprocessen van statushouders. Hoewel het schrijven van deze scriptie gepaard is gegaan met hoogtepunten en dieptepunten, ben ik onwijs blij met de ervaring en ben ik trots op het resultaat wat hier voor u ligt.

Hoewel het onderwerp me altijd al interesseerde, heeft deze scriptie mijn ogen geopend voor een ontzettend interessant onderwerp binnen de stadsgeografie, en heb ik me menigmaal laten verbazen door de ervaringen van de deelnemers. Ik wil u graag veel plezier wensen bij het lezen van mijn werk en hoop ik dat uw interesse voor het onderwerp net zo veel groeit als het mijne gegroeid is tijdens het schrijven.

Carolien Vat

Utrecht, 19 augustus 2023

Inhoudsopgave

Titelpagina	2
Samenvatting	3
Voorwoord	4
Inhoudsopgave	5
Hoofdstuk 1 - Introductie	7
Huisvesting van statushouders in Nederland	7
Achterblijvende integratie van statushouders	8
Het huidige onderzoek	9
Woongeschiedenis	9
Persoonlijke kenmerken	10
Woonlocatie	11
Woonvormen	12
Hoofdstuk 2 - Huisvesting van statushouders	14
§2.1 - Definitie 'statushouders'	14
§2.2 - Het huisvestingsproces van statushouders	14
§2.3 - Na de huisvesting	17
Hoofdstuk 3 - Theoretisch kader	18
§3.1 - Het integratieproces van statushouders	18
§3.2 - De invloed van persoonlijke eigenschappen & woongeschiedenissen	22
§3.3 - De invloed van de huidige woonsituatie	25
§3.4 - Synthese	28
Hoofdstuk 4 - Methodologische aanpak	29
§4.1 - Dataverzameling	29
§4.2 - Operationalisering	29
§4.3 - Onderzoeksgebied	31
§4.4 - Sampling	34
§4.5 - Data-analyse	36
§4.6 - Onderzoeksethiek	36
§4.7 - Methodologische discussie	37
Hoofdstuk 5 - Resultaten	39
§5.1 - Definitie van integratie	39
§5.2 - Eigen integratie & thuisvoelen van deelnemers	46
§5.3 - Verwachtingen van de Nederlandse samenleving en de directe leefomgeving	48
§5.4 - Verwachtingen van en ervaringen met begeleiding	52
§5.5 - Woongeschiedenissen	62
§5.6 - Verwachte impact van de woning én de locatie op integratie	77
§5.7 - Huidige woonsituatie: post-migratie-levensloop	80
§5.8 - Mening over andere woonvormen	85
§5.9 - Synthese	90
Hoofdstuk 6 - Discussie & conclusie	94

§6.1 - Theoretische discussie	94
§6.2 - Conclusie & aanbevelingen	95
Literatuurlijst	98
Bijlage 1 - Synthese model theoretisch kader	109
Bijlage 2 - Topiclijst interviews Nederlands	110
Bijlage 3 - Topiclijst interviews English	115
Bijlage 4 - Toestemmingsverklaring	120
Bijlage 5 - Consent form	121
Bijlage 6 - Eigenschappen van deelnemers	123
Bijlage 7 - Codeerschema	125

Hoofdstuk 1 - Introductie

Op 17 juni 2022 werd het tekort aan doorstroming van statushouders in de asielketen door de Rijksoverheid uitgeroepen tot een nationale crisis (Gemeente Utrecht, 13 juli 2022). In Nederland wachten meer dan 17.500 statushouders in opvanglocaties op permanente huisvesting (Vereniging van Nederlandse Gemeenten [VNG], z.d.). Sinds 2018 wordt een belemmering in de doorstroming veroorzaakt door de algehele wooncrisis, de crisis in het asielstelsel en knelpunten in de uitvoering en uitwerking van het migratiebeleid op lokaal niveau (Adviesraad Migratie, 2022). Doordat statushouders te lang in de opvang voor asielzoekers blijven, wordt hun integratie belemmerd (Adviesraad Migratie, 2022; Jonitz et al., 2022) en komen bovendien te weinig plekken beschikbaar voor nieuwe asielzoekers, die daardoor in de noodopvang moeten worden ondergebracht (Adviesraad Migratie, 2022).

Huisvesting van statushouders in Nederland

Om de druk op de woningmarkt te verdelen en overconcentratie van statushouders te vermijden, is in Nederland in de jaren 1990 op nationaal-, stedelijk- en wijkniveau beleid ingesteld voor de verspreiding van asielzoekers en statushouders (de Hoon, Vink & Schmeets, 2021; Van Liempt & Miellet, 2021). De algemene filosofie achter het Nederlandse spreidingsbeleid voor vluchtelingen is het spreiden van lasten; "het eerlijk, objectief en transparant verdelen van de verantwoordelijkheid voor, en de financiële kosten van, het huisvesten van vluchtelingen tussen gemeenten" (Van Liempt & Miellet, 2021, p. 2380). Sinds 2014 bepaalt de Rijksoverheid in de 'taakstelling voor huisvesting vergunninghouders' elk half jaar het aantal vergunninghouders waaraan elke gemeente een plaats moet geven om te wonen. Deze verdeling wordt gebaseerd op het aantal inwoners van de gemeenten (Rijksoverheid, z.d., a; VNG, 2021). In de eerste helft van 2023 moeten de Nederlandse gemeenten gezamenlijk 21.200 statushouders huisvesten, dit is hoger dan voorgaande jaren (Rijksoverheid, 30 juli 2022). In de tweede helft van 2023 stijgt dit aantal naar 27.300, samen vormt dit de hoogste taakstelling sinds 2015, en de verwachting is dat de taakstelling de komende jaren zal blijven stijgen (Rijksoverheid, 28 april 2023). "Na maandenlange discussie over maatregelen om de asielinstroom te beperken" leidden onderhandelingen over het asielbeleid op 7 juli 2023 zelfs tot de val van het kabinet (NOS, 9 juli 2023). Aansluitend bleek uit een peiling van marktonderzoeksbureau Ipsos dat het thema "Migratie en asiel" onder de Nederlandse bevolking erg speelt en hét belangrijkste thema voor toekomstige Tweede Kamerverkiezingen zal zijn (Ipsos, 28 juli 2023).

In het spreidingsbeleid wordt de wisselwerking tussen vluchtelingen en (woon)locaties onderbelicht (Huizinga & van Hoven, 2018) en wordt de rol van plekken in het dagelijks leven van personen sterk onderschat (Huizinga, 2019). De Rijksoverheid gaat ervan uit dat effectievere sociale integratie zal ontstaan doordat statushouders worden aangemoedigd om sociale interactie met de ontvangende samenleving te initiëren, en minder zullen gaan vasthouden aan bestaande netwerken van vrienden en familie (Huizinga & van Hoven, 2018). In dit opzicht benadrukt Huizinga (2019) dat plekken dynamischer en heterogener zijn dan hoe ze in het beleid worden gezien. Bovendien zou sociale interactie tussen verschillende groepen niet moeten worden gezien als een lineair proces naar veranderingen in houdingen, waarden en overtuigingen, maar als een onvoorspelbaar proces (Huizinga & van Hoven, 2018)

Daarnaast is volgens onder andere de Hoon, Vink & Schmeets (2021) het Nederlandse beleid vaak gebaseerd op de onterechte aannames dat statushouders op de toegewezen locatie zullen blijven, en dat ze zullen profiteren van de daar beschikbare integratiemogelijkheden (ook Jonitz et al., 2022). In hun constante zoektocht naar verbetering zullen asielmigranten juist mobiel blijven, het verkrijgen van een permanente verblijfsvergunning leidt hierdoor niet noodzakelijkerwijs tot een vaste en duurzame huisvesting op één locatie (de Hoon, Vink & Schmeets, 2021).

Achterblijvende integratie van statushouders

Snelle huisvesting in een gemeente is essentieel om actief deel te kunnen nemen aan de Nederlandse samenleving (Adviesraad Migratie, 2022; Beeckmans, 2017). Vanaf het moment dat statushouders verhuizen naar permanente huisvesting in een woongemeente, kunnen zij starten met integreren en participeren in de Nederlandse samenleving (Adviesraad Migratie, 2022; Bakker, Cheung & Phillimore, 2016; VNG, z.d.).

'Integratie' werd van origine gedefinieerd als een proces waarin nieuwkomers zich aanpassen aan de maatschappij. Tegenwoordig definiëren de meeste huidige academici integratie steeds vaker als een multidimensionaal proces, waarbij nieuwkomers zich moeten willen aanpassen én de ontvangende samenleving zich moet willen openstellen om integratie te faciliteren (Ager & Strang, 2008; Damen et al., 2021; Jonitz et al., 2022). Ondanks deze interactie worden in discussies over integratie de perspectieven van de nieuwkomers zelf bijna nooit betrokken (Damen et al., 2021). Ook Vluchtelingen Organisaties Nederland (VON) en het Kennisplatform Integratie & Samenleving constateren dat de ervaringen van statushouders zelf een onmisbaar perspectief bieden op integratie in de Nederlandse maatschappij, en dat deze perspectieven te weinig gehoord worden (De Gruijter & De Winter-Koçak, 2018).

Volgens Damen et al. (2021) is dit problematisch omdat als een groep statushouders zich niet gehoord of niet begrepen voelt, dit kan leiden tot wederzijds onbegrip, weerstand, een gebrek aan motivatie en zelfs tot het afwijzen van integratie. Uit recent onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau [SCP] (2021, b.) blijkt dat statushouders op de lange termijn daadwerkelijk achterblijven in hun gevoel van verbondenheid met de Nederlandse cultuur en Nederlanders. Het SCP stelt: "verbondenheid met en je thuis voelen in Nederland is een proces dat veel meer tijd kost dan men aanvankelijk dacht" (2021, b.). Tijdens dit langdurige proces kan verlies van vertrouwen ervoor zorgen dat statushouders zich in toenemende mate afsluiten van de Nederlandse samenleving en zich (on)bewust gaan richten op de eigen vertrouwde gemeenschap (SCP, 2021, b.). Tevens wordt de meerderheid van de statushouders belemmerd in hun integratie door hun trauma's voorafgaand aan en door hun verplaatsing, taalbarrières, culturele verschillen, gebrek aan sociale steun (Constantino & Minas, 2022) en het langdurige verblijf in opvangsituaties in Nederland (Odé & Dagevos, 2017). Om dit verlies van vertrouwen tegen te gaan is het van belang dat de opvangprocedure zo kort mogelijk is en de tijd in de opvang nuttig besteed wordt met onder andere taallessen en vrijwilligerswerk (onder andere Adviesraad Migratie, 2022; SCP, 2021, a.; Gijssberts & Dagevos, 2016; Jonitz et al., 2022; Kox & Van Liempt, 2022). Bovendien, is het

belangrijk dat statushouders Nederlandse vrienden hebben, uiteindelijk de Nederlandse nationaliteit krijgen en betaald werk hebben, om zich verbonden te voelen (SCP, 2021, b.).

Het huidige onderzoek

Huisvesting is een van de grootste invloeden in het vestigingsproces van statushouders (onder andere Adviesraad Migratie, 2022; Ager & Strang, 2008; Brown, Gill & Halsall, 2022; Manting et al., 2022; Seethaler-Wari, 2018; Weidinger & Kordel, 2020). Huisvesting is nauw verbonden met andere dimensies van integratie, zoals gevoelens van veiligheid en zekerheid van individuen, en toegang tot werk, onderwijs en gezondheidszorg (Weidinger & Kordel, 2020).

Het doel van dit onderzoek is daarom om inzicht te verkrijgen in de ervaringen van statushouders omtrent de combinatie van de processen van wonen, veranderingen in de woonsituatie en integratie in de Nederlandse samenleving. Om dit te onderzoeken is de volgende hoofdvraag opgesteld:

“Hoe wordt de integratie van statushouders in de gemeente Utrecht beïnvloed door hun woongeschiedenis en hun huidige woonsituatie?”

Om deze hoofdvraag te beantwoorden is deze uitgesplitst in vier deelvragen over de vier thema's: persoonlijke woongeschiedenis, persoonlijke eigenschappen, woonlocaties, en woonvormen.

Woongeschiedenis

Volgens statushouders zelf is het belangrijk dat de levensstijl van de plek waar ze gehuisvest worden aansluit op wat ze gewend waren in hun land van herkomst (Van Liempt & Staring, 2020). Daarom zou volgens Huizinga (2019) de woongeschiedenis van statushouders voordat zij naar Nederland kwamen, in meerdere mate betrokken moeten worden bij de koppeling van statushouders aan een gemeente (Huizinga, 2019). Hij stelt: “Door meer aandacht te schenken aan de relatie tussen statushouders, hun woongeschiedenis en de potentiële leefomgeving, kunnen gemeenten specifiek in kaart brengen wie het best gedijt op welke plek.” (Huizinga, 2019). Volgens Manting et al. (2022) zou überhaupt meer onderzoek moeten worden uitgevoerd naar hoe de huisvesting van pas gearriveerde migranten zich ontwikkelt vanaf de aankomst in Nederland tot in de jaren daarna.

Ondanks de invloed van veranderingen in woonlocaties op integratie én de constante zoektocht van statushouders naar verbetering (de Hoon, Vink & Schmeets, 2021), zijn slechts een beperkt aantal onderzoeken uitgevoerd naar verdere verhuizingen van statushouders in het land van asiel (Manting et al. 2022). In het uitgevoerde onderzoek wordt meestal gekeken naar één verhuizing na de eerste permanente woonplek (zoals Åslund, 2005; Damm, 2009; de Hoon, Vink & Schmeets, 2021; Habersfeld et al., 2019; Zorlu & Mulder, 2008).

In deze masterscriptie wordt daarom de invloed van de bredere woongeschiedenis van statushouders op hun integratie meegenomen, gezien als bestaande uit: statushouders' woongeschiedenissen voordat zij naar Nederland kwamen en hun woongeschiedenis binnen Nederland. Om meer kennis te verkrijgen over de invloed van de woongeschiedenis buiten en binnen Nederland op de integratie van statushouders is de volgende deelvraag opgesteld:

“Welke rol speelt de woongeschiedenis van statushouders in hun integratie in de gemeente Utrecht?”

Persoonlijke kenmerken

Persoonlijke kenmerken van de statushouders zijn nauw verbonden met hun woongeschiedenis, en beïnvloeden ook op andere manieren het proces van integratie. Sinds 2014 bepalen persoonlijke kenmerken van statushouders aan welke woongemeente zij in eerste instantie door het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) gekoppeld worden (Adviesraad Migratie, 2022; Jonitz et al., 2022; Rijksoverheid, z.d., a; VNG, 2021). De koppeling van statushouders aan een gemeente wordt ook bepaald door de taakstellingen van gemeenten, de situatie in het land van herkomst (Adviesraad Migratie, 2022) en de pre-migratie-, migratie- en post-migratie levensloop (COA, z.d., a). In het huidige beleid van Rijksoverheid worden volgens Damen et al. (2021) de sociale aspecten van huisvesting en de acceptatie van statushouders als evenwaardige bewoners onderbelicht.

In de eerste plaats zijn statushouders individuen met verschillende ervaringen, verwachtingen en behoeften (Damen et al. 2021; Damen, Huijnk, & Dagevos, 2022; Manting et al., 2022; Van Liempt & Miellet, 2021; Van Liempt & Staring, 2020). De individuele pre-migratie-, migratie- en post-migratie levensloop bepalen de houding van statushouders in hun integratieproces (COA, z.d., a; Damen, Huijnk, & Dagevos, 2022). Ondanks dat de diversiteit in migranten toeneemt, is wetenschappelijk onderzoek tot nu toe voornamelijk gefocust op verschillen in de huisvesting resultaten van de vier "klassieke" grote migrantengroepen in Nederland; Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen (bijvoorbeeld Bolt & Van Kempen, 2008; Boschman, Kleinhans & Van Ham, 2017; Zorlu, Mulder & Van Gaalen, 2014). Damen et al. (2021) identificeren dat het belangrijk is om meer onderzoek uit te voeren naar individuele integratietrajecten en variaties hierin voor verschillende en mogelijk overlappende subgroepen gebaseerd op onder andere leeftijd, opleidingsniveau, het land van herkomst, moment van aankomst en culturele perspectieven.

Tevens blijkt uit verschillende onderzoeken dat woonpatronen en besluiten over hervestiging van vluchtelingen zeer specifiek zijn en afhangen van het land van herkomst, het bestaan van co-etnische gemeenschappen, het bieden van sociale huisvesting en werkgelegenheid (Åslund, 2005; Damm, 2009; Habersfeld et al., 2019; Krahn, Derwing, & Abu-Laban, 2005; Weidinger & Kordel, 2020). Eveneens spelen veranderingen in de levensloop van statushouders en hun families, en daarmee veranderende kansen, mogelijkheden en voorkeuren, een rol in het woongedrag en de integratie van statushouders (de Hoon, Vink & Schmeets, 2021). Veranderingen in deze levenslopen kunnen er bijvoorbeeld voor zorgen dat statushouders besluiten om te verhuizen, waardoor zij in een nieuwe sociale omgeving

terechtkomen (de Hoon, Vink & Schmeets, 2021) en ertoe kan leiden dat zij opnieuw moeten integreren in de lokale samenleving. In dit onderzoek spelen de persoonlijke eigenschappen van de deelnemers een essentiële rol voor het beantwoorden van de hoofdvraag en daarom is de volgende deelvraag opgesteld:

“Hoe variëren de invloeden van de woongeschiedenis en de huidige woonsituatie op de integratie in de gemeente Utrecht tussen statushouders met verschillende persoonlijke kenmerken?”

Woonlocatie

In Nederland variëren de initiële verblijfplaatsen van statushouders waaraan zij gekoppeld worden van stedelijke centra tot landelijke regio's door de taakstellingen van Rijksoverheid (de Hoon, Vink & Schmeets, 2021; Jonitz et al., 2022). “Ruim één op de zes statushouders verhuist binnen de inburgeringstermijn van drie jaar naar een andere gemeente” is een conclusie van onderzoek van het Centraal Planbureau [CPB] (2021, p. 1). Toch woont 50% van alle vergunninghouders tien jaar later nog wél in dezelfde regio waar ze zijn gehuisvest (CPB, 2018).

De verklaringen voor deze verhuisbewegingen zijn vaak verbonden aan locatiefactoren. Het koppelen aan een geschikte gemeente lukt in de praktijk vaak minder goed dan gedacht, waardoor mismatches ontstaan tussen de statushouder(s) en de toegewezen gemeente (Andriessen et al., 2020). Er wordt getracht om statushouders te huisvesten in de regio waar ze als asielzoeker zijn opgevangen, sociale contacten hebben opgedaan en een (begin van een) netwerk hebben opgebouwd (Adviesraad Migratie, 2022). Ondanks de huidige inspanningen, gebeurt dat in de realiteit niet vaak genoeg (Adviesraad Migratie, 2022).

Ten eerste, kan een mismatch ontstaan door plaatsing in stedelijke gebieden ofwel plattellandsgebieden. Uit onderzoek blijkt dat statushouders die in eerste instantie worden toegewezen aan stedelijke gebieden, minder geneigd zijn te verhuizen dan statushouders die in plattellandgemeenten worden gehuisvest (de Hoon, Vink & Schmeets, 2021). Ook volgens data van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2022a) blijkt dat statushouders naarmate ze langer in Nederland verblijven steeds stedelijker gaan wonen. De Hoon, Vink & Schmeets (2021) stellen dat deze verhuisbewegingen komen doordat hulpbronnen en/of voorzieningen voor sociale huisvesting en openbaar vervoer op het platteland in mindere mate aanwezig zijn dan in de stad. Bovendien zijn er op het platteland minder bestaande netwerken van statushouders, waar deze netwerken in steden juist zorgen voor begeleiding in de nieuwe omgeving en het overdragen van kennis en specifieke goederen (Musterd & Ostendorf, 2009; Van Liempt & Miellet, 2021; Weidinger & Kordel, 2020). Vluchtelingenorganisaties en de lokale bevolking benadrukken daarom vaak de ongeschiktheid van plattellandsgebieden voor de opvang van vluchtelingen (Weidinger & Kordel, 2020; Zorlu, 2017).

Ten tweede blijkt uit onderzoek van onder andere Van Liempt & Miellet (2021) dat óók binnen een stad de verschillen tussen verschillende wijken invloed kunnen uitoefenen op de

integratie van statushouders. Aanwezigheid van voorzieningen, zoals supermarkten die specifieke producten uit het land van herkomst aanbieden, kunnen belangrijk zijn voor gevoelens van behoren en het proces van vestiging (Van Liempt & Miellet, 2021). Deze plekken fungeren daarnaast als plek om andere statushouders te ontmoeten, helpen statushouders om verbonden te blijven met het land van herkomst door herinneringen en verhalen te delen, of door eten te bereiden en te delen (Huizinga & Van Hoven, 2018). Verder speelt de beschikbaarheid van betaalbare en kleine woningen een rol in de locatiekeuze van statushouders (De Hoon, Vink & Schmeets, 2021). Daarnaast verschillen wijken binnen een stad op het gebied van bijvoorbeeld veiligheid en bewonerssamenstelling, ook deze hebben een belangrijke invloed op integratieprocessen (Ager & Strang, 2008).

Ten derde ontstaat in sommige gevallen een mismatch doordat de statushouders in regio's met voor hen ongunstige arbeidsmarktomstandigheden worden geplaatst. Ondanks dat het COA tracht dit te voorkomen (COA, z.d., a), hebben sommige statushouders een minder grote kans op passend werk (Damen et al., 2021). Dit kan problematisch zijn omdat kansen op de arbeidsmarkt worden gezien als een essentieel element van integratie (Ager & Strang, 2008). Het SCP en Centraal Planbureau hebben vaker bepleit dat bij het toewijzen van de vestigingsgemeenten nog meer rekening zou moeten worden gehouden met de vaardigheden van statushouders binnen de regionale arbeidsmarkt (Andriessen et al. 2020; SCP & CPB 2020; SCP, 2021, a.; Centraal Planbureau, 2018). Om te onderzoeken hoe statushouders binnen de gemeente Utrecht deze invloeden van locatie ervaren, is de volgende deelvraag opgesteld:

“Welke rol speelt de huidige woonlocatie van statushouders bij hun integratie in de gemeente Utrecht?”

Woonvormen

In Nederland worden gemiddeld 1,7 statushouders per woning gehuisvest (Adviesraad Migratie, 2022). De door de gemeente te huisvesten statushouders bestaan voor ongeveer 70% uit alleenstaanden, tijdelijke alleenstaanden (oftewel 'alleengaanden': individuen die in afwachting zijn van gezinshereniging) en bovengemiddeld grote gezinnen (Adviesraad Migratie, 2022). Veel gemeenten hebben een voorkeur voor het huisvesten van (niet bovengemiddeld grote) statushouders-gezinnen omdat zij die (direct) in een eengezinswoning kunnen huisvesten (Adviesraad Migratie, 2022). Statushouders worden, logischerwijs, het vaakst gehuisvest in een eengezins corporatiewoning (Manting et al., 2022).

Statushouders worden ook gehuisvest in andere woonvormen zoals gemengde woonprojecten. Gemengde woonprojecten zijn woonvormen “waarin verschillende groepen mensen doelbewust samenwonen, contact onderhouden en gezamenlijk activiteiten ondernemen” (Davelaar et al., 2018, p. 12). Experimenteren met gemengde woonvormen is interessant en relevant gelet op de gedeelde doelen van de Rijksoverheid, maatschappelijke instellingen en cliënten(organisaties) rond participatie, zelfredzaamheid, herstel en inclusie (Davelaar et al., 2018). Daarnaast zouden gemengd wonen projecten kunnen bijdragen aan de beschikbaarheid van voldoende en betaalbare woningen voor verschillende soorten

woningzoekenden, waaronder statushouders (Davelaar et al., 2018). Hoewel er wel onderzoek is gedaan naar gemengde woonprojecten in het algemeen, is er nog te weinig onderzoek gedaan naar (de opbrengsten van) gemengd wonen met statushouders (Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019). Davelaar et al. (2018) moedigen aan om meer onderzoek te doen naar hoe de aanpak van gemengd wonen kan worden gebruikt om de omgeving een goed thuis te laten zijn voor personen die een (nieuwe) start willen maken.

Een minder voorkomende vorm van huisvesting voor statushouders is woningdelen (Dagevos et al., 2019; Manting et al., 2022). Bij 'woningdelen' delen de bewoners één adres met andere niet-verwante personen (Manting et al., 2022). Woningdelen wordt in de westerse samenleving vooral als een tijdelijke oplossing gezien op weg naar een zelfstandige plek om te wonen (Heath et al. 2018; Maalsen 2020). In de realiteit komt woningdelen vaak voor bij alleenstaande jongeren die voor hun studie migreren (Manting et al., 2022; NIDI & CBS 2021). Onder statushouders is woningdelen minder gebruikelijk, en is het fenomeen minder onderzocht (Manting et al., 2022). Bij woningdelen ontstaan vaak knelpunten, zowel voor de migrant als voor de samenleving (Manting et al., 2022). Enkele veel voorkomende knelpunten bij statushouders zijn: geluidsoverlast, onveilige en vieze situaties, weinig privacy, stress, sociale isolatie of minder sociale cohesie (Manting et al., 2022). Door deze knelpunten, maar juist ook door de kansen die woningdelen op kan leveren, kan de integratie van statushouders beïnvloed worden. Onderzoek naar woningdelen onder migranten, zoals statushouders, is in opkomst, maar bevat nog vaak hiaten (Baqai & Ward 2020; Manting et al., 2022). Volgens Baqai & Ward (2020) is meer onderzoek nodig naar woningdelen zodat experts in staat kunnen worden gesteld om betere oplossingen en benaderingen te kunnen opperen voor de uitdagingen waarmee deze gemeenschappen kunnen worden geconfronteerd. Manting et al. (2022) voegen hier aan toe dat de gevolgen van woningdelen voor zowel de migranten zelf als de samenleving, en "wat migranten zelf willen of verwachten als het om hun verblijf en huisvestingssituatie" (p.71) uitvoeriger onderzocht zouden moeten worden.

Vanuit de bestaande voorkeur voor plaatsing in een eengezinswoning, de behoefte aan kennis naar ervaringen met gemengd wonen, en de hiaten in onderzoek naar woningdelen onder statushouders, is de volgende deelvraag opgesteld:

“Op welke manier beïnvloedt de woonvorm waarin statushouders wonen hun integratie in de gemeente Utrecht?”

Leeswijzer

Om de hoofd- en deelvragen van deze masterscriptie te kunnen beantwoorden zal eerst het huisvestingsproces van statushouders in Nederland worden toegelicht (hoofdstuk 2). Daarna zal een theoretisch raamwerk worden gevormd, om de belangrijke concepten met betrekking tot het integratieproces van statushouders uiteen te zetten (hoofdstuk 3). In de methodologische aanpak (hoofdstuk 4) wordt ingegaan op de gebruikte methoden en de keuzes die hierin gemaakt zijn. Vervolgens bestaat hoofdstuk 5 uit de resultaten van het kwalitatieve deel van dit onderzoek. Afsluitend bevat deze masterscriptie een discussie en conclusie (hoofdstuk 6).

Hoofdstuk 2 - Huisvesting van statushouders

In dit korte hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de Nederlandse definitie van 'statushouders' (§2.1) en het huisvestingsproces van statushouders (§2.2). In het volgende hoofdstuk wordt door middel van een theoretisch kader de relevante literatuur omtrent de integratie van deze statushouders besproken (hoofdstuk 3).

§2.1 - Definitie 'statushouders'

Statushouders (ook wel vergunninghouders of asielmigranten) worden in dit onderzoek, vergelijkbaar met andere onderzoeken, gedefinieerd als:

“asielzoekers die een verblijfsvergunning hebben, maar (nog) niet de Nederlandse nationaliteit hebben” - Rijksoverheid, z.d., a; VNG, 2021

Statushouders hebben het recht op een woning (COA, z.d., c; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, z.d.; Rijksoverheid, z.d., a) en kunnen hun partner en kinderen naar Nederland komen (Rijksoverheid, z.d., c). Op de arbeidsmarkt hebben statushouders dezelfde plichten en rechten als een Nederlander (VluchtelingenWerk Nederland, z.d., a). Daarnaast zijn statushouders verplicht om binnen drie jaar inburgeringsexamen te doen (CPB, 2021; Rijksoverheid, z.d., b).

§2.2 - Het huisvestingsproces van statushouders

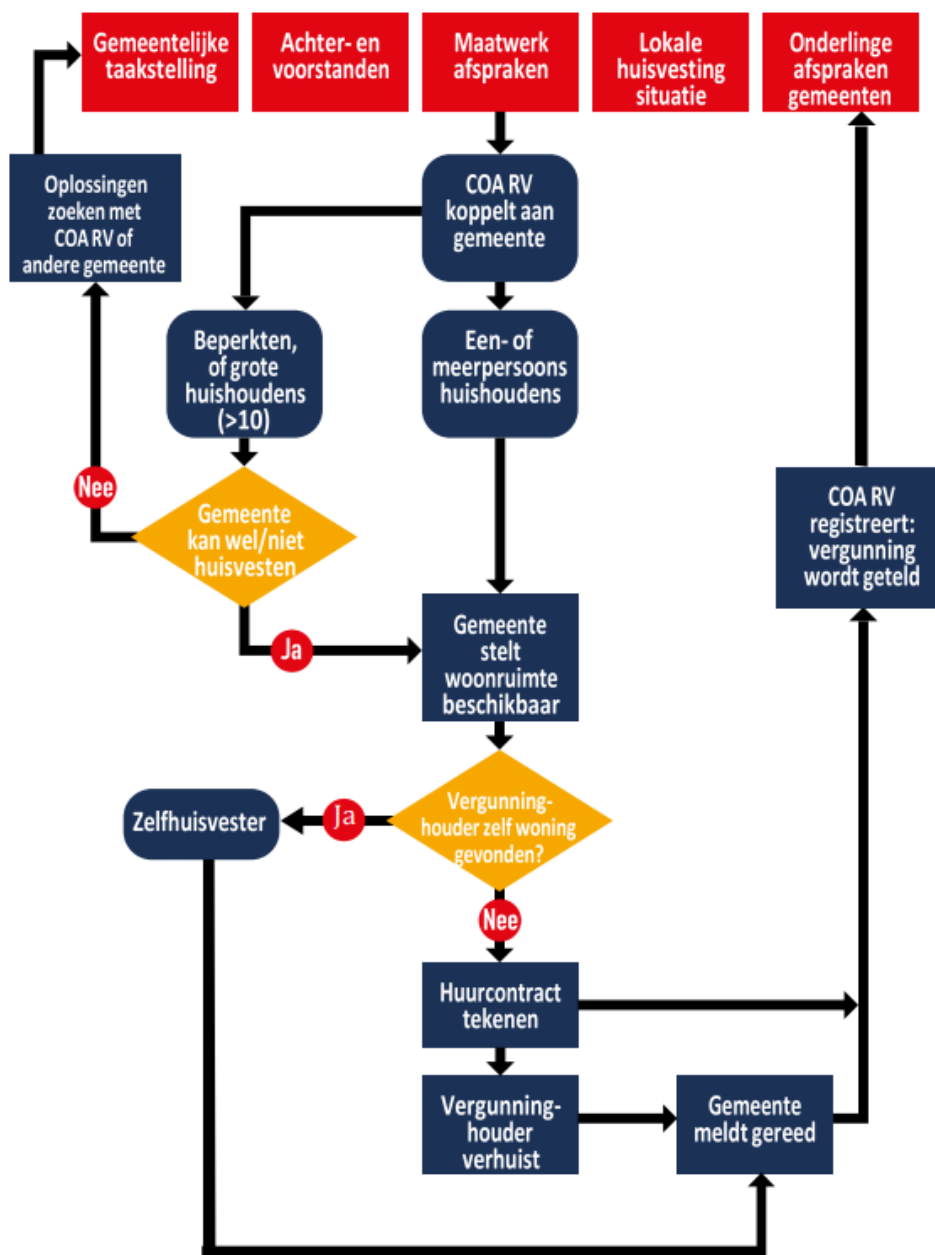
Nederland telt in totaal 2,3 miljoen sociale huurwoningen (CBS, 2023). Jaarlijks wisselt ongeveer 8,1% van de woningen van huurder (186.500 woningen). Van alle vrijkomende woningen wordt een deel toegewezen aan statushouders, in de periode 2015-2021 was dat landelijk gemiddeld 7 à 8%, dat zijn minder dan 15.000 woningen per jaar (Pointer, 12 maart 2023; Teeven, 2022). In 2022 werd dat percentage verhoogd naar 12% door een toename in het aantal statushouders en achterblijvende huisvesting (Pointer, 12 maart 2023; Teeven, 2022). Sinds 2017 krijgen statushouders niet meer automatisch voorrang op een sociale huurwoning, maar is dit per gemeente afhankelijk van de gemaakte afspraken (Pointer, 12 maart 2023). In de praktijk geven veel gemeenten in Nederland om aan hun taakstelling te voldoen statushouders wel met voorrang een woning, door tijdelijk huurwoningen te reserveren (Pointer, 12 maart 2023).

Na het verlenen van een permanente verblijfsvergunning, of een verblijfsvergunning voor 5 jaar, maakt de IND zo spoedig mogelijk een verblijfspas aan op basis van de dan bekende gegevens bij de Basisregistratie personen (BRP) en wordt een burgerservicenummer (BSN) aangemaakt (VNG, 2021). Het BSN nummer is onder andere nodig om een bankrekening te openen, een huurovereenkomst te kunnen ondertekenen en ziektekostenverzekering af te sluiten (VNG, 2021).

Statushouders kunnen hierna zelf op zoek gaan naar een woning, maar in de meeste gevallen begint het proces van permanente huisvesting in een woongemeente door de Rijksoverheid (Dourleijn et al., 2011). Dit proces, zoals schematisch weergegeven in Figuur 1, is op te delen in 3 fasen: koppeling van statushouder aan een gemeente door het COA (2

weken), regelen van een woonruimte door de gemeente (10 weken) en de verhuizing (2 weken)(COA, z.d., a; Rijksoverheid, z.d., a.).

Figuur 1- Huisvestingsproces van statushouders (bron: VNG, 2021).

Fase 1: koppeling aan een gemeente door het COA (2 weken)

In fase 1 koppelt het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) een kandidaat (of kandidaten) binnen twee weken aan een woongemeente. Een regievoerder van het COA verbindt de statushouders aan een gemeente waarvan zij denken dat de persoon de beste kans heeft om in te burgeren (COA, z.d.,a.; Rijksoverheid, z.d., a.). Dit doen zij door informatie te verzamelen over persoonlijke eigenschappen tijdens de screening & matchingsgesprekken. Voorbeelden van deze persoonlijke eigenschappen zijn (Rijksoverheid, z.d, a.):

- "grootte van het gezin;
- land van herkomst;
- taal;
- bijzonderheden over de gezinshereniging;
- beperkingen aan een woning;
- aanwezigheid inschrijfbewijs studie;
- opleiding;
- werkervaring;
- aanwezigheid arbeidscontract;
- medische bijzonderheden;
- netwerk;
- plannen voor de toekomst."

De persoonlijke informatie wordt opgenomen in het Taakstelling Volg Systeem (TVS), zodat deze overgedragen kan worden aan de gemeente (VNG, 2021). Bovendien wordt bij de koppeling rekening gehouden met de gemeentelijke taakstellingen en eventuele voor- of achterstanden van de gemeenten op de realisatie van deze taakstellingen (VNG, 2021).

Fase 2: de gemeente regelt een woonruimte (10 weken)

Na de koppeling heeft de gemeente 10 weken de tijd om de statushouder(s) van huisvesting te voorzien (Rijksoverheid, z.d., a; VNG, 2021). Hierbij stemt de gemeente af met de vergunninghouder zelf, woningcorporatie(s), maatschappelijke begeleiding en de regievoerder. Sommige gemeenten kiezen voor regionale samenwerking vanwege de spreiding van sociale huurwoningen en woningtypen over de regio, en omdat woningcorporaties vaak regionaal werkzaam zijn (VNG, 2021). Gemeenten mogen zelf bepalen of ze statushouders een zelfstandige of gedeelde woonruimte aanbieden (Adviesraad Migratie, 2022). Volgens het COA (z.d., a) krijgen gezinnen meestal een eengezinswoning toegewezen en jonge alleenstaande statushouders krijgen vaak een kamer in een huis met andere woningzoekenden zoals studenten en werkende jongeren. Statushouders zijn verplicht om de woonruimte die een gemeente toewijst te accepteren (COA, z.d., a).

Om te beginnen meldt de gemeente aan de woningcorporatie(s) en de organisatie voor de maatschappelijke begeleiding (zoals VluchtelingenWerk) in haar werkgebied dat de vergunninghouder moet worden gehuisvest en geeft daarbij de voor de huisvesting relevante gegevens aan (VNG, 2021). Daarna zoekt de woningcorporatie een passende woonruimte binnen het woningbezit, als deze is gevonden wordt een huurcontract opgesteld en een afspraak gemaakt voor ondertekening (VNG, 2021). De gemeente zorgt ervoor dat de eerste opvang van de vergunninghouder wordt afgestemd met de maatschappelijke begeleiding, stuurt een uitnodiging met tekendatum en informeert de regievoerder (VNG, 2021). De regievoerder informeert vervolgens de AZC-locatie (VNG, 2021). Afhankelijk van de gemaakte afspraken kan de maatschappelijke begeleiding samen met de vergunninghouder de woning inspecteren (VNG, 2021). Het huurcontract wordt gedeeld met het Toeslagenservicepunt van het COA.

Fase 3: de verhuizing (2 weken)

Voor de derde fase zijn maximaal twee weken beschikbaar. Deze fase omvat het ondertekenen van het huurcontract tot de feitelijke verhuizing (VNG, 2021). De gemeente toetst de aanvraag van de vergunninghouder voor een uitkering op basis van de Participatiewet en het inrichtingskrediet en kent deze wanneer mogelijk toe (VNG, 2021). Twee weken na de ingangsdatum van het huurcontract wordt de regeling ‘verstrekkingen asielzoeker’ automatisch stopgezet; de opvang van de vergunninghouder bij het COA stopt (VNG, 2021). De statushouder verhuist, zo nodig geholpen door de begeleidende organisatie, en de gekoppelde statushouder wordt automatisch geteld voor de taakstelling nadat degene is uitgeschreven bij het COA (VNG, 2021).

§2.3 - Na de huisvesting

Op 1 januari 2022 is de Wet inburgering 2022 in werking getreden (COA, z.d., c; CPB, 2021). Eerst was een statushouder zelf verantwoordelijk voor de inkoop van taallessen en andere cursussen om ervoor te zorgen dat binnen 3 jaar de eisen van inburgering voltooid zijn (CPB, 2021). In deze nieuwe wet is opgenomen dat, vanaf het moment van koppeling tot aan de huisvesting, de gemeente verantwoordelijk is voor het inburgeringstraject van statushouders (COA, z.d., b). Daarnaast moeten gemeenten inburgeringsplichtige statushouders in het eerste half jaar dat zij een bijstandsuitkering hebben verplicht ‘financieel ontzorgen’ (Rijksoverheid, 2023b). Dit betekent dat de huur, zorgverzekering en gas, water en licht door de gemeente wordt betaald (Rijksoverheid, 2023b). Gemeenten zijn bovendien verantwoordelijk voor begeleiding naar financiële zelfredzaamheid (Rijksoverheid, 2023b).

Het is aan te bevelen dat de gemeente vroegtijdig de maatschappelijke begeleiding van de vergunninghouder organiseert, elke gemeente heeft hiervoor recht op €2.370 per inburgeringsplichtige vergunninghouder (VNG, 2021). De gemeenten werken hierbij ook samen met onder andere VluchtelingenWerk, onderwijsinstellingen, NGO's en (soms) andere gemeenten (VNG, 2021).

Het integratieproces begint voornamelijk na hun huisvesting in een gemeente, informeel begint dit proces soms al eerder (Kox & Van Liempt, 2022). In de volgende paragraaf wordt verder ingegaan op het integratieproces van statushouders.

Hoofdstuk 3 - Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt een theoretisch kader opgesteld van belangrijke concepten die in de inleiding naar voren zijn gekomen. Om de hoofd- en deelvragen te beantwoorden wordt eerst een overzicht gegeven van de bestaande kennis over het integratieproces van statushouders (§3.1). Om het theoretisch kader verder toe te spitsen op dit specifieke onderzoek wordt vervolgens ingegaan op de invloeden van de woonlocatie, woonvormen, persoonlijke eigenschappen en woongeschiedenissen (§3.2 en §3.3). De laatste paragraaf van dit hoofdstuk (§3.4) is een korte synthese van het theoretisch kader, waarin een overgang gemaakt wordt naar het methodehoofdstuk (hoofdstuk 4).

§3.1 - Het integratieproces van statushouders

In deze paragraaf worden de in dit onderzoek gehanteerde definitie van ‘integratie’, de verschillende domeinen van integratie zoals Ager & Strang (2008) die voorstellen en actoren die betrokken zijn bij het integratieproces besproken.

§3.1.1 - Definitie '(succesvolle) integratie'

In de bestaande literatuur wordt het concept ‘integratie’ met ver uiteenlopende betekenissen gebruikt, die tevens door de tijd heen veranderd zijn (Ager & Strang, 2008). Zoals uit de inleiding van deze masterscriptie blijkt, wordt ‘integratie’ door academici steeds meer gezien als een multidimensionaal proces wat afhankelijk is van zowel de statushouders als de ontvangende samenleving (Damen et al., 2021; Jonitz et al., 2022). De definitie van integratie die in dit onderzoek gehanteerd wordt is geïnspireerd op de definitie van het Kennisplatform Integratie & Samenleving ([KIS], z.d., a.):

“een non-lineair proces waarbij nieuwkomers zich mengen in de Nederlandse samenleving en er tegelijkertijd ruimte is voor de nieuwkomer om zijn of haar eigen normen en gebruiken te behouden”

Deze definitie is gekozen door de focus op zowel aanpassing aan de Nederlandse samenleving als op cultuurbehoud, wat past bij het huidige multidimensionale beeld van integratie. Aan de bestaande definitie van het KIS is ‘non-lineair’ toegevoegd om te benadrukken dat er onderbrekingen kunnen plaatsvinden in het integratieproces van statushouders en dat een breed scala aan actoren mogelijk versturende rol kunnen spelen in het proces (Bakker, Cheung & Phillimore, 2016).

De mate van en het succes van integratie van statushouders wordt op verschillende manieren gemeten. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gebruikt hiervoor verschillende thema’s van indicatoren, deze zijn: “arbeidsmarkt, criminaliteit, gezondheid, huwen, inkomen, onderwijs en sociaal kapitaal” (CBS, z.d.). Zij volgen alle statushouders die vanaf 2014 een verblijfsvergunning hebben ontvangen, inclusief hun nareizigers en gezinsherenigers (CBS, 2022a). De woonsituatie van statushouders werd bij het CBS tot nu toe niet gebruikt als indicator van integratie, sinds 2022 wordt het eigendom van de woningen wel bijgehouden (CBS, 2022a).

In wetenschappelijk onderzoek worden deze en vergelijkbare thema's van indicatoren gebruikt (zoals onder andere Bakker, Cheung & Phillimore, 2016; Brown, Gill & Halsall, 2022; Constantino & Minas, 2022; De Gruijter & De Winter-Koçak, 2018; Jonitz, Schiller & Scholten, 2022; Weidinger & Kordel, 2020). In dit onderzoek wordt het conceptuele model van de domeinen van integratie van Ager & Strang (2008) als uitgangspunt gebruikt. Dit model is ontwikkeld op basis van breed literatuuronderzoek, vergelijking van verschillende definities en veldwerk (Ager & Strang, 2008).

Uit de inleiding en hoofdstuk 2 blijkt dat bij de huisvestings- en integratieprocessen van statushouders een breed scala aan actoren betrokken is. Aan de ene kant worden deze beïnvloed door institutionele actoren zoals de Rijksoverheid, gemeenten, de IND, het COA en partners en organisaties voor maatschappelijke begeleiding (bijvoorbeeld VluchtelingenWerk, onderwijsinstellingen en NGO's). Aan de andere kant zijn integratieprocessen en het succes van integratie afhankelijk van de houdingen van de statushouders zelf en de lokale gemeenschappen waarin zij gehuisvest worden.

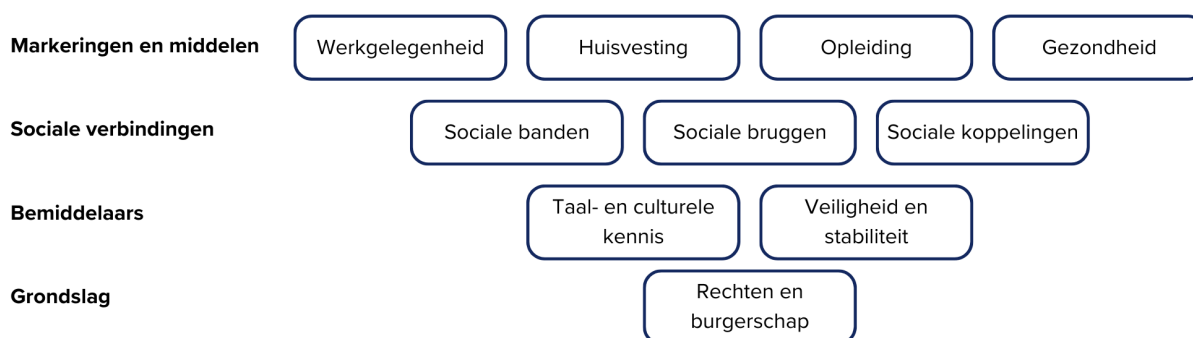
§3.1.2 - Domeinen van integratie

Ager & Strang (2008) definiëren vier thema's die centraal staan in de meeste percepties in de wetenschap van wat 'succesvolle' integratie is. Deze vier thema's zijn (Ager & Strang, 2008):

1. prestaties in en toegang tot alle sectoren van werkgelegenheid, wonen, opleiding en gezondheid;
2. aannames en acties met betrekking tot burgerschap en rechten;
3. processen van sociale verbinding binnen en tussen groepen in de gemeenschap;
4. structurele belemmeringen voor een dergelijke verbinding door taal, cultuur en de lokale omgeving.

Onder deze thema's vallen 10 hoofddomeinen, deze zijn schematisch weergegeven in de figuur hieronder (Figuur 2). Het conceptueel model van Ager & Strang (2008) is bedoeld om de grote variatie aan bestaande normatieve inzichten over integratie in de wetenschap te omvatten, discussies over verschillende percepties van integratie te faciliteren en relevante uitkomsten te analyseren. De domeinen zijn onderling verbonden en er is soms sprake van overlap tussen domeinen.

Figuur 2 - Conceptueel model van de hoofddomeinen van integratie (bron: vertaling van Ager & Strang, 2008)

Bij het eerste thema passen de domeinen die onder 'markeringen en middelen' vallen. In het model worden werkgelegenheid, huisvesting, opleiding en gezondheid niet alleen gezien als een manier om prestaties te markeren, maar ook als mogelijke middelen om integratie te faciliteren (Ager & Strang, 2008). Ager & Strang (2008) raden aan om aandacht te besteden aan programma's die gefocust zijn op deze domeinen.

Door grote variatie in prestaties in deze domeinen tussen statushouders, is het lastig om op basis daarvan te bepalen wat succesvolle integratie inhoudt. Voor Ager & Strang is de fundamentele vraag daarom: "Als iemand 'in' een samenleving integreert, wat zijn dan de normen en verwachtingen van die samenleving die een basis vormen voor cohesie?" (2008, p. 173). Om deze vraag te beantwoorden is als grondslag voor integratie het domein 'rechten en burgerschap' toegevoegd aan het model (Ager & Strang, 2008). Discussies over dit domein passen bij het tweede thema van succesvolle integratie en zouden expliciet moeten worden gemaakt wanneer het model wordt toegepast (Ager & Strang, 2008).

Om een verbinding te maken tussen de principes over rechten en burgerschap en uitkomsten in de domeinen 'werkgelegenheid', 'huisvesting', 'opleiding' en 'gezondheid' zijn 'bemiddelaars' en 'sociale verbindingen' nodig (Ager & Strang, 2008). 'Sociale verbindingen' hebben een fundamentele rol in het sturen van het integratieproces op lokaal niveau (Ager & Strang, 2008). Deze vallen onder het derde thema. Omdat integratie wordt gezien als tweerichtingsverkeer moet worden nagedacht over middelen voor sociale contacten tussen statushouders en de bestaande leden van de gemeenschap (Ager & Strang, 2008). De lokale visie op integratie wordt volgens Ager & Strang (2008) sterk beïnvloed door de verwachtingen over de relaties tussen groepen in de omgeving. Sociale verbindingen kunnen in drie vormen bestaan, deze zijn 'sociale banden' met een eigen groep zoals met familie of individuen uit hetzelfde land van herkomst, 'sociale bruggen' met andere gemeenschappen en 'sociale koppelingen' met met de structuren van de overheid (Ager & Strang, 2008).

Het laatste thema omvat de 'bemiddelaars'. In het model kunnen 'bemiddelaars' de belemmeringen voor integratie wegnemen (Ager & Strang, 2008). Deze belemmeringen kunnen voortkomen uit de domeinen 'Taal- en culturele kennis' en 'Veiligheid en stabiliteit' (Ager & Strang, 2008). Voorbeelden van factoren die invloed uitoefenen op integratie binnen het domein 'Taal- en culturele kennis' zijn: het kunnen spreken van de meest voorkomende taal in de gemeenschap, het hebben van praktische kennis over lokale procedures, gebruiken en voorzieningen, kennis over culturele verwachtingen en het kunnen toevoegen van waarde aan de gemeenschap (Ager & Strang, 2008). Bij het domein 'Veiligheid en stabiliteit' worden rust versus onrust in de gemeenschap, het vermijden van problemen, persoonlijke veiligheid, stabiliteit en continuïteit van de gemeenschap als belangrijke invloeden geïdentificeerd (Ager & Strang, 2008).

Dit brede model van succesvolle integratie wordt gebruikt als basis om in de volgende paragrafen de invloeden van verschillende aspecten van huisvesting/wonen te kunnen specificeren. Ager & Strang (2008, p. 171) definiëren een aantal meetbare indicatoren voor gepaste huisvesting, deze omvatten een reeks van maatstaven zoals "de fysieke omvang, kwaliteit en faciliteiten van woningen, de financiële zekerheid van huurcontracten en, waar

passend, eigendomschap". Bovendien zijn de sociale en culturele 'impact' van huisvesting van belang (Ager & Strang, 2008). Voor zowel de ontvangende samenleving als de gehuisveste statushouders is de continuïteit van relaties die invloed hebben op het gevoel van 'gevestigd zijn' op een plek van belang. Tevens wordt het belang van de directe leefomgeving, dus burens en de buurt, benadrukt in het bieden van mogelijkheden om te leren van gevestigde leden van de gemeenschap (Ager & Strang, 2008). Als laatste vormen vraagstukken rondom veiligheid en beveiliging van specifieke omgevingen, zoals nabijheid van bevolkingsgroepen met meervoudige sociale problemen, een belangrijke invloed op huisvesting en daarmee integratie (Ager & Strang, 2008).

Het model van Ager & Strang (2008) wordt nog vaak gebruikt in huidig wetenschappelijk onderzoek (bijvoorbeeld Damen et al., 2021; Phillimore, 2021; Van Liempt & Staring, 2020).

§3.1.3 - Huisvestingstrajecten

Een andere belangrijke theorie die de deelvragen van deze masterscriptie verbindt zijn 'housing pathways' - 'huisvestingstrajecten' in het Nederlands - zoals voorgesteld door Clapham (bijvoorbeeld 2002). Een huisvestingstraject van een huishouden is "de voortdurend veranderende reeks van relaties en interacties, die ervaren wordt in de loop der tijd door de consumptie van huisvesting." (Clapham, 2002, p.64). Huisvestingstrajecten zijn zowel afhankelijk van kwaliteit van huisvesting en locaties (prijs, fysieke ruimte, kwaliteit van het huis en kwaliteit van de buurt), als veranderingen in de levensloop van personen, als van de sociale betekenissen en relaties die verbonden zijn met deze consumptie in de verschillende plaatsen, zoals interactie met burens in de directe leefomgeving (Clapham, 2002). Huisvestingstrajecten lopen parallel aan en zijn nauw verbonden met andere soorten trajecten zoals werkgelegenheid (Clapham, 2002). Huisvestingstrajecten moeten worden gezien als een "product van de dynamische wisselwerking tussen individuele en huishoudelijke voorkeuren en keuzes, en de structuur van een specifieke huisvestingscontext zonder de relaties en interacties tussen de verschillende betrokken actoren te verwaarlozen" (Weidinger & Kordel, 2020, p.3).

De focus ligt bij het gebruik van huisvestingstrajecten op het vaststellen van de perceptie die een huishouden heeft van hun huisvestingssituatie en de betekenissen die zij aan huisvesting hechten zonder uit te gaan van veronderstellingen hierover (Clapham, 2002). Huisvestingstrajecten zijn hierdoor goed te koppelen aan het huidige onderzoek naar de ervaringen van statushouders met wonen, en aan het conceptuele model van Ager & Strang (2008) door de overlap tussen fysieke en sociale aspecten van huisvesting.

§3.1.4 - Integratieprocessen in dit onderzoek

Uit beide modellen van Ager & Strang (2008) en Clapham (2002) kan afgeleid worden dat de invloeden van woongeschiedenissen en persoonlijke eigenschappen en de huidige woonsituatie van statushouders onderling verbonden zijn en overlappen. In de volgende paragrafen worden deze dimensies van wonen, voor zover mogelijk, los van elkaar besproken.

§3.2 - De invloed van persoonlijke eigenschappen & woongeschiedenissen

De grondslag in het model van Ager & Strang (2008) komt voort uit normen van de statushouders en hun verwachtingen van de ontvangende samenleving. Deze worden op hun beurt gevormd door de persoonlijke eigenschappen van personen en hun woongeschiedenis (Ager & Strang, 2008; Clapham, 2002). Naast de invloeden die persoonlijke eigenschappen van statushouders hebben op de koppeling aan een gemeente door het COA, hebben statushouders verschillende pre-migratie-, migratie- en post-migratie levenslopen, ervaringen, verwachtingen en behoeften die hun houding in hun integratieproces bepalen (COA, z.d., a; Damen et al. 2021; Damen, Huijnk, & Dagevos, 2022; de Hoon, Vink & Schmeets, 2021; Manting et al., 2022; Van Liempt & Miellet, 2021; Van Liempt & Staring, 2020).

§3.2.1 - Persoonlijke eigenschappen en verwachtingen

Zoals Clapham (2002) voorstelt, is er een constante verandering in de relaties en interacties die huishoudens hebben door hun huisvesting. Hoewel veel onderzoek gedaan wordt naar de invloed van structurele posities van statushouders op hun integratie - zoals opleiding en werk - blijven de sociaal-culturele posities van vluchtelingen - zoals hun contacten, hoe zij zich identificeren en hun culturele waardeoriëntatie - onderbelicht (Damen, Huijnk & Dagevos, 2022). Damen, Huijnk & Dagevos (2022) onderzochten de invloed van sociaal-culturele startposities op culturele acculturatie in Nederland door middel van de indicatoren 'sociale contacten', 'emotionele banden' en culturele 'waardeoriëntaties'. Aansluitend op ander onderzoek, concluderen zij dat vooral individuele sociale pre-migratie-indicatoren vroege integratieprocessen van statushouders bepalen (Damen, Huijnk & Dagevos, 2022). Pre-migratie-indicatoren of -factoren zijn onder andere de sociaal-economische statussen van statushouders buiten Nederland (Dagevos, Miltenburg, & Huijnk, 2019). Andere pre-migratie-indicatoren zijn objectief observeerbare persoonlijke eigenschappen zoals; gender, leeftijd en nationaliteit (bijvoorbeeld: Dagevos, Miltenburg, & Huijnk, 2019; Weidinger & Kordel, 2020). Weidinger & Kordel (2020) maken in hun onderzoek naar de toegang tot en uitsluiting van huisvesting voor vluchtelingen daarnaast gebruik van kenmerken zoals de totale duur van het verblijf in het ontvangende land, de duur van het verblijf in de huidige stad, de duur van verblijf in het huidige huis en het totaal aantal woningen in het ontvangende land. In paragraaf 4.2 wordt in cijfers een overzicht gegeven van de groep statushouders die in de gemeente Utrecht woont.

Statushouders hebben zelf specifieke prioriteiten voor hun integratie. Aansluitend op het model van Ager & Strang (2008) concluderen Damen et al. (2021, p.9) dat de prioriteiten voor integratie volgens Syrische en Eritrese statushouders zelf "niet als anders [dan Nederlanders] worden gekenmerkt, zelfredzaamheid, het leren van talen, werk, sociale relaties, en het leren kennen en respecteren van culturele waarden" zijn. Het op statushouders gerichte participatiebeleid sluit niet altijd goed aan op deze verwachtingen en behoeften van statushouders (Van Liempt & Staring, 2020). Statushouders geven vaak aan dat zij meer uitgebreide, praktische en persoonsgerichte ondersteuning hadden verwacht in de eerste periode na aankomst dan wat via lokaal beleid wordt geboden (Damen et al., 2021).

§3.2.2 - Woongeschiedenissen en voorkeuren

Zoals eerder gesteld bepalen pre-migratie-, migratie- en post-migratie levenslopen en indicatoren de houding van statushouders in hun integratieproces (zoals COA, z.d., a; Dagevos, Miltenburg, & Huijnk, 2019; Damen, Huijnk, & Dagevos, 2022).

Vóór Nederland; pre-migratie- en migratie-indicatoren en -levenslopen

De woonwensen van statushouders zijn erg divers (Van Liempt & Staring, 2020) en worden in eerste instantie voornamelijk bepaald door pre-migratie-indicatoren (Dagevos, Miltenburg, & Huijnk, 2019; Manting et al., 2022). Volgens statushouders is het vooral belangrijk dat de levensstijl van de plek waar ze gehuisvest worden aansluit op wat ze gewend waren, en in wat voor type woning zij gehuisvest worden (Van Liempt & Staring, 2020). De meeste statushouders willen daarnaast, tot op zekere hoogte, leven volgens hun eigen tradities, cultuur en religie (Van Heelsum, 2017). Uit het onderzoek van Van Liempt & Staring (2020) bleek tevens dat er vaak vergelijkingen worden gemaakt met plekken of steden waar de statushouders zijn opgegroeid belangrijk zijn. Vaak ervaren statushouders in de middelgrote steden van Nederland een minder stedelijke sfeer en een ander levensritme dan wat ze gewend zijn (Van Liempt & Staring, 2020), zo is het voor Nederlanders normaal “om na het werk direct naar huis te gaan in plaats van in de avond nog sociaal contact te zoeken”, wat het leggen van contact met Nederlanders kan belemmeren (Van Liempt & Staring, 2020, p.103).

Over migratie-indicatoren concluderen Damen, Huijnk & Dagevos dat “hoe langer en moeilijker iemands reis is geweest, hoe langer het duurt voordat iemand klaar is om zich in de nieuwe omgeving te integreren” (Damen, Huijnk & Dagevos, 2022, p. 75). Bovendien zijn vluchtelingen die tijdens hun reis meer negatieve ervaringen hadden gehad over het algemeen sterker georiënteerd op de ontvangende samenleving dan op de samenleving uit hun herkomstland (Damen, Huijnk & Dagevos, 2022).

Binnen Nederland; migratie indicatoren en -levenslopen in asielzoekerscentra

Statushouders die langer in opvangcentra verblijven oriënteren zich daarentegen vaak sterker op hun eigen groep, en minder op de ontvangende samenleving (Damen, Huijnk & Dagevos). “Hoe korter de opvang duurt en hoe actiever deze tijd wordt ingevuld, des te geringer is de sociaal-culturele afstand tot de ontvangende samenleving” stellen Dagevos, Miltenburg, & Huijnk (2019, p. 160). Zij gebruiken in hun onderzoek naar startposities van statushouders als post-migratie-indicatoren: “de duur van het AZC-verblijf, het aantal verhuizingen in de opvangperiode, het aantal activiteiten ondernomen in het AZC (Nederlandse taalles gevolgd, zelf Nederlands geleerd, vrijwilligerswerk gedaan, betaald werk gedaan, scholing/opleiding gevolgd)” (Dagevos, Miltenburg, & Huijnk, 2019, p. 76).

Verhuizingen tussen asielzoekerscentra leiden tot onrust en onzekerheid bij de statushouders (Van Liempt & Staring, 2020) en hebben grote gevolgen voor de mentale toestand van statushouders en binding met de plek (Weeda et al. 2018; Wijga et al. 2019).

Binnen Nederland; post-migratie indicatoren en -levenslopen

Het moment dat je een eigen woning hebt, is vaak een grote mijlpaal in het leven van statushouders en zorgt voor rust en stabiliteit na een lange periode van onzekerheid (Van Liempt & Staring, 2020; Van Liempt, & Staring, 2021). Wanneer zij een woning toegewezen krijgen, vinden statushouders over het algemeen dat waar je komt te wonen een grote invloed heeft op je leefsituatie en kansen tot participatie en integratie (Manting et al., 2022; Van Liempt & Staring, 2020). Daarom vinden volgens Van Liempt & Staring (2020) statushouders het moeilijk te begrijpen dat ze zelf bijna geen zeggenschap hebben over waar zij gehuisvest worden, dit leidt vaak tot frustraties bij statushouders als “ze niet in de gemeente worden geplaatst waar zij zelf juist wel mogelijkheden zien tot ontplooiing en/of waar zij gebruik kunnen maken van sociale ondersteuning omdat er familieleden of vrienden wonen” (Van Liempt & Staring, 2020, p.9). Daarnaast, weten statushouders vaak niets over het tekort aan sociale huurwoningen in Nederland en leren zij pas door interacties met ambtenaren die gaan over woningtoewijzing dat je dankbaar moet zijn als je een huis hebt gekregen (Van Liempt & Staring, 2020).

De eigenschappen van de locatie van huisvesting hebben zowel invloed op de fysieke omgeving als de sociale omgeving waarin statushouders zich bevinden (Ager & Strang, 2008; Van Liempt & Staring, 2020). Uit onderzoek van het Centraal Planbureau (2021) blijkt dat verhuisgedrag binnen Nederland van statushouders op basis van enkel objectieve, observeerbare kenmerken slechts beperkt voorspelbaar is. Toch hebben asielmigranten van alle migrantengroepen over het algemeen de sterkste neiging om naar meer etnisch gesegregeerde buurten te verhuizen (Zorlu & Mulder, 2008), en gaan naarmate ze langer in Nederland wonen steeds iets stedelijker wonen (CBS, 2022a). Een verklaring voor dit verhuisgedrag kan worden gezocht in locatiefactoren.

Een andere verklaring kan voortkomen uit veranderingen in de woonwensen van statushouders door veranderingen in hun huisvestingstrajecten (Clapham, 2002; Beeckmans & Geldof, 2022; Finn & Mayock, 2022). De meeste vergunninghouders zijn, zeker als ze net gehuisvest worden, alleenstaand (Van der Velden, Tiggeloven & Wassenberg, 2016). Volgens Van der Velden, Tiggeloven & Wassenberg (2016) worden alleenstaande vergunninghouders meestal in een (gedeeld) appartement gehuisvest, maar wanneer er sprake is van gezinshereniging willen de meeste statushouders snel verhuizen naar een eengezinswoning (Manting et al., 2022; Weidinger & Kordel, 2020). Tevens concluderen Van Liempt & Staring (2020) dat het voor gezinnen over het algemeen makkelijker is om in middelgrote en kleine steden te integreren. In de volgende paragraaf wordt verder ingegaan op de invloed van de woonsituatie op de integratie van statushouders.

§3.3 - De invloed van de huidige woonsituatie

Huisvestingstrajecten van huishoudens hangen af van zowel de persoonlijke eigenschappen en voorkeuren van individuen, als van de beschikbare woningen, maar ook van de locatie (Ager & Strang, 2008; Clapham, 2002; Manting et al., 2022; Weidinger & Kordel, 2020). De tevredenheid van individuen met hun huisvesting is afhankelijk van de feitelijke woonsituatie én de gewenste woonsituatie (Dorsman, 2021). In deze paragraaf worden de invloeden van de huidige woonsituatie uitgesplitst in woonlocaties en woonvormen.

§3.3.1 - Woonlocaties

Voorkeuren, de aanwezigheid van andere personen uit hun geboorteland en leden van andere etnische minderheden, maar ook andere sociaal-economische buurtkenmerken spelen een belangrijke rol bij de locatiekeuze van statushouders (Åslund 2005; Zorlu & Mulder, 2008). Vooral de domeinen binnen de thema's "processen van sociale verbinding binnen en tussen groepen in de gemeenschap" en "structurele belemmeringen voor een dergelijke verbinding door taal, cultuur en de lokale omgeving" van Ager & Strang (2008) zijn passend bij de invloed van de locatie op integratie.

Sociale leefomgeving

Volgens Platts-Fowler & Robinson (2015) hangen geografische variaties in lokale kansen en vestigingservaringen van statushouders samen met drie onderling verbonden dimensies van plaatsen:

1. Compositorische verklaringen: kenmerken van de gevestigde en nieuwe bewoners.
2. Contextuele verklaringen: de lokale fysieke en sociale omgeving, waaronder materiële omstandigheden, middelen en mogelijkheden voor interactie en betrokkenheid.
3. Collectieve verklaringen: lokale plaatsgebonden collectieve identiteiten, opvattingen en culturen.

Ten eerste zijn succesvolle integratietrajecten zijn altijd het resultaat van de inspanningen van zowel de migranten als de ontvangende samenlevingen (onder andere Ager & Strang, 2008; Klok & Dagevos, 2022; Platts-Fowler & Robinson, 2015). De samenstelling van de buurt beïnvloedt de integratie van statushouders in verschillende mate afhankelijk van de eigen voorkeuren van de statushouders (onder andere Platts-Fowler & Robinson, 2015; Ager & Strang, 2008). Vooral als statushouders in dorpen worden gehuisvest, blijven de contacten uit de eerste fase van hun verblijf in Nederland en personen uit de eigen taalgroep het belangrijkste, ook wanneer vriendschappen met Nederlanders en andere nationaliteiten worden gesloten (Van Heelsum, 2017). In wetenschappelijk case-study onderzoek wordt daarnaast gesteld dat 'superdiverse' omgevingen het makkelijker kunnen maken voor nieuwkomers om zich aan te passen en een gevoel van behoren te krijgen omdat hun 'anders-zijn' (otherness) minder opvalt in een wijk met meer verschillende groepen (Klok & Dagevos, 2022; Pemberton en Phillimore 2018; Wessendorf & Phillimore, 2019).

De directe leefomgeving, zoals burens, is onderdeel van de sociale omgeving van huisvestingstrajecten zoals voorgesteld door Clapham (2002). Contact met burens in directe omgeving die willen helpen is vaak instrumenteel voor het bieden van steun in het integratieproces van statushouders (Van Liempt & Staring, 2020; Van Liempt & Staring, 2021).

Volgens Van Liempt & Staring (2020) is contact met buren “belangrijk om je in Nederland thuis te voelen, maar ook om informatie te krijgen over wat er lokaal speelt” (p. 104). Buren kunnen hierdoor een belangrijke toevoeging bieden aan de informatie die het COA deelt na huisvesting. (Van Liempt & Staring, 2020). Contact met buren is daarnaast vooral instrumenteel voor het leren van de Nederlandse taal (Van Liempt & Staring, 2020).

Fysieke leefomgeving

Ten tweede kan niet alleen deze sociale, maar ook de fysieke omgeving integratieprocessen beïnvloeden. Zoals al blijkt uit de inleiding is de aanwezigheid van lokale voorzieningen zoals supermarkten uit het land van herkomst belangrijk voor de integratie van statushouders (Van Liempt & Miellet, 2021). Ager & Strang (2008) voegen hier met het domein ‘Taal- en culturele kennis’ aan toe dat praktische kennis over deze voorzieningen en de manier waarop deze worden gebruikt onmisbaar is (zie bijvoorbeeld ook Damen et al., 2021).

Plaatsgebonden opvattingen

Ten derde spelen de plaatsgebonden opvattingen over “erbij horen en ervaringen met het omgaan met diversiteit en verschillen” een rol (Platts-Fowler & Robinson, 2015, p.478). De betekenissen die statushouders hechten aan huizen, plaatsen en buurten zijn subjectief en divers (Brown, Gill & Halsall, 2022), en sluiten niet per definitie aan op de gevestigde ideeën.

§3.3.2 - De invloed van verschillende woonvormen op integratie

Zoals besproken in de inleiding worden verschillende, meer en minder vaak voorkomende woonvormen gebruikt om statushouders te huisvesten (onder andere Baqai & Ward 2020; Dagevos et al., 2019; Davelaar et al., 2018; Manting et al. 2022). De verschillende woonvormen die in dit onderzoek worden onderscheiden zijn: reguliere huur- en koopwoningen, gemengd wonen en gedeeld wonen.

Reguliere huur- en koopwoningen

Statushouders wonen vooral in huurwoningen (CBS, 2022a). Van alle statushouders die in de periode 2014 tot en met de eerste helft van 2021 een verblijfsvergunning kregen, woont 97% in een huurwoning (CBS, 2022a). Asielmigrantenhuishouders wonen meestal in de goedkopere delen van het sociale huursegment (Manting et al. 2022).

Gemengd wonen

‘Gemengd wonen’ (ook wel ‘magic mix’) is een speciale woonvorm waarbij verwacht wordt dat mensen doelbewust samenleven en activiteiten organiseren (Tinnemans et al., 2020). Gemengd wonen is een diverse projectvorm waarbij leegstand gevuld wordt en/of op onbebouwde percelen door tijdelijke prefab woningen te plaatsen (Tinnemans et al., 2020). In nieuwe projecten zoals Tango en Buur (in Utrecht) wordt permanente nieuwbouw in een gemengd wonenproject gerealiseerd. De projecten staan, naast het oplossen van het woningtekort, vaak in het teken van maatschappelijke doelen zoals participatie of integratie van statushouders (Tinnemans et al., 2020). Er is sprake van een hoge mate van bewonersparticipatie op gebieden van onder andere de ontwikkeling en beheer van het woonproject, en het aangaan van relaties met wederzijdse hulp en solidariteit (Czischke, 2018; Czischke & Huisman, 2018).

In de projecten wonen reguliere huurders en kwetsbare groepen - zoals ex-dak en -thuislozen, individuen met psychische kwetsbaarheden en statushouders - samen (Davelaar et al., 2018). Het overgrote deel van deze bewoners zijn eenpersoonshuishoudens (Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019). Binnen deze woonvorm bieden slechts een beperkt aantal projecten huisvesting aan voor statushouders, enkele bekende voorbeelden zijn Riekerhaven en Stek-Oost in Amsterdam, Meanderpark in Nieuwegein en Place2BU in Utrecht. In de meeste projecten maken de statushouders die in een gemengd woonproject komen wonen hier geen bewuste keuze voor, maar worden zij door de gemeente toegewezen aan het project en mogen zij het aanbod niet weigeren (Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019).

Gemengd wonen projecten kunnen een positieve invloed hebben op de integratie van statushouders (onder andere Adviesraad Migratie, 2022). De projecten passen vooral bij het domein 'Taal- en culturele kennis' en bij de verschillende Sociale Verbindingen van Ager & Strang (2008). Ondanks dat statushouders niet zelf voor gemengd wonen projecten kiezen, stellen Tinnemans, Fermin & Davelaar (2019, p.16): "leven in een gemengd woonproject kan direct effect hebben op de integratie en participatie van de statushouders, door contacten met medebewoners en het samen ondernemen van activiteiten". In de woonprojecten kan de Nederlandse taal intensiever geoefend worden en kan sneller een sociaal netwerk worden opgebouwd (Dorsman, 2021; Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019; Tinnemans et al., 2020). Statushouders zijn, als zij net gehuisvest zijn, vooral bezig met het regelen van allerlei zaken rond hun vestiging in Nederland, hierdoor kan deelname aan sociale activiteiten in gemengd wonen projecten soms pas later op gang komen (Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019). Bij de beoordeling van de bijdrage aan integratie van statushouders moet dit tijdsaspect worden meegenomen (Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019).

Onderzoek naar gemengd wonen projecten wijst op een aantal aandachtspunten voor gemengd wonen met statushouders (zoals Dorsman, 2021; Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019; Tinnemans et al., 2020; Van der Velden, Tiggeloven & Wassenberg, 2016). Voor gemengd wonen projecten is het belangrijk dat de verhouding tussen respectievelijk Nederlandse huurders en statushouders 66%-33% of 75%-25% is, en het project een maximale omvang van 100 tot 150 bewoners heeft (Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019). Bovenal moet er voldoende aandacht zijn voor interculturele communicatie, werken buddy-verbanden goed, en is het belangrijk dat er 'community builders' zijn die de rest meetrokken (Dorsman, 2021; Tinnemans et al., 2020; Van der Velden, Tiggeloven & Wassenberg, 2016) en is de locatie ook van belang (Adviesraad Migratie, 2022; Dorsman, 2021).

Gedeeld wonen

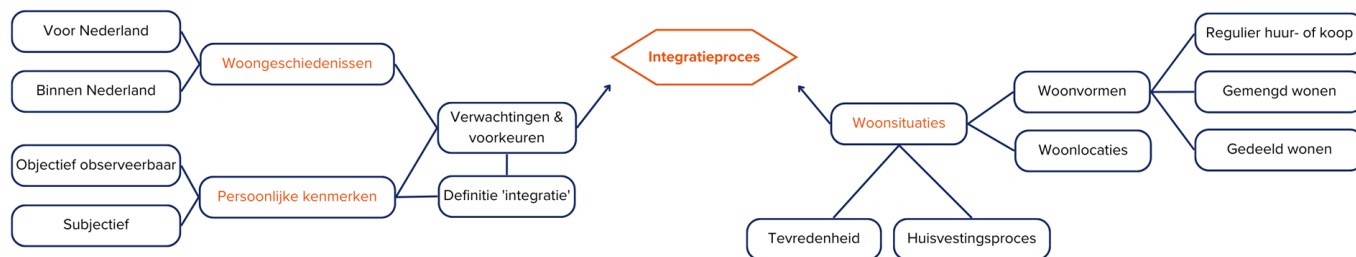
Hoewel woningdelen in Nederland vaak voorkomt, zijn de ervaringen met woningdelen met statushouders nog weinig onderzocht (zie Baqai & Ward 2020; Manting et al., 2022). Er zijn twee hoofdvormen van woningdelen (Dirks & Wassenberg, 2022). Bij 'Friends-wonen' wonen meerdere alleenstaanden in één woning waarbij ieder een eigen slaapkamer heeft, maar zij andere faciliteiten en de huur delen, hierbij hebben zij één gezamenlijk huurcontract

(Boelhauer, & van der Heijden, 2022; Dirks & Wassenberg, 2022; Scheepers et al., 2022; Schilder et al. 2020). Friends-contracten werden voor het eerst in Nederland geïntroduceerd in 2017, en worden door het hele land door steeds meer woningcorporaties aangeboden. Op dit moment voert de gemeente Utrecht gesprekken met woningcorporaties over mogelijke toepassing in de toekomst (Dirks & Wassenberg, 2022). Woningdelen in sociale huurwoningen gebeurt voornamelijk via de tweede hoofdvorm; op basis van kamerverhuur waarbij ieder een afzonderlijk huurcontract heeft (Dirks & Wassenberg, 2022). Enkele aandachtspunten bij woningdelen zijn: duidelijkheid over de verantwoordelijkheden binnenhuis, geschiktheid van de woningen en registratie in de systemen (Dirks & Wassenberg, 2022).

§3.4 - Synthese

Voortbouwend op de verkregen kennis in het theoretisch kader volgt in deze paragraaf een korte synthese. In Figuur 3 (en bijlage 1) zijn de belangrijkste concepten uit het theoretisch kader schematisch weergegeven.

Figuur 3 - Synthese theoretisch kader (Bron: eigen afbeelding)

Hoofdstuk 4 - Methodologische aanpak

In dit hoofdstuk wordt de methodologische aanpak van dit onderzoek besproken. In [paragraaf 2.1](#) wordt de keuze voor interviews als vorm van kwalitatief onderzoek onderbouwd. Om te specificeren wordt in [paragraaf 2.2](#) het onderzoeksgebied preciezer afgebakend en wordt de lokale context toegelicht. [Paragraaf 2.3](#) is een bespreking van de manier van sampling van het onderzoek. In [paragraaf 2.4](#) wordt ingegaan op de wijze waarop de concepten uit het theoretisch kader, zoals weergegeven in het model uit de vorige paragraaf, geoperationaliseerd zijn om aan te sluiten op de gekozen methode. Afsluitend bevatten in dit hoofdstuk paragrafen [2.5](#) en [2.6](#) de manier waarop de data uit het onderzoek geanalyseerd wordt, en een notitie over onderzoeksethiek.

§4.1 - Dataverzameling

Om de ervaring van verschillende statushouders met integratie in Nederland en de invloeden van woonlocaties, woonvormen en hun woongeschiedenis te onderzoeken is gekozen voor kwalitatief onderzoek. Aan de hand van de knowledge gap uit de inleiding zijn de hoofd- en deelvragen opgesteld die door een focus op ervaringen een kwalitatieve invalshoek hebben.

Kwalitatief onderzoek gaat ervan uit dat de waarheid van elke persoon anders is en dat waarheden voortkomen uit sociale constructen (Smythe & Giddings, 2007). Het doel van dit onderzoek is om de ervaringen van personen te begrijpen, door middel van de toetsing van de bestaande kennis op deze specifieke casus. Er bestaat consensus in de wetenschap dat het doen van interviews de meest geschikte vorm van onderzoek is om achter de ervaringen van individuen te komen (onder andere Berner-Rodoreda et al., 2020; Kallio et al., 2016; Knox & Burkard, 2009; Grossoehme, 2014; Hay, 2016). In deze masterscriptie is daarom gebruikgemaakt van semi-gestructureerde diepte-interviews.

§4.2 - Operationalisering

Kallio et al. (2016) beschrijven vijf stappen die genomen moeten worden voor het opstellen van een handleiding voor een semigestructureerd kwalitatief interview. De eerste twee stappen, het verzamelen en gebruiken van bestaande kennis & het identificeren van de passendheid van de methode, zijn respectievelijk in het [theoretisch kader](#) en [paragraaf 2.1](#) uitgevoerd. Stappen drie tot en met vijf zijn met deze operationalisering uitgevoerd. Stap drie is het opstellen van de voorlopige semi-gestructureerde handleiding. In stap vier wordt de handleiding getest aan de hand van een pilot. De laatste stap is het presenteren van de complete handleiding in het onderzoek (Kallio et al., 2016). Een handleiding voor een semi-gestructureerd interview bestaat uit hoofdthema's en vervolgvragen (Kallio et al., 2016). In de praktijk van een semi-gestructureerd interview bepaalt de deelnemer het verloop van het interview. De hoofdthema's die aansluiten op het te onderzoeken onderwerp komen in elk interview aan bod, waarbij de participant spreekt over zijn/haar/diens ervaringen met dit thema (Kallio et al., 2016). Vervolgvragen worden vervolgens gevormd aan de hand van een samenvatting van wat de participant gezegd heeft, in combinatie met vraagwoorden zoals 'wat', 'waar', 'wanneer', 'hoe' en 'waarom' (Kallio et al., 2016). Volgens Kallio et al. (2016) is het nuttig om van tevoren vervolgvragen op te stellen om de consistentie in de besproken onderwerpen tussen de verschillende interviews te verhogen. Aan de hand van het

theoretisch kader en de hoofd- en deelvragen van dit masteronderzoek zijn de hoofdthema's geïdentificeerd. Bijlage 2 bevat de complete Nederlandse interview handleiding met (voorbeelden van) vragen die tijdens de interviews zijn gesteld, bijlage 3 bevat de Engelse versie van deze topiclijst.

§4.2.1 - Persoonlijke kenmerken en verwachtingen

Op basis van paragraaf 3.2.1 is bepaald welke persoonlijke kenmerken van de statushouders worden meegenomen in dit onderzoek. De statushouders werden zowel gevraagd naar observeerbare objectieve persoonlijke kenmerken, als subjectieve kenmerken.

Om te beginnen werden bij elk interview eerst enkele objectieve en praktische kenmerken over het interview genoteerd, en waar nodig geanonimiseerd in tabel 2. De objectieve persoonskenmerken die van tevoren genoteerd werden zijn geïnspireerd op onderzoek van Weidinger & Kordel (2020), en omvatten

- Gender;
- leeftijd;
- huishoudenssamenstelling;
- nationaliteit;
- duur van het verblijf in Nederland;
- duur van het verblijf in Utrecht;
- woonwijk in Utrecht;
- duur van het verblijf in de huidige woning;
- totaal aantal woningen in Nederland;
- wel of niet woonachtig in de toegewezen woning;
- totaal aantal asielzoekerscentra;
- duur van het verblijf in asielzoekerscentra.

Vervolgens waren de thema's voor interviewvragen over subjectieve persoonskenmerken bij deze deelvraag vooral gerelateerd aan verwachtingen:

- Verwachtingen van de Nederlandse samenleving;
- verwachtingen van integratie;
- prioriteiten voor integratie;
- ervaringen met begeleiding bij integratie;
- ervaren invloeden van persoonlijke kenmerken op integratie.

§4.2.2 - Woongeschiedenissen en voorkeuren

Aansluitend werden over de woongeschiedenissen en voorkeuren van de statushouders vragen gesteld op het gebied van:

- Huisvesting in het land van herkomst;
- eisen voor huisvesting vòòr en binnen Nederland;
- voorlichting/voorbereiding op wonen in Nederland;
- de invloed van het verblijf in een coa-opvang op integratie;
- ervaringen met het huisvestingsproces in Nederland;
- veranderingen in verwachtingen en/of voorkeuren.

§4.2.3 - Huidige woonsituatie

Bij het bespreken van de invloed van de huidige woonsituatie werden de volgende thema's meegenomen:

- Tevredenheid met de huidige woonsituatie;
- geschiktheid van de woning in de toekomst;
- invloed van woonlocatie op integratie;
- sociale contacten in de buurt;
- invloed van sociale contacten op integratie.

§4.2.4 - Woonvormen

Bij verschillende woonvormen werden de volgende thema's besproken:

- Voorkeuren voor woonvormen;
- bekendheid met andere woonvormen;
- verwachtingen over andere woonvormen met statushouders;
- uitdagingen en benodigdheden voor andere woonvormen met statushouders;
- (verwachte) invloed van woonvormen op integratie.

§4.2.5 - Afsluiting

Aan het eind van elk interview werd afgesloten met de vraag "Heeft u nog vragen voor mij?" en "Zijn er nog onduidelijkheden over het doel van het onderzoek, het onderzoek in het algemeen en/of het interview?". Daarnaast heeft de onderzoeker bedankt voor deelname en is de anonimiteit van de participant benadrukt. Bovendien werden de deelnemers gevraagd of zij interesse hebben in het ontvangen van de resultaten en/of het verslag van het onderzoek, in dat geval werden hiervoor bestemde contactgegevens genoteerd.

§4.3 - Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied van deze masterscriptie is de gemeente Utrecht. Volgens de Divosa Gemeentelijke benchmark statushouders (2022) komen Utrechtse statushouders vooral uit Syrië (57%) en Eritrea (15%) (Gemeente Utrecht, z.d., c), dit zijn tevens gemiddeld de twee grootste groepen in Nederland (CBS, 2022). De groep statushouders bestaat voor het grootste deel uit thuiswonende kinderen (34%), ouders met kinderen (6% als alleenstaande ouder, 26% met een partner) en alleenstaanden (25%) (Divosa Benchmark, 2022; Gemeente Utrecht, z.d., c). Logischerwijs, zijn er een grote aantallen minderjarigen (28%) en jongvolwassenen van 18-26 jaar (19%) (Divosa Benchmark, 2022; Gemeente Utrecht, z.d., c). Het aandeel statushouders in de gemeente Utrecht is in de periode 2015-2022 gegroeid met 4,6%, in dezelfde periode was deze groei in Nederland gemiddeld 3,5% (KIS wijkmonitor, z.d.).

§4.3.1 - Beleidscontext gemeente Utrecht

Elke gemeente biedt haar eigen context op basis van onder andere beleid. In de gemeente Utrecht staan in de 'aanpak voor nieuwkomers' drie punten centraal die moeten leiden tot succesvolle integratie (Gemeente Utrecht, z.d., b):

1. "Actief vanaf dag 1; asielzoekers gaan meteen aan de slag met cursussen en activiteiten samen met andere (buurt)bewoners."

2. “Een doorgaande lijn; statushouders die in (regio) Utrecht komen wonen, zo veel mogelijk ook opgevangen worden in (regio) Utrecht. De kennis van de stad en het netwerk dat zij in deze periode opdoen, komt van pas bij een snelle inburgering.”
3. “Een inclusieve stad; samen wonen, leren en werken. Activiteiten en cursussen zijn niet alleen voor asielzoekers of statushouders. Andere Utrechters die zichzelf willen ontwikkelen, zijn ook welkom”

Deze uitgangspunten komen samen in vroegtijdige ondersteuning en een geïntegreerd programma die vorm krijgen in Plan Einstein (Bakker et al., 2020). Al in de asielzoekerscentra beginnen potentiële Utrechtse statushouders met het 10-12 weken durende programma ‘Kansrijke Start’ waarbij het COA voorinburgeringslessen aan, zoals eerste lessen Nederlands en Kennis Nederlandse Samenleving (Gemeente Utrecht, z.d., a). Het programma wordt nog verder ontwikkeld met partners in Utrecht (Gemeente Utrecht, z.d., a). Daarnaast krijgen volgens de gemeente (z.d., a) alle statushouders een rondleiding door de stad en maken ze kennis met het begeleidingsteam ‘Inburgering 030’. Team ‘Inburgering 030’ begeleidt statushouders samen met een netwerkteam bestaande uit het Team Inburgering van de gemeente Utrecht, VluchtelingenWerk en buurtteams (Buurtteam, z.d.; Gemeente Utrecht, z.d., a). Samen bieden zij ondersteuning op gebieden zoals taal, werk, financiën, gezondheid en het sociale netwerk (Gemeente Utrecht, z.d., a). Daarnaast wordt ondersteuning geboden door middel van het huishoudboekje en het programma Programma Taal Cultuur Werk (Gemeente Utrecht, z.d., a) en is de gemeente onderdeel van de U16, een samenwerkingsverband van gemeenten in de provincie Utrecht (Gemeente Utrecht, 2019a).

Ook in de gemeente Utrecht moeten statushouders lang wachten op zelfstandige huisvesting. Uit tabel 1 blijkt dat in Utrecht de meeste statushouders (52%) één tot meer dan twee jaar moeten wachten op zelfstandige huisvesting vanaf het moment dat zij instromen in een COA-opvanglocatie (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2022b).

Tabel 1 - Wachtijd statushouders (eerste aanvragers) tussen instroom COA-opvang en eerste zelfstandige vestiging in gemeente (Bron: CBS, 2022b).

Wachtijd	Aantal statushouders per categorie	Percentage van start-cohort
< 1 jaar	890	48%
1 t/m 2 jaar	735	39%
> 2 jaar	235	12%

Een unieke eigenschap van dit onderzoeksgebied is dat in de gemeente Utrecht recentelijk een versneld, alternatief proces van huisvesting van statushouders is toegepast. Op 13 juli 2022 kondigde de gemeente Utrecht een versnellingsactie aan waarbij 90% van alle sociale huurwoningen die de daarop komende zes weken vrijkwamen alleen aan statushouders toegewezen werden (onder andere Portaal, z.d., c; de Jonge, 26 augustus 2022; Gemeente Utrecht, 13 juli 2022; Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), z.d.). De gemeente moest volgens de taakstellingsopgave van Rijksoverheid van 2022 dat jaar nog aan 490 van

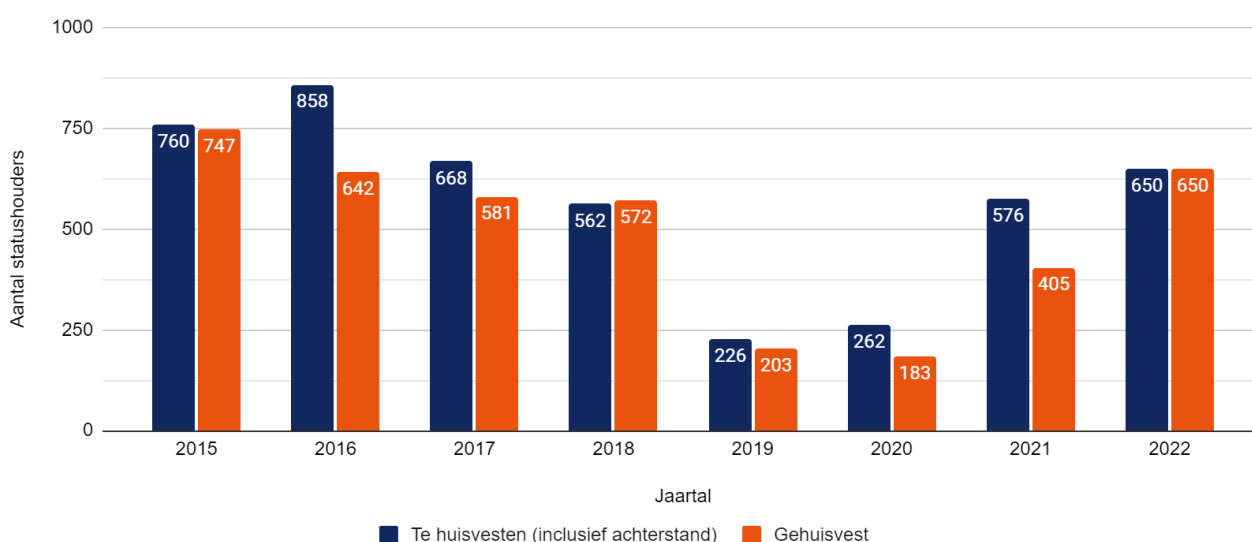

in totaal 650 statushouders huisvesting bieden (Gemeente Utrecht, z.d., c; Gemeente Utrecht, 13 juli 2022). Door de versnellingsactie werd deze achterstand van de gemeente Utrecht in 4 weken tijd vrijwel compleet weggewerkt (onder andere Portaal, z.d., c; de Jonge, 26 augustus 2022; Gemeente Utrecht, 5 oktober 2022; VNG, z.d.).

Na evaluatie van de versnellingsactie door de gemeente Utrecht bleek onder andere dat statushouders een voorkeur hebben voor het betrekken van een zelfstandige huurwoning. Tijdens de versnellingsactie was woningdelen een “optie wanneer een passende match kon worden gemaakt van mensen die graag samen in een huis kunnen en willen wonen.” (Gemeente Utrecht, 5 oktober 2022, p.4). Statushouders bleken zich ten opzichte van woningdelen terughoudend op te stellen (Gemeente Utrecht, 5 oktober 2022). Toch wil de gemeente in de toekomst de wenselijkheid van en mogelijkheden voor woningdelen voor statushouders verder verkennen in samenwerking met “betrokken organisaties” (Gemeente Utrecht, 5 oktober 2022, p.4). Hierbij moet onder andere worden nagedacht over passend beheer en geschikte huurcontracten (Gemeente Utrecht, 5 oktober 2022).

In Utrecht zijn de woningcorporaties Woonin, Portaal, Bo-Ex, SSH en Cazas verantwoordelijk gesteld voor het huisvesten van deze statushouders (Gemeente Utrecht, 2019b). De gemeente Utrecht heeft voor de eerste helft van 2023 een taakstelling gekregen voor 433 statushouders (Rijksoverheid, 2023a). Figuur 3 geeft de verandering in de aantallen te huisvesten- en gehuisveste statushouders door jaren heen weer. Na de COVID-19 pandemie in 2019 en 2020 is, in tegenstelling tot daarvoor, een groei zichtbaar in het aantal nieuwe statushouders.

Figuur 3 - Aantallen te huisvesten- en gehuisveste statushouders in de gemeente Utrecht (bron: Gemeente Utrecht, z.d., c)

Woningcorporatie Portaal

Deze masterscriptie is geschreven in combinatie met een onderzoekstage bij woningcorporatie Portaal. De gemeente Utrecht is onderdeel van één van de vijf stedelijke gebieden waar Portaal actief is, deze gebieden zijn: Arnhem, Nijmegen, Amersfoort, Utrecht en Leiden (Portaal, z.d., b). In totaal bezit Portaal in deze gebieden ongeveer 52.000

woningen, waarvan 18.000 in Utrecht (Portaal, z.d., b). De missie van Portaal is: “bijdragen aan goed samenleven” (Portaal, 2021). In het teken van deze missie wordt vooral aandacht besteed aan de programma’s ‘inclusieve buurten’, ‘passend wonen’ en ‘duurzaamheid’, ook worden alle plannen getoetst op hoe zij hieraan bijdragen (Portaal, 2021). Portaal (2023) heeft binnen het programma inclusieve buurten meerdere gemengd wonenprojecten in Utrecht en formuleert 7 bouwstenen voor succesvol gemengd wonen, deze zijn: een passende mix, gemotiveerde bewoners, ontmoeting, intensief beheer en begeleiding, community building, ontwerp van het gebouw en samenwerken.

§4.4 - Sampling

Voor dit onderzoek worden statushouders geïnterviewd. Om contact te leggen met mogelijke deelnemers is onder andere gebruikgemaakt van het netwerk van Portaal. Hoewel hun positie als statushouder een van de belangrijkste selectiecriteria is, is het nooit de bedoeling geweest om de complexiteit van hun identiteit te reduceren tot de enkele component van hun statushouderschap.

Om de omvang van het onderzoek te beperken is de groep geïnterviewde statushouders samengesteld aan de hand van de volgende inclusiecriteria:

- Nederlands- en/of Engels sprekend
- statushouder
- woonachtig in de gemeente Utrecht
- één persoon per interview
- ouder dan 18 jaar
- de deelnemer ging akkoord met deelname aan het onderzoek en het verwerken van de resultaten in deze masterscriptie

Ten eerste spraken de deelnemers van het onderzoek allemaal Nederlands en/of Engels, talen die de onderzoeker zeer goed beheerst, zodat nuances in het taalgebruik goed overgebracht konden worden. Bij onduidelijkheden door verschillen in taal is gebruikgemaakt van een mobiele applicatie voor vertaling. De onderzoeker is zich ervan bewust dat door het uitsluiten van statushouders die geen Engels en/of Nederlanders spreken, statushouders die niet succesvol integreren op het gebied van taal niet in dit onderzoek worden meegenomen.

Ten tweede, werden de deelnemers in hun eentje geïnterviewd, ongeacht of zij alleen wonen of niet. Voor deze deelname van enkele personen is gekozen met het oog op de aandacht die de onderzoeker aan de deelnemer kan besteden. Door het interview op deze manier uit te voeren had de interviewer de mogelijkheid om door te vragen, bovendien was dit passend bij de diepgaande en persoonlijke aard van het afgenomen interview.

Ten derde waren de deelnemers, met het oog op onderzoeksethiek en privacy, allen ouder dan 18 jaar. En ten slotte stemden alle deelnemers in met deelname aan het onderzoek en het verwerken van de resultaten in het onderzoeksverslag en ondertekenden zij de toestemmingsverklaring (te vinden in [Bijlagen 4 en 5](#)).

§4.4.1 - 'Snowballing' van deelnemers

Voor het vinden van deelnemers is voornamelijk gebruikgemaakt van 'snowball' sampling, waarbij de onderzoeker aan initiële deelnemers vraagt of zij personen kennen die voldoen aan de inclusiecriteria en aan het onderzoek kunnen deelnemen (Naderifar, Goli & Ghaljaie, 2017). Snowballing is een gebruikelijke methode wanneer personen met de juiste kenmerken niet gemakkelijk toegankelijk zijn of kwetsbaar zijn (Naderifar, Goli & Ghaljaie, 2017). De initiële deelnemers aan het onderzoek kwamen vooral voort uit persoonlijke contacten van de onderzoeker en vanuit Portaal. Ook VluchtelingenWerk Utrecht heeft een deelnemer aangedragen. Toen hen werd gevraagd of zij personen kennen die aan het onderzoek konden en wilden deelnemen, werd alleen gestuurd op de inclusiecriteria 'Nederlands- en/of Engels sprekend', 'statushouder' en 'woonachtig in de gemeente Utrecht'.

Tabel 2 - Objectieve eigenschappen van geïnterviewden (bron: eigen data)

Gender	1 vrouw, 11 mannen
Leeftijd	23 - 53
Huishoudenssamenstelling	2 getrouwd, 3 alleenstaand, 2 samenwonend, 4 getrouwd met kind(eren), 1 anders
Nationaliteit	9 Syrisch, 1 Afghaans, 1 Iraans, 1 dubbele nationaliteit
Duur van het verblijf in Nederland	13 maanden (1 jaar, 1 maand) - 120 maanden (10 jaar)
Duur van het verblijf in Utrecht	3 maanden - 108 maanden (9 jaar)
Buurt (Wijk) in Utrecht	Asielzoekerscentrum Joseph Haydnlaan (Lombok/West), Asielzoekerscentrum Pahud de Mortangesdreef (Overvecht), Hoograven (Zuidwest), Kanaleneiland, Lombok (West), Overvecht, Rivierenwijk (Zuidwest), Tuinwijk (Noordoost), Vleuten (Vleuten-de Meern) en 1 persoon uit Zeist.
Duur van het verblijf in de huidige woning	3 maanden - 84 maanden (7 jaar)
Totaal aantal woningen in Nederland	0 - 2 woningen
Wel of niet woonachtig in toegewezen woning	7 wel, 3 niet, 2 nog niet.
Totaal aantal asielzoekerscentra	0 - 6 asielzoekerscentra

Tabel 2 geeft een overzicht van de variëteit aan deelnemers van dit onderzoek. Aan het onderzoek hebben 12 deelnemers meegedaan. In [bijlage 6](#) is de volledige informatie per deelnemer opgenomen. Dit aantal is voortgekomen uit beperkte beschikbare middelen, zoals tijd, om dit onderzoek uit te voeren én het bereiken van saturatie. 'Saturation' (ofwel 'saturatie' in het Nederlands) is de meest gebruikte methode om de hoeveelheid interviews die voor een onderzoek nodig zijn te bepalen (Hennink, Kaiser & Marconi, 2017). Saturatie wordt bereikt op het moment dat "no additional issues or insights emerge from data and all relevant conceptual categories have been identified, explored, and exhausted" (Hennink, Kaiser & Marconi, 2017, p.592). Hennink, Kaiser & Marconi (2017) onderscheiden, naast deze algemene definitie, twee specifieke soorten van saturatie: 'code saturation' en 'meaning saturation'. Code saturation wordt gedefinieerd als het punt waarop bij het coderen geen

nieuwe onderwerpen meer aan bod komen en het codeerschema stabiliseert (Hennink, Kaiser & Marconi, 2017). Bij meaning saturation is daarnaast sprake van compleet begrip van onderwerpen, waarbij geen nieuwe dimensies, nuances of inzichten meer gevonden kunnen worden (Hennink, Kaiser & Marconi, 2017).

Zo snel mogelijk na het uitvoeren van de interviews werden deze getranscribeerd en gecodeerd, waardoor voor toekomstige interviews aandachtspunten konden worden opgesteld. Door de flexibele aard van de interviews en de mogelijkheid tot doorvragen konden deze aandachtspunten worden meegenomen. Hierdoor werd gedurende het uitvoeren van het onderzoek door de onderzoeker code saturation ervaren en ontstond een steeds grotere mate van meaning saturation.

§4.5 - Data-analyse

Het verwerken van gedane interviews tot resultaten heeft plaatsgevonden via een aantal stappen. Eerst werden de opnamen van de interviews getranscribeerd, hierbij zijn onnodige zaken weggelaten en zijn, waar nodig, annotaties met extra uitleg toegevoegd. Wanneer quotes zijn gebruikt in het resultatenhoofdstuk die uit Engelstalige interviews komen, zijn deze naar het Nederlands vertaald.

Vervolgens zijn de interviews gecodeerd met behulp van het Qualitative Data Analysis (QAD) programma 'NVivo 20' (Deterding & Waters, 2021). Het codeerschema is gaandeweg opgebouwd, door middel van het verwerken van de interviews in categorieën, codes en subcodes, deze manier van coderen staat bekend als 'flexibel coderen' (Deterding & Waters, 2021). Het codeerschema is opgenomen in bijlage 7.

§4.6 - Onderzoeksethiek

Bij onderzoeken waarbij andere personen onderzocht worden of betrokken worden, is het belangrijk om bewuste ethische overwegingen te maken tijdens alle stadia van onderzoek, met betrekking tot onderwerpen zoals: informed consent, vertrouwelijkheid, privacy, sociale rechtvaardigheid en machtsrelaties (Karnieli-Miller, Strier & Pessach, 2009; Wa-Mbaleka, 2019). Vanuit de Universiteit Utrecht (z.d., a) worden vijf aandachtspunten geopperd: eerlijkheid en zorgvuldigheid, betrouwbaarheid, controleerbaarheid, onpartijdigheid, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid. In deze paragraaf wordt ingegaan op de manier waarop met deze gevoeligheden is omgegaan in dit onderzoek.

Deelname aan het onderzoek was volledig vrijwillig. De deelnemers werden daarnaast voordat zij begonnen met hun deelname geïnformeerd over de doelen en de opzet van het onderzoek. Bovendien hebben alle deelnemers aan het onderzoek een toestemmingsverklaring (bijlagen 4 en 5) ingevuld (Universiteit Utrecht, z.d., b). De toestemmingsverklaring is met de deelnemers doorgenomen en toegelicht, waarbij zaken zoals anonimiteit benadrukt werden. Voor het maken van opnamen, het verwerken van de opnamen en het gebruiken van quotes is expliciet toestemming gevraagd. De toestemmingsverklaring kon fysiek worden ingevuld, of online via deze link. Ten slotte

werden de deelnemers met het oog op transparantie aan het einde van de interviews gevraagd of zij op de hoogte wilden worden gebracht van de resultaten van het onderzoek.

Subjectiviteit en de invloed van de onderzoeker op de uitkomsten van onderzoek zijn onvermijdelijke onderdelen van kwalitatief onderzoek (Karnieli-Miller, Strier & Pessach, 2009). Er is getracht deze invloeden in dit onderzoek zo beperkt mogelijk te houden. Door middel van zorgvuldige vraagstelling is zo min mogelijk ruimte gegeven aan de persoonlijke opvattingen van de onderzoeker over de bevroegde onderwerpen. Dit geldt voor zowel de hoofd- en deelvragen als voor de vraagstelling tijdens de interviews. Tijdens de interviews werd wél ingespeeld op de context van het interview, door de vragen zo open mogelijk te stellen en in het geval dat de deelnemers bij open vragen moeite hadden met het geven van een antwoord, werd door de interviewer de vraag verder toegelicht, waarbij soms voorbeelden van antwoorden werden gegeven. De deelnemer werd hierbij zo min mogelijk in een bepaalde richting gestuurd, doordat hierbij algemene, tegenovergestelde voorbeelden werden gebruikt. Daarnaast zijn de gestelde vragen in de bijlagen (2 en 3) van dit onderzoek opgenomen, aangezien het zorgvuldig registreren van de onderzochte verschijnselen van een onderzoek de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid vergroot (Shenton, 2004).

Naast de vraagstelling, beïnvloedt de manier van sampling het onderzoek. De onderzoeker is zich hiervan, en van de beperkte mate van representativiteit voor een grotere groep, bewust.

§4.7 - Methodologische discussie

Net zoals bij elk ander onderzoek heeft de methodologische aanpak invloed uitgeoefend op de resultaten (Karnieli-Miller, Strier & Pessach, 2009). Tijdens het onderzoek is getracht deze invloed zo klein mogelijk te houden. De generaliseerbaarheid van de resultaten en conclusies van kwalitatief onderzoek is over het algemeen beperkter dan kwantitatief onderzoek (Karnieli-Miller, Strier & Pessach, 2009). In de vorige paragraaf is al kort weergegeven hoe voorafgaand en tijdens het onderzoek is nagedacht over de gebruikte methode. In deze paragraaf wordt hierover achteraf nogmaals achteraf gereflecteerd. De manier van sampling en de onderzoeksmethode beïnvloeden in dit onderzoek de resultaten, en daarmee de conclusies en de mate van generaliseerbaarheid, het meest.

§4.7.1 - Sampling

Door de manier van sampling - snowballing - is gebruikt zijn een aantal opvallendheden in de objectieve persoonlijke eigenschappen van de deelnemers ontstaan. Ten eerste is er een scheve verdeling ontstaan tussen het aantal mannen en vrouwen dat aan het onderzoek deelgenomen heeft. De onderzoeker heeft de initiële deelnemers niet gestuurd op het geslacht van de deelnemers die zij aandroegen. Deze scheve verdeling is enkel ontstaan door de persoonlijke contacten van de initiële statushouders, waarvan één vrouw was. Ten tweede hebben vooral statushouders deelgenomen met een Syrische nationaliteit (9 van de 12). Ook deze opvallendheid is ontstaan door de sociale contacten van de initiële statushouders. Bovendien hebben Utrechtse statushouders vooral een Syrische nationaliteit (57%) (Divosa Benchmark, 2022). Door deze combinatie van invloeden was een groot aandeel Syrische, mannelijke deelnemers niet onverwacht, maar kan deze samenstelling wel invloed uitoefenen op de resultaten van het onderzoek.

§4.7.2 - Inclusiecriteria

Van twee deelnemers aan het onderzoek was vooraf bekend dat zij niet volledig voldeden aan alle inclusiecriteria. Desondanks hebben zij deelgenomen aan het onderzoek omdat zij aanvullende perspectieven boden op de onderzochte onderwerpen omdat zij affiniteit en ervaring met de onderwerpen hadden. Zij hebben hierdoor bijgedragen aan het bereiken van saturatie voor dit onderzoek. Een deelnemer (12) voldeed op het moment van onderzoek nog wel aan het criterium “woonachtig in de gemeente Utrecht” maar zal hier in de toekomst niet meer aan voldoen. Op het moment van onderzoek was de deelnemer woonachtig in een asielzoekerscentrum in Overvecht (Pahud de Mortangesdreef). De deelnemer heeft een andere gemeente dan de gemeente Utrecht toegewezen gekregen voor huisvesting, ondanks dat zijn leven en sociale netwerk volledig ingericht is op wonen, werken en studeren in Utrecht. Een andere deelnemer (10) voldeed op het moment van onderzoek ook niet aan het criterium “woonachtig in de gemeente Utrecht”. Deze deelnemer woont in Zeist, desondanks is zijn leven, zoals dat van deelnemer 12, voor het overgrote deel ingericht op de gemeente Utrecht.

§4.7.3 - Samenwerking met instanties

Ondanks meerdere pogingen en contactmomenten bleek het niet mogelijk om samen te werken met de gemeente Utrecht - zoals het Uitvoeringsteam Huisvesting & Ondersteuning kwetsbare doelgroepen - en organisaties voor statushouders waaronder NewDutchConnections, WelkomInUtrecht, Welkomhuis Utrecht en Plan Einstein voor een bijdrage aan dit onderzoek.

Hoofdstuk 5 - Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van dit onderzoek besproken volgens een thematische opbouw die volgt uit de interviews. In §5.1 worden de belangrijkste elementen van ‘integratie’ volgens de statushouders besproken en naast het conceptueel model van Ager & Strang (2008) gelegd. Verdiepend op de vorige paragraaf, gaat §5.2 in op de mening van de deelnemers over hun eigen mate van integratie en mate van thuisvoelen.

In paragraaf 5.3 ligt de focus op de verwachtingen en ervaringen van de deelnemers ten opzichte van informele actoren in de Nederlandse samenleving en de (mogelijke) rol in hun integratieproces. Daarentegen gaat §5.4 in op de verwachtingen en ervaringen van de deelnemers met de formele begeleiding en de verbeterpunten die de deelnemers hiervoor hadden.

Vervolgens wordt in §5.5 de invloed van de volledige woongeschiedenis van de individuele deelnemers van hun de leefomgeving in hun herkomstland tot het huisvestingsproces in Nederland uiteengezet. In §5.6 wordt ingegaan op de verwachte impact van woningen en woonlocaties op integratieprocessen volgens de deelnemers.

De woongeschiedenis loopt door in §5.7, waarin wordt ingezoomd op de huidige woonsituatie van de deelnemers. De mening van de deelnemers over andere woonvormen komt in §5.8 aan bod. Afsluitend wordt in §5.9 een slag gemaakt naar het vertalen van de resultaten naar antwoorden op de deelvragen van dit onderzoek.

Integratie van “statushouders”?

In de inleiding werd gesteld “In de eerste plaats zijn statushouders individuen met verschillende ervaringen, verwachtingen en behoeften”. De variëteit aan deelnemers aan dit onderzoek ondersteunt de strekking van dit statement volledig. Tabel 2 schetst een beeld van de objectieve eigenschappen van de deelnemende statushouders. Hoewel er veel objectieve overeenkomsten zichtbaar zijn, worden de deelnemende statushouders compleet verschillende en complexe individuen wanneer de subjectieve persoonskenmerken - die gevormd zijn door hun ervaringen met pre-migratie-, migratie- en post-migratie levenslopen - worden toegevoegd. Slechts één ding hebben alle statushouders gemeen: ze willen een nieuw leven opbouwen in Nederland.

§5.1 - Definitie van integratie

Om de interviewer en geïnterviewde meteen op één lijn te brengen was een van de eerste inhoudelijke vragen die aan alle deelnemers gesteld werd: "Wat is uw definitie van integratie?". Vervolgens werd bevraagd wat voor hen¹ essentieel is om te kunnen integreren in een samenleving. Vanuit de antwoorden van de deelnemers konden voor hun essentiële elementen van ‘integratie’ gedefinieerd worden, om op die manier de grondslag achter de normen over en verwachtingen van integratie van de deelnemers te achterhalen (Ager &

---

¹ Alle deelnemers aan dit onderzoek zijn onzijdig gemaakt met het oog op het vergroten van de privacy van de deelnemers.

Strang, 2008). Deze essentiële elementen van integratie zullen in de volgende paragrafen worden besproken (§5.1.1 t/m §5.1.5).

De vier meest genoemde dimensies in de definities van 'integratie' van de deelnemers zijn, aansluitend op het conceptueel van Ager & Strang (2008):

- 'het begrijpen van de cultuur';
- 'communicatie en de Nederlandse taal';
- 'sociale contacten';
- 'passend werk'.

De thema's 'studeren', 'veiligheid' en 'stabielheid' werden ook genoemd, maar waren vaak niet de eerste prioriteit. De deelnemers waren zich daarnaast bewust van de 'wederkerigheid' en 'persoonsafhankelijkheid' van integratie.

§5.1.1 - 'Het begrijpen van de cultuur' & 'communicatie en de Nederlandse taal'

Volgens Damen et al. (2021, p.9) is het kennen en respecteren van culturele waarden vaak een van de eerste prioriteiten van Syrische statushouders. Het begrijpen van de cultuur werd door 9 deelnemers benoemd en op verschillende manieren ingevuld. Hierdoor omvat het begrijpen van de cultuur, onder andere, "begrijpen wat regels zijn", "hoe procedures werken", "aanpassen aan tradities" en "leren over de geschiedenis". Daarnaast is het volgens deelnemer 4 belangrijk om te weten hoe het alledaagse leven in de Nederlandse samenleving is, hierover werd gezegd: "Je moet weten wie is die Nederlanders, wat zij doen elke dag, wat zij doen vanaf wakker tot slapen... werken of sporten wat?".

De uitgebreide definitie van integratie van deelnemer 5 geeft weer dat het begrijpen van de Nederlandse cultuur een langdurig proces is, waarbij voortdurende interactie is met andere dimensies van integratie:

"Integratie is voor mij een reeks vaardigheden die je leert om je aan te passen aan een nieuwe cultuur, aan een nieuwe plek waar je woont .... je moet in principe leren communiceren met je omgeving om je plek te vinden. En in het begin is het echt een manier vinden om te overleven, om te leven, en op een gegeven moment probeer je je te settelen. Taal is heel belangrijk. Maar het is meer, communicatievaardigheden gebaseerd op gewoonten van mensen... culturele gewoonten, culturele geschiedenis... je moet de normen en waarden leren.

Het is ook echt beginnen met bouwen op je sterke punten. Dus in het begin... is het echt een lang proces waarbij je op een bepaalde manier los moet komen... je moet ver weg gaan van je eigen cultuur en je eigen identiteit, om in een nieuwe cultuur te verschijnen en proberen zoveel mogelijk te leren..... een nieuwe identiteit op te bouwen en dan op een gegeven moment zullen we in staat zijn om beide identiteiten weer samen te brengen." - Deelnemer 5

Deze definitie van deelnemer 5 benadrukt daarnaast dat ook volgens de deelnemers integratie een proces is dat lang duurt. Deelnemer 12 zei hierover: *“Dat is alles nieuw. Dan moet je gewoon even wennen, en dat kost wel tijd, energie en ja, dat is spannende dingen.”*

Combinatie met communicatie

Vooraf de combinatie tussen ‘het begrijpen van de cultuur’ en ‘communicatie en de Nederlandse taal’ bleek erg belangrijk te zijn. In het conceptueel model van Ager & Strang (2008) vormen deze gezamenlijk één dimensie die de rol heeft van bemiddelaar. Deelnemer 11 stelt hierover: *“de taal is het eerste... En dan wennen aan de cultuur, de cultuur kennen, dat is ook belangrijk want als je de cultuur niet goed kent, dan kom je in verkeerde communicatie met Nederlanders, want dat gaat dus wel een soort barrière zijn ook.”* Ook deelnemer 12 benadrukte dat het belangrijk is om misverstanden die ontstaan door verschillen in cultuur te voorkomen door hierover expliciet te communiceren en uit te leggen waarom je dingen doet zoals je ze doet.

De Nederlandse taal

Het leren van de Nederlandse taal bleek uit verschillende interviews beïnvloed te worden doordat Nederlanders goed Engels spreken. Door deelnemer 4 werd gesteld: *“Hier, als ik spreek met iemand en ik begrijp niks, dan ga ik gelijk even veranderen naar het Engels en iedereen gaat Engels spreken”*. Ook Deelnemer 12 illustreerde dat het spreken van Engels ervoor kan zorgen dat het leren van Nederlands (in eerste instantie) achterblijft:

“Engels is prima... Als je Nederlands spreekt, is het veel beter. Zelfs als je gebroken Nederlands probeert, geen zorgen, de mensen hier vinden dat geweldig en dat heb ik vaak ontdekt. En ik heb dat probleem omdat ik Engels spreek... het is te moeilijk om Nederlands te leren als je Engels spreekt. Omdat ze zo aardig zijn, weet je. Maar ik bedoel, ik ga de taal echt leren!” - Deelnemer 12

Insgelijks benadrukte deelnemer 7 de mogelijkheden die je in Nederland hebt als je geen Nederlands spreekt, zo zijn bijvoorbeeld studies in Nederland vaak in het Engels te volgen. Ondanks dat deelnemer 7 pas een paar maanden in Nederland was, is het volgens hen wél belangrijk om in de toekomst te leren, hierover werd gezegd: *“Ik heb het punt bereikt dat ik me soms schaam als iemand geen Engels spreekt en we geen contact kunnen maken. We kunnen elkaar niet verstaan. Ja, het is de landstaal, en ik zou het moeten leren, ja.”*

Ondanks dat volgens Damen et al. (2021, p.9) het leren van de taal vaak een van de prioriteiten van Syrische statushouders is, stelde deelnemer 3 zelfs dat het niet belangrijk is of je Engels of Nederlands spreekt, maar dat je houding belangrijker is: *“De taal is een groot deel. Het maakt niet uit... Nederlands of Engels omdat de meeste Nederlanders goed Engels spreken. Ze spreken het als tweede taal. Dus je hebt de taal nodig als gereedschap om te communiceren. Je moet open zijn, proberen te begrijpen en vanuit verschillende perspectieven.”*

§5.1.2 - 'Sociale contacten', 'wederkerigheid' & 'onafhankelijkheid'

Het hebben van sociale contacten werd door 9 van de 12 deelnemers benoemd in hun definities van integratie (Ager & Strang, 2008; Damen et al., 2021, p.9). Sociale contacten werden door de deelnemers zowel gezien als een doel op zich, als een middel voor het leren van de Nederlandse taal en over de Nederlandse cultuur. Sociale contacten hebben hier vooral de vorm van 'sociale koppelingen' met andere gemeenschappen volgens Ager & Strang (2008). Andere deelnemers hechtten minder belang aan sociale contacten.

Sociale contacten als doel en/of middel

Deelnemer 2 gaf als definitie van integratie: *"Respect. Ik denk dat integratie zou betekenen dat ik vrienden heb, en misschien ook kan studeren of werken en in staat zijn om op een makkelijke manier te communiceren"*. In deze definitie, en die van enkele andere deelnemers, is het hebben van sociale contacten, of zelfs het maken van vrienden, een doel voor hun integratie (SCP, 2021, b.). Deelnemer 12 gaf aan sinds de aankomst in Nederland constant actief op zoek te zijn naar nieuwe sociale contacten ondanks (taal)barrières:

"Mijn hobby's helpen me om vrienden te vinden, zoals voetbal... Ik vond de voetbalclub. Ik was daar de enige die Engels sprak, zij spraken allemaal Nederlands, maar ik versta er niets van. Ja, maar ik hou van ze, ze houden daarna van mij. Ze zijn nu mijn beste vrienden. Dus een van de sleutels is dat ik vrienden krijg." - Deelnemer 12

Deelnemer 12 benoemt ook dat het hebben van sociale contacten met Nederlanders door sommige deelnemers (ook) wordt gezien als een middel voor integratie (Van Liempt & Staring, 2020 zoals in §3.3.1). Op de vraag wat essentieel is om te kunnen integreren antwoordde deelnemer 8: *"Met iedereen zijn... als je wilt integreren moet je bij Nederlandse mensen wonen, als je meer wilt weten over Groot-Brittannië moet je naar Groot-Brittannië gaan en daar tijd doorbrengen... Dus wees met de mensen."*

Wederkerigheid & persoonsafhankelijkheid

Voor succesvolle integratie moeten zowel Nederlanders als statushouders zich willen inzetten en een open houding hebben. Volgens deelnemer 3 is integratie:

"[het] begrijpen van de cultuur van de samenleving waarin je leeft. Maar het moet van beide kanten komen. Dus in mijn geval ben ik heel flexibel. Dus ik heb de middelen om te communiceren en om verbonden te zijn. Maar sommige mensen zijn "straight" (recht van stuk) in hun cultuur, hun religie, hun manier van denken en dat is een probleem... het moet van beide kanten komen. Als je wilt integreren moet het van je eigen kant komen om de flexibiliteit te zijn en van de andere kant... het is elkaar aanvullen." - Deelnemer 3

Onder andere deelnemer 7 benoemde tijdens het interview dat er veel verschillen zijn tussen Nederlanders en vluchtelingen en dat het een *"verantwoordelijkheid is voor elkaar, voor mij en voor hen, om het verschil tussen ons te respecteren"*.

De persoonsafhankelijkheid van integratieprocessen bleek in het theoretisch kader (§3.2) uit de invloed van pre-migratie-, migratie- en post-migratie levenslopen, ervaringen, verwachtingen en behoeften die de houding van statushouders bepalen (Ager & Strang, 2008; COA, z.d., a; Damen et al. 2021; Damen, Huijnk, & Dagevos, 2022; de Hoon, Vink & Schmeets, 2021; Manting et al., 2022; Van Liempt & Miellet, 2021; Van Liempt & Staring, 2020). De deelnemers aan dit onderzoek waren zich bewust van deze insteek die de statushouders hebben in hun integratieproces en benadrukten dit in hun definities. Hier werd over gesteld:

“Het wordt bepaald door de bevolking. Het is afhankelijk van de man of vrouw. Sommige mensen hebben hun eigen ervaring...” - Deelnemer 6

Onafhankelijkheid

Andere deelnemers, zoals deelnemer 9, vinden sociale contacten minder belangrijk voor hun integratie: *“Ik maak deel uit van de samenleving, of iemand dat nu leuk vindt of niet. Ik woon in Nederland, ik woon in Utrecht. Eigenlijk heb ik de Nederlandse taal geleerd en ik werk in een aantal vrijwilligersorganisaties. En ik help mensen. Dus voor mij is dat integratie.”* Net zoals deelnemer 9, vindt deelnemer 7 dat integratie vooral draait om volledig onafhankelijk kunnen zijn waarbij je je aanpast aan *“je omgeving, aan de mensen, aan de traditie, aan de taal, aan alles”*. Volgens Damen et al. (2021, p.9) is ‘zelfredzaamheid’ een veelvoorkomende prioriteit van Syrische statushouders.

§5.1.3 - ‘Passend werk’ & ‘studeren’

Aansluitend op Ager & Strang (2008) & de prioriteiten voor integratie van Damen et al. (2021, p.9) werd het hebben van werk door 8 deelnemers benoemd als een essentieel element voor hun integratieproces (SCP, 2021, b.). Waarom werk belangrijk is voor hun integratie en wat voor werk zij willen verschilde per deelnemer. Deelnemer 11 benadrukte dat het hebben van werk belangrijk is om genoeg inkomen te hebben om te kunnen zorgen voor jezelf en voor je familie. Voor deelnemers 1 en 12 was (vrijwilligers)werk juist belangrijk om vrienden te kunnen maken. Voor deelnemer 5 was het hebben van werk verbonden aan het krijgen van kansen om een leven op te bouwen en je eigen keuzes te kunnen maken. Volgens deelnemers 2, 7 en 11 was het vooral belangrijk op passend werk te vinden wat aansluit op de opleiding die je hebt gedaan omdat werk een groot onderdeel is van het leven van een persoon:

“Ja, ik wil eigenlijk graag gebruiken wat ik eerder heb gestudeerd. Ik denk dat werk deel uitmaakt van iemands leven omdat we 24 uur per dag hebben. Dus we hebben op zijn minst, ik zeg niet fulltime, maar misschien parttime werk nodig, want anders ga je je vervelen als je thuis blijft.” - Deelnemer 2

De mogelijkheid om een opleiding te kunnen volgen (Ager & Strang, 2008) wordt veel minder vaak genoemd. De 4 deelnemers die studeren benoemden, benoemden ook allemaal het belang van het hebben van werk. Deelnemer 12 benoemde, net zoals bij het hebben van werk, dat het volgen van een opleiding belangrijk is om vrienden te kunnen maken. Voor andere deelnemers (2 en 7) is het volgen van een opleiding in Nederland noodzakelijk om hun eerder gevolgde opleiding te kunnen gebruiken voor passend werk in Nederland.

§5.1.4 - 'Veiligheid' & 'stabiliteit'

Veiligheid en stabiliteit werden het minst benoemd gedurende de interviews. Voor sommige deelnemers waren juist deze dimensies van integratie het belangrijkste (Weidinger & Kordel, 2020). Tijdens het interview met deelnemer 1 was "veilig wonen" het eerste element in de definitie van integratie. In de uitleg waarom veiligheid het belangrijkste was, werd vooral aandacht besteed aan de reis naar Nederland:

"Toen ik ben gevlucht, ik ben al 10 jaar denk ik weg, heb ik eerst in Libanon gewoond 2 jaar en daarna ben ik naar Nederland gekomen... En ben ik nooit in een vaste plek kunnen belanden, dus daarom vind ik het belangrijk om een zo veilig mogelijke plek te hebben, zodat je gewoon daar kunt, beetje wortelen. Gewoon een vaste plek, dat het een rustige plek is dat je gewoon in kan wonen, en niet dat je gewoon tijdelijk woont en dan niet weet wat je toekomst is ofzo." - Deelnemer 1

Passend bij het model van Ager & Strang (2008) is veiligheid op deze manier onlosmakelijk verbonden met de stabiliteit. Op een vergelijkbare manier is voor deelnemer 11 veiligheid verbonden aan stabiliteit en een toekomstperspectief door de onveiligheid in het land van herkomst. Het belang van veiligheid en stabiliteit kan in sommige gevallen dus te wijten zijn aan migratie-indicatoren (Damen, Huijnk & Dagevos, 2022) en wordt vormgegeven door individuele huisvestingstrajecten van statushouders (Clapham, 2002).

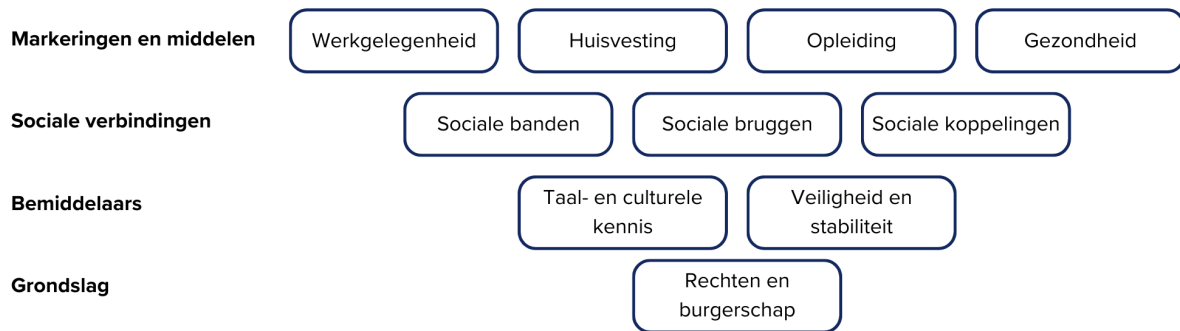
Stabiliteit kan ook een uitgangspunt zijn om te kunnen integreren. In dat geval functioneert deze dimensie als een bemiddelaar voor integratie (Ager & Strang, 2008). Zo benadrukt de definitie van deelnemer 5 (in §5.1.1) het belang van een stabiele, rustige plek om zich te kunnen vestigen en te kunnen beginnen met integreren. Ook op latere momenten in het interview werd deze "rust" en "ruimte" benoemd (§5.5.3 en §5.6).

§5.1.5 - Samen een definitie van integratie?

De definitie van succesvolle integratie die in dit onderzoek wordt gehanteerd is "een non-lineair proces waarbij nieuwkomers zich mengen in de Nederlandse samenleving en er tegelijkertijd ruimte is voor de nieuwkomer om zijn of haar eigen normen en gebruiken te behouden". De grondslag van de definities van de deelnemers aan dit onderzoek sloot over het algemeen aan op deze definitie, hoewel er verschillen zijn in de nuances en prioriteiten voor integratie. Samen hebben de statushouders bijna alle domeinen van integratie van Ager & Strang (2008) (zoals beschreven in het theoretisch kader en hieronder zichtbaar) benoemd.

Opvallend is dat de dimensie 'gezondheid' in geen enkele definitie van integratie voorkwam, maar deze werd wel op andere momenten besproken. In de definities spelen daarnaast 'sociale banden' - met een eigen groep zoals met familie of individuen uit hetzelfde land van herkomst - & 'sociale koppelingen' - met de structuren van de overheid - expliciet een kleine rol, wel wordt het integratieproces hierdoor beïnvloed. Op de invloed van sociale koppelingen wordt verder ingegaan in paragraaf 5.4. In de volgende paragrafen wordt ook dieper ingegaan op de dimensie van 'huisvesting' uit dit conceptuele model.

Figuur 2 - Conceptueel model van de hoofddomeinen van integratie (bron: vertaling van Ager & Strang, 2008)

§5.2 - Eigen integratie & thuisvoelen van deelnemers

Om de definities van integratie van de deelnemers nog meer verdieping te geven en hun grondslag van integratie nog helderder te krijgen (Ager & Strang, 2008), werden de deelnemers gevraagd of zij zelf vonden of ze geïntegreerd zijn of niet en of zij zich thuisvoelen in Nederland. De statushouders hadden verschillende redenen om zich in meer- of mindere mate geïntegreerd te voelen en thuis te voelen.

Over het algemeen loopt de eigen ervaren mate van integratie, logischerwijs, op hoe langer een deelnemer in Utrecht woont en/of verblijft. Wat opvalt is dat dit niet per se verbonden is aan de mate waarin de deelnemers zich thuisvoelen in Nederland. In de volgende twee paragrafen (§5.2.1 en §5.2.2) wordt hier verder op ingegaan.

§5.2.1 - Relatief kort verblijf v.s. relatief hoge mate van integratie en thuisvoelen

Vooraf deelnemers 10 en 12 bleken ondanks de relatief korte verblijfsperiode in Utrecht positief gestemd te zijn over hun eigen mate van integratie en thuisvoelen. Beide deelnemers waren begin 20 jaar oud en zijn daarmee de jongste twee deelnemers aan dit onderzoek. Pre-migratie-indicatoren, waaronder leeftijd, kunnen invloed uitoefenen op het integratieproces door het bijdragen aan de vorming van verwachtingen, behoeften en houdingen (bijvoorbeeld: Dagevos, Miltenburg, & Huijnk, 2019; Weidinger & Kordel, 2020).

Hoewel het in het begin moeilijk was, voelt deelnemer 10 zich nu thuis in Nederland door het hebben van een eigen huis, het volgen van een opleiding en het hebben van werk. Voor succesvolle integratie in de samenleving zag deelnemer 10 op het gebied van “leren over de geschiedenis” en de Nederlandse taal nog ruimte voor verbetering. Het hebben van Nederlandse vrienden en een Nederlandse partner zorgde ervoor dat deelnemer 10 zich uiteindelijk “half” geïntegreerd voelde. Aansluitend vonden sommige andere deelnemers dat zij nog niet genoeg sociale contacten hadden om zichzelf geïntegreerd te kunnen noemen, zo ook deelnemer 2: “omdat ik niet zoveel vrienden heb. Ik ontmoet nieuwe mensen en leer mensen kennen, maar niet dat ik een persoonlijke relatie met ze heb om ze zo goed te leren kennen.” Uit deze uitspraak van deelnemer 2 blijkt dat de aard van de sociale contacten ook invloed uit kan oefenen op het eigen gevoel van de mate van integratie.

Deelnemer 12 woonde op het moment van het interview nog niet in een eigen huis, desalniettemin voelde deze deelnemer zich “half-half” thuis in Nederland. In dit geval werd dit gevoel vooral veroorzaakt door een taalbarrière:

“Laten we zeggen half-half. Ja, ik voel me soms nog steeds vreemd, zeker... Het is moeilijk als je gewoon gaat zitten met mensen die Nederlands spreken, en je laat ze Engels voor je spreken. Daar voel ik me vreemd bij. En tegelijkertijd is dat voor mij ook motivatie om Nederlands te leren. Maar ja, het is half-half. En soms voel ik me vreemd, zelfs op mijn werk. Maar ik bedoel .... dat kan ik niet snel veranderen” - Deelnemer 12

Net zoals deelnemer 10, voelde deelnemer 12 zich in grote mate geïntegreerd door het hebben van werk en het hebben van vrienden. Om zich volledig geïntegreerd te voelen was het voor deelnemer 12 belangrijk om in de toekomst een huis te krijgen.

§5.2.2 - Relatief lang verblijf en hoge mate van integratie v.s. relatief lage mate van thuisvoelen

Voor de deelnemers aan dit onderzoek die 18 maanden of langer in Utrecht wonen en/of verblijven geldt dat zij vinden dat zij voor het grootste deel of compleet geïntegreerd zijn. De vraag of zij zich thuisvoelen in Nederland antwoordde slechts een enkeling “ja”. Het SCP stelt hierover dat statushouders op de lange termijn achterblijven in hun gevoel van verbondenheid met de Nederlandse cultuur en Nederlanders (SCP, 2021, b.).

Voor sommige deelnemers geldt dat zij zich op dat moment nog niet thuisvoelden, maar verwachten dat in de toekomst misschien wel te voelen. Vaak werden deze gevoelens veroorzaakt door persoonlijke obstakels (zie ook §5.5). Zo kon deelnemer 6 zich niet thuisvoelen omdat de helft van diens kinderen nog steeds in Afghanistan woonde en zij in de toekomst waarschijnlijk naar Nederland komen. Deelnemer 5 voelde zich alleen in bepaalde situaties thuis:

“Voor mij is thuis waar ik mezelf kan zijn, waar ik mijn muziek kan spelen, waar ik mijn vrienden om me heen heb, waar ik contact kan maken met mensen. Eigenlijk is thuis een plek waar je je veilig voelt, waar je je gevestigd voelt. Dus in zekere zin, ja, en in zekere zin ook niet.” - Deelnemer 5

Het nog niet hebben van sociale contacten werd gezien als een groot obstakel voor integratie. Deelnemer 11 vond integreren en zich thuisvoelen hierdoor vooral aan het lastig, en stelde hierover:

“De eerste twee jaar was het echt te moeilijk. Want we kenden niemand. En, ik woonde in een gebouw waar allemaal Marokkaans en Syrische vrouw die alleen woont. En alleen Nederlanders zijn oudere mensen, de ouderen. In Overvecht ja. En qua communicatie met Nederlanders was het slecht... We zijn nu wel kennis met andere Syrische mensen dus onze ‘net’ is het wel vergroot. Maar met Nederlanders qua sociale contact is het moeilijk. Ja qua taal is het heel moeilijk aan het begin om te communiceren en qua plek waar je woont is soms ook wel moeilijk. Met wie ga ik communiceren? Wie is open tegen buitenlanders?” - Deelnemer 11

Andere deelnemers zeiden überhaupt niet in staat te zijn om zich thuis te voelen in Nederland. Deelnemer 9 stelde over zich thuisvoelen in Nederland bijvoorbeeld: *“Eerlijk gezegd niet, nee, want het is niet mijn thuis. Mijn thuis is ergens anders.”*.. Gelijkluidend kan volgens deelnemer 7 “niks en nergens” als thuis voelen, omdat enkel veiligheid en zelfrespect samen de *“basisdingen die de mensheid nodig heeft”* vormen, deze deelnemer vond ook niet dat diegene zelf geïntegreerd was.

§5.3 - Verwachtingen van de Nederlandse samenleving en de directe leefomgeving

De deelnemers verschilden dus in hun definities van integratie en daarmee in hun verwachtingen van en prioriteiten voor integratie. Hierdoor verschilden ze ook in hun verwachtingen van de Nederlandse samenleving en van hun directe leefomgeving, zoals burens. In de volgende paragrafen wordt op beide soorten actoren in het integratieproces ingegaan.

§5.3.1 - Verwachtingen vòòr aankomst in Nederland

Slechts één deelnemer gaf aan dat door contact met een andere statushouder van tevoren al verwachtingen gevormd waren over de Nederlandse samenleving en wonen in Nederland:

“Ja eigenlijk, ik heb wel van een vriend die 3 jaar voor mij naar Nederland is gekomen... hij heeft wel een soort van idee aan mij gegeven in vergelijking met andere landen. Want ik wilde eigenlijk in het begin naar Duitsland, qua studie voor mij was het beter... Maar qua andere dingen die ik heb gehoord van mijn vriend heb ik wel Nederland gekozen. Ja dus dat Nederlanders zijn aardig tegen de buitenlanders, en ze helpen wel graag. [...] Als je komt in het begin krijg je wel huis en moet je wel gewoon leren en zelf je leven opbouwen. Dat is het hetzelfde in alle landen voor buitenlanders. Maar ik had wel aan het begin goede idee.” - Deelnemer 11

Een andere deelnemer (2) had expres juist zo min mogelijk verwachtingen van Nederland om zichzelf te beschermen: *“Ik had geen verwachtingen over Nederland voordat ik hierheen kwam omdat ik niet in shock wilde zijn toen ik hierheen kwam. Dus ik heb niet geprobeerd om zoveel erover na te denken.”*

De andere deelnemers gaven niet aan of zij voordat zij naar Nederland kwamen al bepaalde verwachtingen hadden van de Nederlandse samenleving.

§5.3.2 - Verwachtingen van de Nederlandse samenleving

Eenmaal in Nederland verwachtten de meeste deelnemers dat ze worden ontvangen met een open houding, ze gerespecteerd worden en dat er begrip is voor hun persoonlijke omstandigheden.

De deelnemers waren over het algemeen tevreden over de houding van de Nederlandse samenleving. Volgens deelnemer 5 was het ten eerste *“al geweldig wat we krijgen. Er gewoon zijn, gastvrij zijn, openstaan voor een gesprek, langzaam praten haha”*. Ook deelnemers 6 en 8 vonden dat de Nederlandse samenleving überhaupt al “goed” is omdat Nederlanders respectvolle, aardige mensen zijn en die al meer doen dan ze verwachtten. Ook deelnemer 12 vond dat de Nederlandse samenleving al genoeg voor statushouders doet, maar benadrukte dat deze mening wel persoonsafhankelijk is en afhankelijk is van de levensfase van de statushouders:

“Het land geeft je een gratis verblijf totdat je klaar bent met je procedure. Daarna krijg je een huis, ze helpen met die dingen. Voor mij is dat genoeg... want als je verantwoordelijk reageert op je situatie, is dat voor mij genoeg. Als jongere man, maar misschien voor andere mensen, ja, het is moeilijker.” - Deelnemer 12

Belangrijke aandachtspunten waren volgens de deelnemers ‘respect’ en ‘begrip’. Deelnemer 7 vond vooral respect voor de verschillen tussen Nederlanders en statushouders belangrijk: *“Er zijn veel verschillen, en ik denk dat het een verantwoordelijkheid is voor elkaar, voor mij en voor hen, om de verschillen tussen ons te respecteren.”* Uit dit citaat blijkt tevens dat de eerder besproken ‘wederkerigheid’ een belangrijk aspect is van het integratieproces en een onderdeel uitmaakt van de verwachtingen van statushouders. Het hebben van begrip voor de persoonlijke omstandigheden was een ander aandachtspunt. Deelnemer 3 beschreef de verwachtingen van de Nederlandse samenleving in zijn geheel als volgt:

“Het enige wat ik verwacht van de Nederlandse samenleving is dat ze proberen te begrijpen dat we uit moeilijke situaties zijn gekomen, en dat heeft ons op een bepaalde manier een beetje instabiel gemaakt... Zoals ik nu kan zeggen dat ik al heel lang door een depressie ga. En ja, dat is het enige wat ik verwacht... dat is net zoals we van hen verwachten dat ze onze sterke punten niet onderschatten, want we hebben ze echt” - Deelnemer 3

Dit werd ook benadrukt door deelnemer 5, waarbij vooral de kans om hun potentie te ontwikkelen en de ruimte *“om hun kracht en hun erfgoed in te zetten om de samenleving te verrijken”* belangrijk waren. De deelnemers wilden dus vooral geaccepteerd worden als evenwaardige bewoners (Damen et al., 2021).

§5.3.3 - Verwachtingen van de directe leefomgeving

De deelnemers zijn op basis van hun verwachtingen van hun directe leefomgeving onder te verdelen in 5 typeringingen die oplopen in de hoeveelheid verwachte of gewenste betrokkenheid. De deelnemers werden hiervoor gevraagd naar de verwachtingen van hun ‘buren’.

Geen verwachtingen

De eerste typering omvat deelnemers die geen verwachtingen van hun burens hadden, vonden dat ze al meer deden dan ze verwachtten of er (nog) niet over na hadden gedacht. Toen gevraagd werd *“Wat verwacht u van uw burens?”* antwoordde deelnemer 9 dat je niet veel kunt verwachten van je burens omdat er altijd culturele botsingen ontstaan. Volgens deelnemer 9 ontstaan deze botsingen doordat Nederland een multicultureel land is waar er te veel verschillende culturen in dezelfde straat zijn.

Privacy

Voor een enkele deelnemer was privacy vooral belangrijk. Deelnemer 7 vond bijvoorbeeld:

“Het hangt van de persoon af... Ik ben graag op mezelf aangewezen en werk graag alleen. Altijd al. En ik probeer elk probleem zelf op te lossen... Nee, ik verwacht burens.”

Misschien wat onafhankelijkheid, om me alleen te laten met mijn dingen... Want ja, ik had een probleem met een van mijn burens. Hij probeerde zijn neus in elk detail van mijn leven te steken en daar hou ik niet van. Ik hou meer van privacy.” - Deelnemer 7

Deze gesloten houding is ontstaan door de persoonlijke eigenschappen en een individuele negatieve ervaring (onder andere Ager & Strang, 2008; Damen et al., 2021). De deelnemer was zich hiervan bewust en benadrukte de persoonsafhankelijkheid van deze houding.

Respect & vriendelijkheid

De meeste deelnemers verwachtten van hun burens een vergelijkbare houding als van de Nederlandse samenleving in z'n geheel. De deelnemers verwachtten van hun burens “dat ze een goede buur zijn”. Andere deelnemers vulden dit in met de verwachting geaccepteerd te worden, respect te krijgen, vriendelijk benaderd te worden, van elkaar te kunnen leren en uitgenodigd te worden voor een kop thee of koffie. Deelnemer 2 verwachtte enkel vriendelijkheid:

“Ik weet dat Nederlanders een beetje gesloten zijn als het gaat om nieuwe mensen. Ik weet niet zeker of dit klopt, dit is wat ik heb gehoord... Ik weet echt niet wat ik van mijn burens verwacht om me te helpen, anders dan dat ze heel vriendelijk zijn” - Deelnemer 2

Hulp

Slechts één deelnemer verwachtte dat burens elkaar helpen als dat nodig is: “we zijn studenten en we zijn nog jong, maar voor andere mensen die een beetje ouder zijn en kleine kinderen hebben, ze hebben wel hulp nodig met verschillende dingen uitgekomen. En dat vind ik echt belangrijk” (11).

Meer contact

De deelnemers (1, 10, 11 en 4) gaven aan graag meer contact met burens te willen hebben dan waarvan nu sprake is. Zowel deelnemer 10 als deelnemer 4 identificeerden dat cultuurverschillen tussen Nederlanders en Syriërs ertoe hebben geleid dat er minder contact met burens is dan wat zij normaal verwachten. Zo zei deelnemer 4 hierover:

“Die burens is ja, eigenlijk hier is niet echt sociaal. Ik vind jammer... Is een heel groot verschil tussen hier en Syrië. Als er een nieuwe buurvrouw naast ons komt wonen, ik kom naar jou toe met een eten of drinken... “Hè, welkom” en volgende dag wij gaan barbecue maken of zoiets. Hier is het niet echt sociaal... Ik doe alles van mijzelf, nooit gevraagd voor iemand om te mij te helpen. Ja is beetje jammer, is niet iedereen in sociaal. Dus hier alleen “oh hey, goedemiddag goedemorgen”, dat is er” - Deelnemer 4

Zoals Van Liempt & Staring (2020) al concludeerden, ervaren statushouders vaak een ander levensritme dan wat ze gewend zijn doordat het voor Nederlanders normaal “om na het werk direct naar huis te gaan in plaats van in de avond nog sociaal contact te zoeken” (Van Liempt & Staring, 2020, p.103). Dit concludeerde ook deelnemer 9; er is geen tijd in het Nederlandse

levensritme om veel contact met buren te hebben *“want ik ga van huis weg, naar het werk, naar kantoor. En 's middags kom ik gewoon terug. Ik blijf thuis en ga soms gewoon wat boodschappen doen, dat is alles. Dus je zegt gewoon alleen gedag.”*

§5.3.4 - De mogelijke rol van buren bij integratie

De deelnemers werd ook gevraagd of zij denken dat buren kunnen helpen bij het integratieproces van statushouders, de meningen hierover waren verdeeld. Aansluitend op Van Liempt & Staring (2020, zoals in §3.3.1), vond het grootste deel van de deelnemers dat buren een rol zouden kunnen spelen bij het integratieproces van statushouders. Hierover zei deelnemer 1:

“Op een gegeven moment is jouw buren om te helpen met iets wat je nooit aan gedacht hebt of wat je ineens tegenkomt dat je gewoon de hulp nodig heeft, of de vraag die kan stellen aan iemand, want VluchtelingenWerk is er niet altijd voor jou, en buurtteam ja het kan ook... Maar je buren kan jou snel helpen dat dat je gewoon met hun makkelijk je antwoord kan krijgen of zo” - Deelnemer 1

Deelnemers 4, 5 en 10 sloten hierbij aan en voegden toe dat ze je kunnen *“aanmoedigen om de juiste dingen te doen”,* je *“de juiste weg kunnen laten zien”* en je *“allebei elkaar zou kunnen helpen”*.

Andere deelnemers zagen geen rol voor buren in het integratieproces omdat zij geen tijd hebben (8 en 9), of tijd willen investeren (9) en het bovendien niet hun verantwoordelijkheid is (8).

§5.4 - Verwachtingen van en ervaringen met begeleiding

Waar de directe leefomgeving dus niet per se een specifiek gedefinieerde taak heeft in het integratieproces van statushouders is de gemeente - een andere actor in het integratieproces - wél verantwoordelijk voor het begeleiden van statushouders (§2.3). Gemeenten zijn onder andere verantwoordelijk voor begeleiding naar financiële zelfredzaamheid (Rijksoverheid, 2023b) en hebben voor maatschappelijke begeleiding een vast budget per inburgeringsplichtige vergunninghouder (VNG, 2021). Vaak wordt hierbij samengewerkt met andere organisaties (VNG, 2021). De gemeente Utrecht begeleidt statushouders door middel van Plan Einstein (zoals besproken in paragraaf 4.3.1).

De statushouders in dit onderzoek verschilden in hun verwachtingen van en ervaringen met hun begeleiding door de gemeente en bijbehorende organisaties bij het integratieproces.

§5.4.1 - Verwachtingen en verantwoordelijkheid van de gemeente

Sommige deelnemers hadden een specifieke visie rondom de taak die de gemeente heeft (gehad) in hun eigen integratieproces en het integratieproces van statushouders in het algemeen. Op de vraag “Vind je dat de gemeente bepaalde een taak heeft in jouw begeleiden?” antwoordde deelnemer 1 dat het vooral belangrijk is dat er activiteiten en/of vrijwilligerswerk georganiseerd worden waarbij de focus ligt op het leren van de Nederlandse taal. Volgens de deelnemer willen statushouders niet meteen gaan werken om vervolgens Nederlands te leren, maar is het belangrijk om eerst de taal te leren om daarmee passend werk te kunnen vinden.

Ook alle andere deelnemers werden soortgelijke vragen gesteld over hun verwachtingen van de gemeente. Sommige deelnemers hadden een minder specifieke verwachting van de taken van de gemeente, dat de gemeente statushouders en andere woningzoekenden gelijkwaardig behandelt, en hier duidelijk en openlijk over communiceert. Zo stelde deelnemer 3:

“Ik verwacht van de gemeente dat ze een beetje eerlijk is. Met iedereen. Om iedereen gelijk te behandelen. We zijn hier misschien in het AZC, maar we krijgen een groot huis. Maar op hetzelfde moment krijgen de Nederlanders, die wachten op een huis, er geen... en dat maakt een grote kloof tussen ons en de lokale mensen in dit land. Dus de mensen beginnen naar ons te kijken op een manier van 'ze nemen onze huizen', 'ze nemen onze banen', 'ze nemen...!', maar het is niet 'onze...!' In Turkije gebeurde op een gegeven moment dezelfde dingen... Het is niet onze schuld... De overheid die weten niet hoe ze zich moeten aanpassen, of ze weten niet hoe ze hiermee om moeten gaan. Ze zouden slimmer moeten zijn” - Deelnemer 3

Deze verwachtingen van de taken van de gemeente zijn onlosmakelijk verbonden met de daadwerkelijke ervaringen die de deelnemers hadden met hun begeleiding door de gemeente.

§5.4.2 - Ervaringen met begeleiding bij integratie

Alle deelnemers werd hierop gevraagd wat voor begeleiding zij hadden gekregen en/of krijgen bij hun integratieproces - zowel van de gemeente als van bijbehorende organisaties - en wat zij van deze begeleiding vonden, en of zij verbeterpunten zagen.

Een scheiding tussen begeleiding door de gemeente Utrecht en begeleiding door bijbehorende organisaties was in de antwoorden van de deelnemers vaak afwezig. In de komende paragrafen wordt getracht om deze waar mogelijk te scheiden, desondanks zijn beide soorten begeleiding in de praktijk onlosmakelijk verbonden.

Positieve punten van begeleiding bij integratie

Een aantal deelnemers (1, 2, 3 en 4) waren overwegend positief over de begeleiding die zij van 'de gemeente' hebben gekregen bij hun integratieproces en gaven geen verbeterpunten. Volgens deze deelnemers biedt de gemeente zelf voldoende kansen voor statushouders om te integreren in Utrecht. Deze kansen ontstaan volgens hen vooral door de vele aangeboden activiteiten, vaak in samenwerking met verschillende organisaties.

Voor deelnemer 1 sloot de begeleiding door de gemeente hierdoor aan op de hierboven besproken verwachtingen van de deelnemer. Deelnemer 1 werd daarnaast door 'de gemeente' geholpen bij het vinden van vrijwilligerswerk: *"Ik heb toen de gemeente gevraagd voor vrijwilligerswerk. Toen hebben ze een basisschool gevraagd of ik daar mee kan lopen ergens in een week, één of twee keer, of ik hun kan helpen met iets of in de bibliotheek van een basisschool"*. Daarnaast prees de deelnemer het buurtteam van de gemeente (Buurtteam, z.d.; Gemeente Utrecht, z.d., a; Gemeente Utrecht, z.d., b).

Deelnemer 2 werd door de gemeente ook geadviseerd om vrijwilligerswerk te gaan doen. Daarnaast krijgt de deelnemer maandelijks een mail van diens contactpersoon bij de gemeente met nieuwtjes zoals open dagen van universiteiten en open dagen voor werk; *"De laatste e-mail die ik van haar kreeg was vandaag dat er volgende week een week van de geestelijke gezondheid is, ik denk dat veel organisaties daaraan meedoen, dus dat is heel leuk."*

Deelnemer 6 benoemde het budget dat door de gemeente beschikbaar wordt gesteld voor statushouders voor het doen van de eerste grote aankopen: *"Ze hielpen me met €5000 voor fietsen, meubels, alles. En je weet dat de kosten nadat we hier in 2022 kwamen, de oliekosten, de melk kosten, de gaskosten, de elektriciteitskosten, alles was gestegen. Dus ik ben blij"*.

Ook bij deze vraag werd benadrukt dat het integratieproces, los van de inzet van de gemeente, afhankelijk is van de eigen inzet van de statushouders zelf (net zoals bij de definities van integratie in paragraaf 5.1.2) (Ager & Strang, 2008). Deelnemer 3, die op het moment van interviewen nog in een asielzoekerscentrum woonde, stelde hierover:

"Ik waardeer de steun van de gemeente en voor de organisaties echt, vooral hier in Utrecht. Het is echt nuttig voor de mensen die echt willen integreren, die echt iets

willen doen... Dat is een verschil tussen wie wil en wie het gaat doen... Want degene die wil, die bereid is om dat te doen, staat niets in de weg. Maar de mensen die niet bereid zijn om dat te doen, het maakt niet uit of je het hele volk voor die persoon brengt, zij willen niet...” - Deelnemer 3

Andere deelnemers waren minder positief en hadden wél verbeterpunten voor de begeleiding door de gemeente en bijbehorende organisaties, deze deelnemers en hun standpunten worden besproken in de volgende paragraaf (§5.4.3).

Samenwerking met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA)

De gemeente werkt in Plan Einstein samen met het COA voor de begeleiding van statushouders bij hun integratie tijdens het verblijf in een van de twee asielzoekerscentra (zoals besproken in paragraaf 4.3.1).

Door deelnemer 4 werd benoemd dat in de Utrechtse asielzoekerscentra een cursus 'Nederlandse taal' gevolgd kan worden, deze cursus is onderdeel van Plan Einstein. Volgens deelnemer 4 was de cursus “heel goed” omdat daardoor de tijd in het asielzoekerscentrum nuttig besteed kon worden “in plaats van gewoon zitten ofzo” (onder andere Adviesraad Migratie, 2022; SCP, 2021, a.; Gijssberts & Dagevos, 2016; Jonitz et al., 2022; Kox & Van Liempt, 2022). Bovendien was het eerste werk van de deelnemer in Nederland bij het COA als vertaler van Arabisch naar Engels en kon de deelnemer in het “OLc” (Open Leercentrum) op de computers het internet gebruiken om andere dingen te leren.

Onder Plan Einstein kunnen niet alleen statushouders, maar alle inwoners van de gemeente Utrecht gratis cursussen volgen. Dit werd uitgelicht door deelnemer 2, die bij Plan Einstein een taalcursus Engels volgt. Insgelijks benadrukte deelnemer 7 diens waardering voor de inspanningen van het COA toen werd gevraagd wat voor begeleiding de deelnemer had gekregen:

“We zijn begonnen, sinds we in het AZC zaten, met het COA. Ja, het COA probeert vluchtelingen te helpen met huisvesting. Maar soms ook met andere dingen, zoals een studie aan de universiteit. We zijn dus met het COA begonnen en dat was een goede ervaring voor mij. En ja, nu wonend in Utrecht kreeg ik een soort inburgerings-instructie van de gemeente en ook van Vluchtelingenwerk, we noemen het VVN. Ze proberen ons allebei eerst te helpen met taal. Ik kreeg veel hulp van Vluchtelingenwerk met al mijn huis - hoe noem je dat - de contracten met het energiebedrijf en het internet, al die dingen.” - Deelnemer 7

Uit het antwoord van deelnemer 7 blijkt nogmaals de intensiteit van de samenwerking tussen de gemeente Utrecht en organisaties zoals het COA en VluchtelingenWerk. VluchtelingenWerk was volgens deelnemer 7 minstens net zo belangrijk in de begeleiding bij integratie, door te helpen bij praktische zaken zoals contracten met Nederlandse bedrijven.

Andere deelnemers, zoals deelnemer 11, gaven aan dat het COA ook vaak een adviesfunctie vervult voor statushouders, zo kreeg deelnemer 11 het advies om als eerste stap van integratie de Nederlandse taal te leren.

Samenwerking met VluchtelingenWerk Nederland

VluchtelingenWerk biedt vooral praktische hulp, hulp bij de start van inburgering en stimuleert participatie en integratie (VluchtelingenWerk, z.d., b). VluchtelingenWerk maakt voor deze maatschappelijke begeleiding gebruik van vaste contactpersonen en persoonlijke coaches per statushouder (VluchtelingenWerk, z.d., c.). Dit zorgt voor ‘sociale koppelingen’ van de statushouders aan structuren van de overheid (Ager & Strang, 2008).

Naast deelnemer 7, onderstrepen ook andere deelnemers de hulp van VluchtelingenWerk bij praktische zaken. Deelnemer 4 voegde hieraan toe dat cultuurverschillen deze praktische zaken in eerste instantie kunnen bemoeilijken en maakte hiermee het belang van deze hulp duidelijk:

“Ik heb heel veel geleerd van die contactpersoon van de VVN. Want ik weet niet, hoe kan ik met een Eneco een account maken, hoe weet ik wat moeten geven aan hun... papier of zo?... Of hoe kan ik hun bereiken of moet ik naar hun gaan? Want in Syrië is niks met internet dat je kan doen, je moet echt naar de bedrijven gaan en vraag voor “hè, Ik wil Eneco”... hij [de contactpersoon] heeft verteld hoe kan ik met Eneco, en Vitens van water en met T-Mobile voor internet. Belangrijk, alles dus” - Deelnemer 4

Niet alleen uit deze uitspraak van deelnemer 4 blijkt dat het hebben van een vaste contactpersoon bij VluchtelingenWerk nuttig kan zijn, deelnemer 11 stemde hier ook mee in. Deelnemer 11 kreeg als begeleiding voor integratie naar eigen zeggen vooral hulp van VluchtelingenWerk, er werd gesteld: *“mijn contactpersoon was echt goed en aardig en altijd open voor mij. Hij helpt me echt heel veel.”* Deelnemer 11 heeft ook een “buddy” gehad, maar gaf aan dat na één jaar een gevoel ontstond zelfstandig en onafhankelijk te willen zijn, dus heeft de deelnemer *“wel een keer bij hem gekeken en hij heeft veel aan mij uitgelegd. Dan kan ik die dingen doen, qua alles regelen, Energie en dat soort dingen. [...] Ik wil wel veel dingen zelf doen, onafhankelijk zijn”*. Desondanks was dit geen onderdeel van de definitie van integratie van deelnemer 11 (zie ook [§5.1.2](#))

Een ander aspect van integratie waarvan de deelnemers zeggen dat VluchtelingenWerk geholpen heeft, is met de Nederlandse taal, waarbij zij de deelnemers verzorgden van een “taalmaatje” (1) of “taalcoach” (10 en 11). Alleen deelnemers 1, 10 en 11 vermeldden dit soort begeleiding in hun interviews. In eerder onderzoek van Liempt & Staring (2020) werden taalcoaches en contactpersonen van VluchtelingenWerk al benoemd als invloedrijke personen in integratieprocessen. De deelnemers ervoeren hier dus niet dat zij “meer uitgebreide, praktische en persoonsgerichte ondersteuning hadden verwacht in de eerste periode na aankomst dan wat via lokaal beleid wordt geboden” zoals werd geconcludeerd door Damen et al., 2021.

Toch werd ook hier weer benadrukt dat de integratie van statushouders niet alleen afhankelijk is van organisaties zoals VluchtelingenWerk. Deelnemer 8 zei hierover: *“Het is een mooie organisatie, maar het ligt niet in hun handen”*. Deze deelnemer vond ook dat burens geen rol spelen of kunnen spelen in het integratieproces van statushouders (§5.3.3 en §5.3.4)

Invloed van andere organisaties

Andere nog niet genoemde organisaties speelden een rol in de integratie van de deelnemers. Deelnemers 1 en 3 zeiden veel gehad te hebben aan het *“taalcafé”*. Taalcafés worden in Utrecht door verschillende organisaties georganiseerd - zoals de Bibliotheek Utrecht, DOCK, Nederlandse Conversatieles, de Omar Al Farouq moskee, De Voorkamer, Nederlandse Conversatieles en WelnU - en gaan uit van een uitwisseling van kennis over talen waarbij iedereen van elkaar kan leren (Taal Doet Meer, z.d.). Taalcafés werden ook door van Liempt & Staring (2020) gezien als invloedrijk voor integratieprocessen.

Ook A Beautiful Mess, SPEAK, de Voorkamer, de Vrolijkheid, Welkom in Utrecht en Wishing Well West zijn organisaties die door deelnemers werden genoemd als invloedrijk voor de integratie van statushouders in Utrecht. Ze verbinden mensen, zorgen dat statushouders zich welkom voelen en hun Nederlandse taal kunnen verbeteren (deelnemer 3) Dit sluit aan op het gevestigde idee dat in steden de bestaande netwerken van statushouders kunnen bijdragen aan het overdragen van kennis (Musterd & Ostendorf, 2009; Van Liempt & Miellet, 2021; Weidinger & Kordel, 2020).

. Ook hier geldt weer dat het nut van deze organisaties afhangt van de statushouders zelf: *“Deze organisatie is slechts een stap, de eerste stap om je de weg te tonen. En dan hangt het van jou af [...] Stel je op zijn minst open om naar iets te kijken, woorden te oefenen, gewoon om te communiceren, de basis.”*(deelnemer 3).

§5.4.3 - Verbeterpunten en onduidelijkheden met betrekking tot begeleiding

Hoewel al veel positieve dingen gezegd worden over begeleiding door de gemeente Utrecht en bijbehorende organisaties, blijft er altijd ruimte voor verbetering. De verbeterpunten zijn vaak gevormd door persoonlijke omstandigheden en zijn specifiek voor deze deelnemers, afgezien daarvan is het belangrijk om deze verbeterpunten in dit hoofdstuk op te nemen. Bovendien heerste er soms ook onduidelijkheid onder de deelnemers.

Verbeterpunten met betrekking tot onafhankelijkheid

Deelnemers 8, 11 en 12 vonden de mate van onafhankelijkheid van de gemeente die ontstond door de begeleiding problematisch.

Deelnemer 12 vond dat het soms voelde alsof de gemeente controle over je leven probeert te nemen, in plaats van je te helpen. Hier werd over gezegd: *“Ze zeggen ‘Oh je moet werken. Je moet dat [iets] doen’ maar ik doe het al. Ik doe die dingen al. Ik wil gewoon dat je me helpt om dat te doen. Ik denk dat dat soms een probleem is”*. Daarnaast is volgens deelnemer 11 de uitkering die statushouders krijgen te laag, omdat het hebben van een laag inkomen grote risico's meebrengt voor de statushouders.

Volgens deelnemer 8 is het grootste probleem dat er geen middenweg is tussen geen begeleiding en volledige controle door de gemeente. De deelnemer legde dit op de volgende wijze uit:

“De gemeente ziet het zo; je woont daar, je studeert 3 of 5 dagen op school, en dan krijg je een uitkering en dan ben je 1 of 1,5 jaar bezig om de taal af te maken, en daarna zoek je je weg... Maar ik ben hier twee jaar en ik wil geen huis, of een uitkering. Ik wil hier een kamer huren en dat vind ik prima. En ik wil zelf graag Nederlands leren via de academische weg. Maar voor hen is het zwart of wit 'als je een huis krijgt, helpen wij je', 'Als je daar woont, helpen we je' en 'als je iets anders doet, zijn we helemaal niet verantwoordelijk'. Dus je moet 100% onafhankelijk zijn of afhankelijk van hen. Er is geen middenweg. Dus het is een beetje moeilijk, dat vind ik niet leuk.” - Deelnemer 8

De deelnemer was er zich van bewust dat het voor sommige andere statushouders wél nodig kan zijn om ze op een veilige plek onder te brengen, voor te bereiden en als ze echt onafhankelijk zijn hun eigen weg te laten vinden. Desalniettemin vond deelnemer 8 het onverstandig om statushouders zo afhankelijk te laten zijn van de gemeente, en zou het slecht zijn voor zowel de statushouders als de gemeente.

De aanbeveling van deelnemer 8 was om statushouders te laten werken in plaats van naar school te laten gaan: *“Ik geloof niet dat studeren en naar school gaan en thuiskomen de juiste manier is om de taal te leren. [...] Als je Nederlands wilt leren, breng dan tijd door met Nederlanders. En je kunt werken en de huur betalen, en belasting betalen, in plaats van geld ontvangen.”* Deze houding is het compleet tegenovergestelde van de houding van deelnemer 1 zoals besproken in §5.4.1, die juist vond dat de meeste statushouders niet meteen willen gaan werken.

Verbeterpunten met betrekking tot het leren van de Nederlandse taal

Volgens deelnemer 9 verwacht de gemeente soms te veel van statushouders met betrekking tot het leren van de Nederlandse taal.

“Je kunt niet verwachten dat mensen, 1-2-3 de taal leren... Nee! Ze moeten meer geduld hebben met deze mensen, met deze vluchtelingen. Ze moeten meer met hen samenwerken [...] Dit is een kortlopend programma om mensen binnen twee of drie jaar te coachen. Om ze de maatschappij in te duwen. En stel je voor dat je een vijfjarige baby de straat op duwt. En zeg tegen hem of haar: "Ga maar, ga maar. Sta op je benen." Hoe is het mogelijk??! En voor, de meeste mensen die hier komen in een nieuw land met een nieuwe taal, in de allereerste begin jaren, zijn ze net een vijfjarige baby. Toch?” - Deelnemer 9

Hoewel deelnemer 9 eerder aangaf vooral onafhankelijkheid belangrijk te vinden (§5.1.2), en zich nooit thuis te zullen kunnen voelen in Nederland (§5.2.2), blijkt uit deze uitspraak dat begeleiding om tot dit punt te komen toch essentieel is voor integratie.

Voor deelnemer 2, die door gezinshereniging naar Nederland is gekomen, was het vooral lastig om Nederlands te leren, omdat de deelnemer zelf moest betalen voor de taalcursussen en boeken waarbij elke cursus rond de €1000 kostte. Hoewel de deelnemer het begreep, was een verbeterpunt toch: *“misschien zou het leuk zijn als er een soort korting of iets dergelijks is”* voor statushouders met een vergelijkbare migratie-levensloop.

Verbeterpunt met betrekking tot advies geven

Deelnemer 7 werd door diens contactpersoon geadviseerd om zich open te stellen voor een ander werkterrein:

“Ze vroeg me ‘Waarom denk je er niet aan om je werkveld te veranderen?’... Op deze leeftijd en na dit werk, deze studie, is het een beetje moeilijk voor mij om vanaf nul te beginnen in een ander vakgebied, in iets dat heel ver afstaat van mijn carrière en van mijn achtergrond. Ja, ik dacht op dat moment dat het misschien geen professioneel persoon was, maar dat was haar aanstelling”.

Dit commentaar op het gebied van passend werk kwam in dit onderzoek niet als verrassing, in de definitie van deelnemer 7 werd het volgen van een opleiding in Nederland om passend werk te vinden al benadrukt (zie [§5.1.3](#)).

Verbeterpunten voor organisaties

Ook organisaties zoals VluchtelingenWerk kennen hun beperkingen. Volgens deelnemer 12 focust VluchtelingenWerk vooral op *“mensen die een gezinshereniging hebben”* waardoor minder tijd overblijft voor statushouders die alleen zijn. Een andere beperking komt voort uit het aantal vrijwilligers dat zich wil inzetten voor VluchtelingenWerk. Deelnemer 10 stelde hierover:

“Weet je, ik vind het idee van taalcoaching heel goed. Maar er zijn ook niet veel mensen... er zijn niet veel vrijwilligers die je willen helpen. Maar ik vind het een heel goed idee.” - Deelnemer 10

Daarnaast is de hulp van VluchtelingenWerk volgens deelnemer 8 te plaatsafhankelijk. In Ter Apel kreeg deze deelnemer veel hulp van VluchtelingenWerk bij de voorbereiding voor het interview met de IND, en *“wanneer je het huis krijgt, teken je een contract dat ze je een jaar lang zullen helpen”*, maar sinds de deelnemer de gemeente Zeist toegewezen kreeg is er slechts op twee momenten contact geweest met VluchtelingenWerk: bij het tekenen van het huurcontract en voor de zorgverzekering.

Verbeterpunten voor begeleiding in asielzoekerscentra

Voor begeleiding in asielzoekerscentra hadden de deelnemers één gezamenlijk verbeterpunt: de mogelijkheid om de tijd in alle asielzoekerscentra nuttig te kunnen gebruiken. Dit verbeterpunt is gevormd uit de antwoorden van deelnemers 5, 10 en 12 toen hen werd gevraagd naar hun ervaringen met hun begeleiding door de gemeente en bijbehorende organisaties en hun verbeterpunten. Ondanks dat was het door taalbarrières

helaas niet altijd duidelijk of de antwoorden waren toegespitst op de gemeente Utrecht. De algemene ervaringen van de deelnemers met het verblijf in asielzoekerscentra werd op een ander moment bevestigd en wordt in paragraaf 5.5.3 besproken.

Alle drie de deelnemers benoemden 'eerder beginnen met het leren van de Nederlandse taal' als een verbeterpunt voor de begeleiding in asielzoekerscentra. Volgens deelnemer 12 kan het hebben van een doel, zoals het leren van de taal, voorkomen dat de asielzoekers/statushouders gaan focussen op hun problemen:

“Als we de mensen op het AZC meer taal gaan leren in die vrije tijd die ze hebben. Ik denk dat het beter is. Iedereen kan gewoon zelf studeren, via YouTube of wat dan ook. Maar de school, dat heeft echt effect. Voor mij als ik gewoon naar school ga "Oké, ik ben aan het leren" al mijn aandacht gaat daarheen... Omdat iedereen problemen heeft. Iedereen wacht op zijn familie. Dus als je op school bent, concentreer je je daarop. Maar helaas denk ik dat er niet veel leraren zijn. Op dit moment kreeg ik bijvoorbeeld pas na één jaar en een maand Nederlandse les, dat is te ver.” - Deelnemer 12

Het “te laat” beginnen met het leren van de Nederlandse taal kan vanuit dit perspectief als problematisch worden gezien. Deelnemer 10 benadrukte dat door een tekort aan vrijwilligers en/of leraren het niet mogelijk is om de Nederlandse taal te leren “*vanwege het grote aantal mensen in het kamp*”.

Net zoals bij diens mening over ‘verbeterpunten voor organisaties’ hierboven is het commentaar van deelnemer 10 hier van waarde door de opvallend grote verschillen tussen de gemeenten Utrecht en Zeist ondanks de nabijheid. Hoewel dit niet geldt voor de gemeente Utrecht, voegde deelnemer 10 hier namelijk aan toe: “*je kunt niet eens studeren als je geen papieren hebt. Ja, je moet wachten. Je kunt niets doen als je geen verblijfsvergunning hebt of als je geen officieel papier hebt waarmee je in Nederland mag blijven.*” Ondanks de nabijheid van de gemeenten bestaan er grote beleidsverschillen met betrekking tot asielzoekers (voor het beleid van de gemeente Zeist zie de website van de gemeente Zeist). Volgens deelnemer 10 zou het daarom beter zijn om eerder te beginnen met studeren, dit omvatte zowel het leren van de Nederlandse taal als leren over de Nederlandse cultuur.

Deelnemer 5 sloot hierop aan; “*Eigenlijk werkte alles wat de gemeente me hier in Nederland aanbood tegen mijn proces en mijn vooruitgang.*” Naast het niet kunnen leren van de Nederlandse taal en geschiedenis heeft het “*niet in staat zijn om in contact te komen met Nederlanders, met de Nederlandse samenleving, met het werkende leven, met het studieleven*” het integratieproces van deelnemer 5 volgens hen vertraagd.

Dit sluit aan op de conclusie van Dagevos, Miltenburg, & Huijnk (2019): “hoe actiever deze tijd wordt ingevuld, des te geringer is de sociaal-culturele afstand tot de ontvangende samenleving” stellen Dagevos, Miltenburg, & Huijnk (2019, p. 160). Daarbij zijn onder andere de duur van het AZC-verblijf en het aantal activiteiten ondernomen in het AZC (Nederlandse

taalles gevolgd, zelf Nederlands geleerd, vrijwilligerswerk gedaan, betaald werk gedaan, scholing/opleiding gevolgd) van belang (Dagevos, Miltenburg, & Huijnk, 2019, p. 76).

Onduidelijkheid over begeleiding

Voor sommige deelnemers was het onduidelijk hoe de begeleiding voor integratie precies werkte, zo ook voor deelnemer 10 (wonend in Zeist): *“niets het is duidelijk..., alles het is als een puinhoop weet je. Alle regels waren niet duidelijk. Ja, ik moest alles zelf uitzoeken”*.

Ook deelnemer 5 lichtte het belang van cultuurverschillen in het integratieproces nogmaals uit wanneer gevraagd werd naar de taak van de gemeente bij integratie van statushouders. Het verschil in de behandeling tussen Oekraïense en Syrische vluchtelingen werd hierbij aangehaald:

“Nou, we zien bijvoorbeeld hoe ze met Oekraïense vluchtelingen werken... En het werkt geweldig omdat ze gewoon hier kunnen komen en hun eigen weg kunnen vinden en als ze hulp nodig hebben, kunnen ze erom vragen. Maar het is niet zo dat, omdat we ze willen helpen ze zoveel maanden in de gevangenis moeten zitten en ze niets mogen doen voordat we je een nummer geven.

Ik bedoel, ik kan me voorstellen dat het belangrijk is als mensen uit een ander systeem of een compleet andere cultuur komen, maar Syrië was de afgelopen jaren bijvoorbeeld een heel modern land in vergelijking met veel andere plaatsen..... Een van de rijkste landen ter wereld en de mensen daar zijn gewend aan het moderne leven. En het is niet zo dat we alles opnieuw moeten leren, weet je, dat soort dingen.... Dus gewoon elkaar als gelijken zien is al genoeg”

Voor deze deelnemer werd het niet duidelijk waarom Syrische mensen wel eerst in asielzoekerscentra moeten wachten om te kunnen studeren totdat zij een verblijfsvergunning krijgen, en Oekraïense vluchtelingen niet.

§5.4.4 - Voorbereiding op wonen in Nederland

De deelnemers werden op het gebied van begeleiding ook specifiek gevraagd naar de voorbereiding of voorlichting die zij kregen over zelfstandig wonen in Nederland.

Deze begeleiding werd volgens de deelnemers vooral door vrijwilligers van VluchtelingenWerk verzorgd. VluchtelingenWerk zegt zelf begeleiding te bieden op veel verschillende vlakken, van ongeschreven regels, tot het scheiden van afval, tot het aanvragen van een OV-chipkaart (Van Summeren, 2022). VluchtelingenWerk helpt statushouders dus vaak bij praktische zaken, maar verzorgt ook andere trainingen. De eerste fase in het traject dat VluchtelingenWerk doorloopt met statushouders is ‘basis op orde’ waarin “vooral het thema wonen centraal staat” (Van Summeren, 2022).

De antwoorden van de deelnemers op de vraag of zij deze voorbereiding hebben gekregen waren sterk wisselend. Volgens deelnemer 6 kregen statushouders in het asielzoekerscentrum een training over ‘wonen in de wijk’:

“De man vertelde me dat ‘Als je een bepaalde buurt hebt, en in je gebouw of in de buurt was iemand homoseksueel, wat gaan we dan doen? Kun je op bezoek gaan? Of als hij je uitnodigt of je gewoon iets vertelt?’ Ja, dit is een land van vrijheid. Dus eigenlijk kende hij gewoon de ideeën die vluchtelingen hebben... Hij was een leraar en hij was slim toen hij dit gewoon deed... Vooral in Afghanistan zijn deze dingen erg slecht, zoals homo's of lesbiennes. We hebben dit systeem niet in Afghanistan, maar hier is het normaal en maken we geen bezwaar... Dus sommige mensen waren een beetje buiten zinnen. Ik zei "Natuurlijk kan ik naar zijn huis gaan. Hij is ook een mens. Ookal is hij een homo. Ik kan er naartoe gaan". Dat is goed. Ja, ik ben blij dat hier homo's samen kunnen zijn. Ze blijven altijd mensen, en ze respecteren mij ook”
Deelnemer 6

Hoewel deelnemer 6 het antwoord op deze vraag van de begeleider van VluchtelingenWerk wist, was het voor andere statushouders die de cursus volgden blijkbaar minder normaal. Deze reacties benadrukken het belang van trainingen zoals deze, zodat conflicten vermeden kunnen worden. Ook volgens enkele andere deelnemers worden statushouders stap voor stap begeleid en wordt hen verteld wat ze kunnen verwachten.

Andere deelnemers gaven juist aan dat er géén cursus is om statushouders voor te bereiden op wonen in Nederland, waardoor men aangewezen is op het eigen sociale netwerk en het in het begin moeilijk kan zijn om te weten wat de (on)geschreven regels zijn. Volgens deze deelnemers hielp VluchtelingenWerk enkel bij praktische zaken zoals contracten. Deelnemer 10 gaf zelfs aan dat deze hulp bij praktische zaken ontbrak. Deelnemer 2 gaf aan dat het inburgeringsexamen wat afgelegd moest worden voordat diegene door gezinshereniging naar Nederland kon verhuizen alleen inging op de Nederlandse taal en geschiedenis: *“Ik had helemaal niets te leren over Nederland [...] het leert ons meer over de geschiedenis misschien. Maar niet in termen ‘dat is wat je hier kunt verwachten’, anders dan dat het duur is.”*

In de volgende paragrafen wordt verder ingegaan op de ervaringen die de deelnemers zelf hadden op het gebied van wonen, zowel in het land van herkomst als in Nederland, en hun meningen over de invloed van deze ervaringen op hun integratie.

§5.5 - Woongeschiedenissen

Eerder werd al gesteld dat pre-migratie-, migratie- en post-migratie levenslopen en indicatoren de houding van statushouders in hun integratieproces bepalen (zoals COA, z.d., a; Dagevos, Miltenburg, & Huijnk, 2019; Damen, Huijnk, & Dagevos, 2022) omdat zij de grondslag van de normen en verwachtingen vormen in het model van Ager & Strang (2008) In deze paragraaf wordt ingegaan op de pre-migratie-levensloop van de deelnemers in het land van herkomst (§5.5.1) als de migratie-levensloop - bestaande uit zowel de reis naar Nederland (§5.5.2), als het verblijf in asielzoekerscentra (§5.5.3), als het huisvestingsproces (§5.5.4).

§5.5.1 - Vòòr Nederland: de pre-migratie-levensloop

Uit het theoretisch kader (§3.2.2) is gebleken dat de diverse woonwensen in eerste instantie voornamelijk worden bepaald door pre-migratie-indicatoren, waaronder sociaal-economische statussen van statushouders buiten Nederland. Voor integratieprocessen is het belangrijk dat de levensstijl van de plek waar statushouders in Nederland gehuisvest worden aansluit op wat ze gewend waren, hierbij speelt het type woning ook een rol (Van Liempt & Staring, 2020).

Woningtype en -grootte

De deelnemers aan dit onderzoek woonden in het land van herkomst vooral in appartementen, en ook in losstaande huizen en villa's. Wonen in een appartement was voor de deelnemers het normaalst:

"C: In wat voor soort huis woonde je voordat je Syrië moest verlaten?"

X: Normaal huis.

C: Was het een appartement?"

X: Ja."

- Deelnemer 8

8 van de 12 deelnemers woonden "gewoon" (volgens deelnemers 4 en 8) in een appartement. Deze appartementen waren - op één na (9) - altijd groot, en vaak groter dan de huidige woning van de deelnemers. Dat de deelnemers hier vergelijkingen maakten met het huis waar ze op dat moment woonden sluit aan op een constatering van Van Liempt & Staring (2020) dat statushouders vaak vergelijkingen maken met plekken of steden waar ze opgegroeid zijn.

Deelnemers 5, 6, 10 en 11 woonden in "villa's" en/of losstaande huizen. De deelnemers benoemden uit zichzelf dat de huizen een "grote tuin" (6, 5, 10 en 11) en een "parkeergarage" (6, 10 en 11) hadden.

Woonwijk: locatie, drukte en faciliteiten

Bijna alle deelnemers woonden daarnaast in steden of vlak bij steden (11 van de 12). Alleen deelnemer 5 gaf aan dat ze woonden in een "dorp". De helft van de deelnemers (1, 2, 4, 5, 7, 10 en 12) woonden in een volgens hen rustige wijk, maar waren zich er vaak van bewust dat 'rustig' in het land van herkomst anders is dan in Nederland:

“Het was rustig. Maar in het algemeen, in het Midden-Oosten, denk ik dat er voor jullie geen rust is. Omdat je 24 uur [per dag] mensen ziet” - Deelnemer 12

Deelnemer 6 benadrukte dit “cultuurverschil” ook en noemde diens buurt “druk, maar rustig druk”. Door de locaties dicht bij of in steden waren de meeste faciliteiten dichtbij: “alles was bereikbaar binnen 10 minuten” (2 en 4). De andere deelnemers woonden in drukke wijken.

Samenwonen met anderen

In het land van herkomst woonden de deelnemers vaak samen met familie, zoals ouders (1, 10, 11), broers en zussen (10, 11) overgrootouders (12), ooms en tantes (3) of de “familie” (4 en 7). Volgens deelnemer 5 is het lang samenwonen met familie normaal in de Syrische cultuur, hoewel kinderen op een gegeven moment ook vaak uit huis gaan:

“Ik was niet zo gelukkig toen ik lange tijd bij mijn familie woonde. Dus na een tijdje verliet ik ook mijn familie en sliep ik alleen in de stad, werkte ik, studeerde ik en bezocht ik mijn familie. Maar het is anders, de cultuur daar is echt zo dat de kinderen en de familie langere tijd bij elkaar wonen, ja” - Deelnemer 5

Waar deelnemers 5 en 8 op zichzelf gingen wonen om te studeren, gaf deelnemer 3 aan dat juist in Nederland ook niet te willen. Samenwonen met anderen heeft ervoor gezorgd het niet aantrekkelijk is om in Nederland alléén in een huis te wonen:

“Ik had dat gevoel niet om een eigen huis te willen hebben. [...] Zoals mensen opgewonden zijn om hun eigen huis te krijgen. Maar ik niet. Ik wil het eigenlijk niet. Ja, dat is grappig. Tijdens het gesprek bij de IND vroeg ik of het mogelijk was om een kamer bij hen te huren, en toen zei ze ‘Ben je high?’. Maar voor mij is alleen zijn ook niet makkelijk.” - Deelnemer 3

Uit deze verschillende standpunten wordt nogmaals de cultuurverschillen met statushouders en bovendien de persoonsafhankelijkheid van de houdingen van statushouders tegenover hun integratie duidelijk (Ager & Strang, 2008).

§5.5.2 - De reis naar Nederland: migratie-levensloop

Voorafgaand aan het uitvoeren van de interviews is de afweging gemaakt om de deelnemers wel of niet naar hun reis naar Nederland te vragen, vanwege de gevoeligheid van dit onderwerp is er bewust voor gekozen om dit niet te doen. Enkele statushouders vertelden uit zichzelf wél over hun reis naar Nederland, deze spontane uitspraken worden in deze paragraaf meegenomen voor de migratie-loop van de deelnemers.

Mentale gezondheid en trauma's

Dat het moeten vluchten uit het land van herkomst een grote impact heeft gehad op de levens van de deelnemers kan niet ontkend worden. Zo concludeerden Constantino & Minas (2022) al dat de meerderheid van de statushouders belemmerd worden in hun integratie door hun trauma's voorafgaand aan en door hun verplaatsing (§3.2.2). Ook tijdens de interviews in

dit onderzoek werden de psychische problemen die hierdoor ontstaan door twee deelnemers aangehaald. Deelnemer 11 zei hierover:

“Ik heb heel veel meegemaakt toen ik heb gevlucht en die heeft wel ‘effects’, zeg maar op mijn leven en mijn psychische situatie aangetast... Daar heb je wel tijd nodig om normale mens te worden aan het begin, zeg maar. Want dat heeft effect op de persoon zelf, die hebt gevlucht.” - deelnemer 11

Door deelnemer 3 werd in diens verwachtingen van de Nederlandse samenleving (§5.3.2) mentale gezondheid al aangehaald. De deelnemer sprak in het interview openlijk over de manier waarop het vluchten uit het herkomstland, en de lastige situaties die daarbij kwamen kijken, hebben geleid tot een depressie. Daarom werd gevraagd om begrip voor dat statushouders soms instabiel kunnen zijn.

Andere deelnemers, zoals deelnemer 12, waren zich ervan bewust dat het voor andere statushouders moeilijker kan zijn om zich aan te passen aan een nieuwe omgeving omdat zij een minder “*fitte mentaliteit*” hebben.

Gevaarlijke situaties en veiligheid

Gevaarlijke situaties tijdens de vlucht en behoefte aan veiligheid zijn thema’s die door andere deelnemers op verschillende manieren aan het licht werd gebracht. Deelnemer 4 beschreef de onveiligheid van de reis naar Nederland:

“Eigenlijk, ik kom hier met als ‘adventure’. Dus ik kom met een boot... Dus ik kom naar Istanbul, van Istanbul naar Griekenland, ongeveer het 9 dagen, gewoon lopen, zwemmen, en met de trein, gevaarlijke dingen... Alles... toen kwam ik naar Duitsland, blijft daar twee dagen dan gelijk naar Amsterdam “ - Deelnemer 4

Op een ander moment benadrukte de deelnemer nogmaals het gevaar van het reizen naar Nederland op een boot: “*We gingen met boot naar Griekenland, was echt ook... [stilte] eerste keer gelukkig*”. Hoewel deze deelnemer niet expliciet inging op de invloeden die de reis naar Nederland op diens mentale gezondheid heeft gehad, blijkt hieruit dat deze deelnemer logischerwijs moeite heeft met het bespreken van invloeden van de reis.

In de definitie van integratie van deelnemer 1 was ‘veiligheid’ een belangrijk element door de instabiliteit van de reis naar Nederland, in §5.1.4 werd dit al uitgebreid besproken. De deelnemer vond het lastig om steeds te verhuizen en voegde toe “*ik herinner me nou dat ik toen ik Libanon was, dat ik gewoon mijn koffer altijd mee heb...*”.

Bijzondere migratie-levenslopen

Voor andere deelnemers was de migratie-levensloop naar Nederland compleet anders omdat zij naar Nederland kwamen door processen zoals gezinshereniging (2) of doordat zij geëvacueerd werden (6).

Deelnemer 2 verhuisde van Syrië naar Nederland door een gezinshereniging met diens partner die al een paar jaar in Nederland woonde (Rijksoverheid, z.d., c). Hierdoor was de reis naar Nederland relatief eenvoudig vergeleken met de reis van andere deelnemers. Deelnemer 6 werd uit Afghanistan geëvacueerd door diens connecties met defensie in

Nederland. De reis naar Nederland was voor deze deelnemer daarom ook relatief eenvoudig, in tegenstelling tot diens leven in Afghanistan:

“In Afghanistan liep ik al 20 jaar lang een groot risico... Tot 2021 dacht ik altijd: "Vandaag ben ik het doelwit. Morgen ben ik het doelwit. Vandaag is mijn laatste dag. Morgen..." 20 jaar! Gelukkig leef ik nog en ben ik maar één keer aangevallen, waar ik een fysiek probleem door heb..." - Deelnemer 6

Toen de situatie te gevaarlijk werd door de Taliban, werd de deelnemer geïnstrueerd om naar de Nederlandse ambassade te gaan. Daar hoefde de deelnemer simpelweg diens ID-kaart te laten zien, omdat de naam van de deelnemer voorkwam op een lijst. De deelnemer was erg dankbaar voor deze hulp van Nederland:

“Dit is goed dat Nederland, juist in geval van nood, mij helpt. Dus ik onthou dat gewoon. Als ik 100 jaar ouder ben, het in mijn gedachten zal zijn omdat in nood Nederland me helpt. En ze halen me gewoon op met mijn familie. Ja, 1000 duizend mensen werden gedood, door bommen en andere dingen. Maar de Nederlandse regering besliste en hij haalde me gewoon op uit Afghanistan naar Nederland en ik ben trouw met hen“- Deelnemer 6

Desondanks is voor deze deelnemer de gezinshereniging nog niet helemaal compleet (§5.2.2) waardoor thuisvoelen lastig blijft. De migratie-levensloop van deelnemers eindigt bovendien niet na hun reis naar Nederland, maar gaat door tijdens hun verblijf in asielzoekerscentra. Deze migratie-levensloop in Nederland wordt in de volgende paragraaf besproken.

§5.5.3 - In Nederland: de migratie-levensloop in asielzoekerscentra

Eerder werden de verbeterpunten voor begeleiding in de asielzoekerscentra besproken. De deelnemers werd ook gevraagd naar de bredere invloed van hun verblijf in asielzoekerscentra op hun integratie. De migratie-levensloop binnen Nederland begint voor de meeste statushouders met het reizen naar het aanmeldcentrum in Ter Apel:

In Amsterdam hebben wij een taxi gevonden “Hey, alsjeblieft naar politie station”... En in Syrië niemand houd van om bij politiestation naar binnen te komen en we zijn bijna bang en wat gaat doen... want jij gaat naar de politiestation in Syria dat betekent, óf je gaat dood... je gaat nooit uit komen.

En dan komt iemand heel aardig, “Hey welkom” en hier koffie, wat jullie willen, en heeft ook een dagkaart van NS aan ons gegeven met een ‘map’, “je moet naar Ter Apel” gaan. We hebben ook naar Ter Apel gegaan en van daar begonnen met alles. - Deelnemer 4

Vanaf het asielzoekerscentrum in Ter Apel, dat voornamelijk een centrale ontvangstlocatie (col) en procesopvanglocatie (pol) is, verhuisden de deelnemers naar andere asielzoekerscentra. Deelnemer 12 stelde dat de asielzoekers “weten dat we gaan verhuizen,

en dat willen we omdat het niet zulke goede locaties zijn, vooral Ter Apel niet". De verhuizingen die hierna volgen hebben meer impact gehad op de deelnemers, en worden in de volgende paragraaf besproken.

Verhuizen, mentale gezondheid en onzekerheid

Uit het theoretisch kader bleek dat verhuizingen tussen asielzoekerscentra vaak leiden tot onrust en onzekerheid, en grote gevolgen kunnen hebben voor de mentale toestand van statushouders en voor binding met de plek (Van Liempt & Staring, 2020; Weeda et al. 2018; Wijga et al. 2019). Bovendien beïnvloeden de duur van het verblijf in het AZC en het aantal verhuizingen de integratieprocessen van statushouders en de sociaal-culturele afstand tot de ontvangende samenleving (Dagevos, Miltenburg, & Huijnk, 2019). Ondanks dat deze gevolgen bekend zijn, zijn ook de deelnemers in dit onderzoek vaak verhuisd. De deelnemers verhuisden vaak naar asielzoekers die verspreid lagen in heel Nederland, waarbij ze gemiddeld verbleven in 3,5 asielzoekerscentra, inclusief hun verblijf in Ter Apel. Tabel 3 geeft de duur van het verblijf in Nederland en het totaal aantal asielzoekerscentra per deelnemer weer.

Tabel 3 - Duur van het verblijf in Nederland en het aantal asielzoekerscentra

Deelnemersnummer	Duur van het verblijf in Nederland (in maanden oplopend gesorteerd)	Totaal aantal asielzoekerscentra
2	13	0
12	15	5
3	18	3
6	18	1
10	18	5
8	23	6
7	24	3
11	57	3
1	84	3
4	92	4
5	96	5
9	120	5

Hoewel deelnemer 9 het langst in Nederland is, wist deze deelnemer nog goed hoe het voelde om te verhuizen tussen verschillende asielzoekerscentra: "Oh ja, ik was net een voetbal, weet je. Hier en daar, hier en daar, hier en daar." Deze deelnemer verhuisde - net zoals 3 andere deelnemers - in totaal 4 keer; van Ter Apel naar Gilze, naar een tijdelijke opvanglocatie in Duinrell (Wassenaar), naar Zeist en naar Utrecht. Het verblijf in asielzoekerscentra, de vele verhuizingen en de zorgen die de deelnemer had, leidden er samen toe dat diens integratieproces niet van start kon gaan. Deelnemer 9 beschreef hierbij vooral een gevoel verdoofdheid:

"Het integratieproces begon voor mij eigenlijk al op het moment dat mijn familie hier kwam. Tot die tijd was ik bezig met de zorgen over de situatie van mijn familie, "wat gaat er gebeuren?", "Kan ik ze weer ontmoeten?" wanneer ze bijvoorbeeld hierheen

konden komen. Dat soort dingen. En ze hebben impact, dus met dit soort dingen ben je druk in je hoofd en kun je je niet concentreren op andere dingen. Dus eerlijk gezegd voelde ik op dat moment geen enkele impact van de verschillende AZC centra waar ik verbleef. Maar zodra mijn familie hier kwam en we weer een hele familie werden, begon ik geïntegreerd te raken, ja.” - Deelnemer 9

Deze onzekerheid in combinatie met vele verhuizingen sluit aan op de conclusies van Weeda et al. (2018) en Wijga et al. (2019), en had dus gevolgen voor de mentale toestand van de deelnemer. Dit werd in totaal expliciet genoemd door de helft van de deelnemers.

Deelnemer 3 was vooral teleurgesteld in het Nederlandse beleid voor asielzoekerscentra en vroeg zich af waarom de Nederlandse overheid ervoor kiest om statushouders door het land heen te laten verhuizen:

“Waarom heb je me vanaf de eerste plaats niet op de plek gezet waar je me wilt hebben... waarom heb je me naar een plek gebracht en me laten wennen... en dan ga je naar een andere plek... Dat zijn de dingen die ik niet waardeer aan het beleid hier in Nederland zoals het verhuizen van mensen van gemeente naar gemeente, van gebied naar gebied... dat helpt niemand om te integreren. Het maakt het echt iets vervelends, niet gemakkelijk... Ik bedoel, verplaats je eens in hun schoenen. Als je gewend raakt aan een plek, aan een gebied, en ze komen net naar je toe met "je moet naar een ander verhuizen"... de gemeenschap, het sociale netwerk dat ik heb gemaakt... hoe zit dat?... Ik integreerde! Ik maakte op een bepaalde manier vooruitgang, maar hun egoïsme...” - Deelnemer 3

Deelnemer 8 heeft in de meeste asielzoekerscentra gewoond: *“Ik begin in Ter Apel, Nijmegen, Goes, Wageningen, Arnhem, Utrecht.”* In dit geval gold weer wél dat de vele verhuizingen de mentale toestand van de deelnemer beïnvloedden (Van Liempt & Staring, 2020; Weeda et al. 2018; Wijga et al. 2019). Hoewel de deelnemer aan het begin optimistisch was, nam dit optimisme snel af door de vele verhuizingen. De deelnemer heeft zelfs getwijfeld om Nederland weer te verlaten:

“In Goes wilde ik weg uit Nederland. Na misschien 2-3 maanden dacht ik ‘als ik nou gewoon mijn paspoort neem om naar een ander land te gaan’ en ik dacht dat het eerlijk gezegd niets voor mij was.” - Deelnemer 8

Voor deze deelnemer ontstond het verlies van vertrouwen bovendien mede door de *“slechte omstandigheden”* in sommige asielzoekerscentra.

Slechte leefomstandigheden: delen door drukte en slechte faciliteiten

Er bestaan volgens de deelnemers (te) grote verschillen tussen de asielzoekerscentra. Voor sommige deelnemers betekenden de *“slechte omstandigheden”* in sommige van deze asielzoekerscentra dat het verblijf in asielzoekerscentra over het algemeen een slechte ervaring was.

Vooraf tijdelijke opvangcentra hebben een negatieve invloed gehad op de ervaring van de deelnemers. Het verblijf in noodopvang is volgens het COA niet ongewoon omdat meer dan de helft van alle opvanglocaties noodopvanglocaties zijn, maar noemde de situatie in de locaties “verre van ideaal” (COA, z.d., b). Op 31 juli 2023 had het COA in totaal 121 noodopvanglocaties en 79 reguliere locaties (COA, 31 juli 2023). De 121 noodopvanglocaties voldoen “niet aan de kwaliteits- en voorzieningenstandaarden van het COA.”. Het COA heeft ook crisisopvanglocaties, deze zijn “niet in beheer bij het COA” (COA, 31 juli 2023).

Deelnemer 8 verloor vooral vertrouwen door het verblijf in noodopvangcentra van Nijmegen (militair kamp Heumensoord) en Goes (Zeelandhallen). Over diens verblijf in Nijmegen stelde de deelnemer:

*“Nijmegen, dat was een militair kamp met veel mensen. Dat was echt... het was geen goede plek om te wonen, dus ik was een beetje teleurgesteld, en geïrriteerd, en boos, en ik had zoiets van ‘pfff niet wat ik verwachtte’. Ik verbleef er 7 dagen, maar de mensen daar waren echt aardig, de werknemers en hoe ze de mensen behandelen.”
- Deelnemer 8*

De noodopvanglocatie in Goes bestond uit “een grote tent, waar 350 mensen in woonden, bed en bed bovenin, dus stapelbedden, en dezelfde naast elkaar in rijen” waar je niks kunt doen en slapen moeilijk was (deelnemer 8). Deelnemer 10 sliep in Ter Apel “in een tent met ongeveer 100 mensen”. Deelnemer 7 had een vergelijkbare ervaring in Utrecht (Jaarbeurs) waar “700 mannen in een hal sliepen”, ondanks deze slechte ervaring wilde de deelnemer altijd graag terugkeren naar Utrecht door het netwerk dat de deelnemer in diens tijd daar opgebouwd had.

Niet alleen de noodopvangcentra van de deelnemers hadden slechte levensomstandigheden. Deelnemer 5 had ook een slechte ervaring met het reguliere asielzoekerscentrum in Wageningen (Keijenbergseweg). Naast de onhygiënische omgeving, zorgde ook het delen van de kamer voor een slechte leefomgeving voor deelnemer 5:

“Over het algemeen was het verblijven in AZC’s een vreselijke ervaring voor me. Ten eerste ben ik daar echt ziek geworden. De faciliteiten zelf, zoals het AZC in Ede-Wageningen had, waren echt slecht. De kamers waren rot, zoals alle toiletten met schimmel en rotte toiletten... en vier mannen, vijf mannen moeten op één kamer slapen en iedereen rookt en je wordt ziek. Weet je, ik ben geen roker en ik kan ze niet tegenhouden om bijvoorbeeld te roken... Alles is onhygiënisch”... - Deelnemer 5

Deze onhygiënische omstandigheden werden niet alleen door deelnemer 5, maar ook door deelnemer 3 ervaren. Deelnemer 3 woonde op het moment van interviewen in het asielzoekerscentrum in Lombok in Utrecht (Joseph Haydnlaan) en deelde de kamer met twee anderen. In dit asielzoekerscentrum was volgens deelnemer 3 de hygiëne van de kamer - en vooral de toiletten - slecht. Deelnemer 3 deelde eerder al over diens eigen mentale problemen (§5.5.2) en kon zich goed inbeelden dat het delen met meer personen zou kunnen zorgen voor nog meer mentale problemen:

“Ik ben tevreden. Maar het is een beetje lastig. Ik accepteer de situatie. Tegelijkertijd... misschien is dat omdat ik de kamer met iemand anders heb, gewoon met z'n tweeën gedeeld... maar soms zetten ze je met z'n zevenen in dezelfde kamer en dat is hilarisch. Daar word je gek van. Stel je voor, zeven mensen op één kleine kamer... Tegelijkertijd verblijf ik niet in het AZC, ik beschouw het als een hotel.” - Deelnemer 3

Deelnemer 3 kon de situatie relativeren en beschouwde het asielzoekerscentrum als een “zegening” en een “hotel” omdat het “niets [is] vergeleken met wat ik heb meegemaakt in Syrië en Turkije.”. Andere deelnemers benoemden ook het delen van kamers in asielzoekerscentra. Deelnemer 7 vond vooral de beperkte privacy lastig, deelnemer 10 stelde dat je geluk had als je je kamer deelde met 4 of 5 mensen en ongeluk had als je met 9 tot 12 mensen was, en volgens deelnemer 3 bestond het niet om alleen te zijn in een asielzoekerscentrum en deelde je altijd een kamer met 2, 5 of 7 personen.

Afgelegen locaties

Niet alleen de leefomstandigheden waren in sommige asielzoekerscentra slecht, ook de afgelegen locaties van sommige asielzoekerscentra in Nederland zorgden voor slechte ervaringen van de deelnemers (3, 5, 10 en 12). Doordat sommige asielzoekers in “kleine dorpen” en “bossen” liggen waar “niks te doen is”, “niemand is” en die bovendien “ver weg van alles” zijn en “slecht verbonden zijn met het openbaar vervoer” voelden de deelnemers zich geïsoleerd:

“Ik ben in Ter Apel geweest. Daarna hebben ze me naar Woerden gestuurd. Daar ben ik 15 dagen gebleven, en toen kwam ik hier [in Utrecht]. We zouden kunnen zeggen één AZC, want die tijd telt niet mee, ook al was het 15 dagen daar. Het was echt moeilijk... want die in Woerden lag in een gebied van nergens. Als je naar een markt wilt, moet je een uur lopen om ergens te komen. Je bent in een bos en jungle. Ze hebben de mensen daar geïsoleerd.” - Deelnemer 3

Op de afgelegen locaties waren daarnaast ook geen organisaties voor asielzoekers en statushouders. Volgens deelnemer 12 zouden de organisaties kunnen helpen om de tijd te vergeten:

“Zoals hier in Utrecht zijn er organisaties. Waarom hebben we dat niet in het dorp. Waarom hebben we dat niet? Als de mensen het hebben, maakt dat hen misschien comfortabeler en voelen ze de tijd niet meer.” - Deelnemer 12

Verschillen in aangeboden activiteiten en ‘wachten’

Naast de mogelijkheden rondom de opvanglocaties, verschilden de asielzoekerscentra tevens in de op locatie aangeboden activiteiten en mogelijkheden. Zoals besproken in de ‘Verbeterpunten voor begeleiding in asielzoekerscentra’ wilden de deelnemers vooral hun verblijf in de asielzoekerscentra zo nuttig mogelijk besteden. Nuttige activiteiten omvatten bijvoorbeeld Nederlandse taalles volgen, zelf Nederlands leren, vrijwilligerswerk doen,

betaald werk hebben en scholing/opleiding, en dragen bij aan het integratieproces (Dagevos, Miltenburg, & Huijnk, 2019, p. 160).

Vooraf in de tijdelijke asielzoekerscentra, zoals hotels (10), was de tijdsbesteding problematisch omdat er volgens de deelnemers geen activiteiten waren georganiseerd (10 en 12). Volgens deelnemer 10 was het “compleet vreemd” om als statushouder in een luxe hotel te verblijven, en wilden de statushouders niet in een hotel verblijven maar wilden “ze *alleen dat de procedure eindigt*”. Het advies van deelnemer 10 was: “*stop hem gewoon ergens waar het comfortabel is, geef hem het wekelijkse geld om hun eigen eten te maken*” en niet in een luxe hotel waar ze niks kunnen doen.

‘Niks kunnen doen’ leidde voor het overgrote deel van de deelnemers tot het gevoel van ‘wachten’. Deelnemer 1 stelde hierover “*De eerste jaren die ik in een AZC woonde, dat tel ik niet mee wat ik heb gedaan als ervaring of zo, want dat is ten koste... want je leert niks in, je zit gewoon te wachten [...] Dat is gewoon zonde van je tijd en nu zitten ze mensen veel jaren gewoon te wachten op een verblijfsvergunning*”. Deelnemers 5, 7, 9, 10, 11 en 12 sloten zich hierbij aan en vonden het “*verspilde tijd*” en “*het ergste wat er in mijn leven gebeurd is*”.

Lange procedures

Dagevos, Miltenburg, & Huijnk (2019) concludeerden dat een kortere verblijfstijd in opvanglocaties de sociaal-culturele afstand tot de ontvangende samenleving verkleint. Uit [paragraaf 4.3.1](#) bleek dat in Utrecht de meeste statushouders (52%) één tot meer dan twee jaar moeten wachten op zelfstandige huisvesting vanaf het moment dat zij als asielzoeker instromen in een COA-opvanglocatie (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2022b).

Van niet alle deelnemers aan dit onderzoek is bekend hoe lang zij exact in asielzoekerscentra hebben verbleven, vaak wisten zij dit zelf ook niet meer. De verblijfstijden die wel bekend of berekend zijn, zijn hieronder weergegeven in tabel 4. Deelnemers 3 en 12 woonden op het moment van onderzoek nog in een asielzoekerscentrum. Deelnemers 2 en 6 hadden een bijzondere migratie-levensloop.

Tabel 4 - Totale duur van het verblijf in asielzoekerscentra

Deelnemersnummer	Totale verblijfstijd in asielzoekerscentra (in maanden)
1	18
2	0
3	18 + ...
4	18
5	x
6	≈ 2
7	≈ 18
8	x
9	24
10	≈ 15
11	8
12	15 + ...

Alle deelnemers aan dit onderzoek hebben minder dan twee jaar in asielzoekerscentra gewoond, net zoals 87% van de statushouders in de gemeente Utrecht (paragraaf 4.3.1 & Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2022b). Ondanks dat deze wachttijd normaal is voor het overgrote deel van de statushouders in de gemeente Utrecht, vonden de deelnemers (4,1- en 12) de procedure “te lang” en “verwarrend” (Odé & Dagevos, 2017). In de volgende paragraaf wordt het huisvestingsproces van de deelnemers verder toegelicht.

§5.5.4 - Huisvestingsproces en daarop volgende post-migratie-levensloop

De consensus is dat vanaf het moment dat statushouders verhuizen naar permanente huisvesting in een woongemeente, zij kunnen starten met integreren en participeren in de Nederlandse samenleving (onder andere Adviesraad Migratie, 2022; Bakker, Cheung & Phillimore, 2016; Kox & Van Liempt, 2022; Van Liempt & Staring, 2020; VNG, z.d.).

Het huisvestingsproces is nog onderdeel van de migratie-levensloop, daarna begint de post-migratie-levensloop van de statushouders. In hoofdstuk 2 werd het theoretische huisvestingsproces van statushouders beschreven, in deze paragraaf worden de ervaringen van de deelnemers van de praktijk van dit proces uiteengezet.

Langdurig proces van toewijzing

De wooncrisis in Nederland zorgt er sinds 2018 mede voor dat er een belemmering is in de doorstroming in het asielstelsel hierdoor duurt het huisvestingsproces van statushouders langer (Adviesraad Migratie, 2022; Jonitz et al., 2022).

Een aantal deelnemers, waaronder deelnemer 10, waren zich bewust van de invloed die deze wooncrisis heeft op de lengte van het huisvestingsproces na het krijgen van een verblijfsvergunning. Deelnemer 10 zei hierover:

“Ik weet dat het echt moeilijk is dat er huizen crisis is in Nederland. Ja, het is echt erg en dat de Nederlanders was ze wachten 10 jaar en dan zeggen ze "ohh één vluchteling, hij komt net naar Nederland en hij krijgt huis". Ik begrijp dat echt en het is echt erg, maar we moeten ook denken dat... het is niet hun schuld... [...] sommige mensen zeggen "oh toen de vluchtelingen naar Nederland kwamen begon de huizen crisis" maar ik denk dat dat niet waar is, net zoals ik denk dat deze crisis al een lange tijd aan de gang is. En iedereen verdient een huis weet je - Deelnemer 10

Zowel het langdurige proces als de reacties van de Nederlandse samenleving kunnen dus moeilijk zijn voor statushouders. Deze bewustheid is in tegenstelling met de constatering van Van Liempt & Staring (2020) dat statushouders vaak niets weten over het tekort aan sociale huurwoningen in Nederland en op een later moment pas leren dat je dankbaar moet zijn als je een huis hebt gekregen.

Niet alle deelnemers vinden het verblijf in asielzoekerscentra en het huisvestingsproces te langdurig. Zo werd deelnemer 3 werd door andere asielzoekers gewaarschuwd voor het huisvestingsproces in de gemeente Utrecht omdat het lang zou duren door de algehele wooncrisis. Hoewel deze deelnemer op het moment van deelname nog woonde in het

asielzoekerscentrum, zal deze deelnemer binnenkort een woning krijgen in de gemeente Utrecht. Hierover werd gezegd:

“Om eerlijk te zijn, kan het me niet schelen. Ik geef niet om het gebied waar ik woon, maar ik geef om de locatie. Ik ben blij met de locatie, dus het maakte me niet zoveel uit of ik in het AZC zou blijven... Want veel mensen zeiden tegen me "Oh neem Utrecht niet als Gemeente. Het duurt lang om een huis te krijgen. Er is een huizen crisis"... En ik had zoiets van, ik ben echt tevreden dat ik in het AZC zit, zolang ik in Utrecht ben, maakt het me niet uit. Ik heb mijn bed, ik kan douchen. Ik heb de basis-dingen om te doen... dus meer wil ik niet. En ik ben niet gewend om een eigen huis te hebben, mijn hele leven heb ik gedeeld, dus voor mij is het eigenlijk een beetje eng om een huis te hebben.” - Deelnemer 3

Ook deelnemer 7 was juist gelukkig met Utrecht als toegewezen gemeente omdat deze deelnemer door de versnellingsactie (§4.3.1) ondanks “het grote aantal bewoners dat in het AZC zit in het hebben van de toestemming” gelukkig “maar 1 jaar” heeft gewacht op het krijgen van een huis.

Deelnemer 8 vond juist dat ze veel te lang moesten wachten op een huis, zo lang dat deze deelnemer zelf een andere woning heeft gevonden bij diens schoonfamilie: “in het algemeen wacht iedereen misschien een jaar, misschien een paar maanden. Ik wacht ongeveer een jaar en drie maanden, maar ik heb geen huis gekregen. Maar nu woon ik bij mijn Nederlandse schoonfamilie”.

Wanneer de statushouders wél een woning toegewezen hebben gekregen, betekent dit niet automatisch dat het huisvestingsproces ophoudt. Sommige deelnemers hebben het huis afgewezen, wilden dit doen of hadden andere verbeterpunten voor het huisvestingsproces.

Niet mogen afwijzen

Statushouders zijn verplicht om de woonruimte die een gemeente toewijst te accepteren (COA, z.d., a). Tegen deelnemer 9 werd hier toentertijd over gezegd “Zo is het nu eenmaal. Je moet het accepteren, anders moet je terug naar het vluchtelingencentrum.”. Wat deelnemer 9 hierover zei klopt niet volledig, bij het afwijzen van een woning wordt de procedure woningweigering in gang gezet (VNG, 2021). Als het COA binnen de afwijzing als onterecht beoordeelt, “wordt de vergunninghouder eenmaal in de gelegenheid gesteld de woning alsnog te accepteren. Doet hij/zij dit niet, dan wordt de bemiddeling door het COA gestopt en moet de vergunninghouder de opvangvoorziening verlaten” (VNG, 2021, p. 18).

Deelnemer 8 wilde zijn toegewezen huis in Oudewater afwijzen maar werd door mede statushouders geadviseerd om dit niet te doen: “Ik kreeg een paar berichten van vrienden waarin staat "neem alsjeblieft het huis, want het is moeilijk om helemaal opnieuw te beginnen, en je krijgt geen hulp". In de ‘verbeterpunten met betrekking tot onafhankelijkheid’ werd het standpunt van deelnemer 8 ten opzichte van deze scheiding tussen complete begeleiding of geen begeleiding al besproken. Desondanks wilde deelnemer 8 de woning nog steeds afwijzen, met de hoop om in Utrecht te kunnen wonen:

“Als ik een baan vind, zal ik het huis waarschijnlijk afwijzen, ik hoop dat ik het huis kan afwijzen maar hulp kan krijgen van Utrecht. Dus misschien als ik een baan heb gevonden en hier een kamer heb gevonden, kan ik misschien vragen of ze me Nederlandse cursussen en inburgeringscursussen kunnen geven.” - Deelnemer 8

Uit zowel de uitspraken van deelnemers 3 en 8 bleek dat de locatie van huisvesting, of dat in een AZC of in een toegewezen huis is, belangrijker was dan een langdurig huisvestingsproces of het moeilijke proces om een woning af te wijzen. Dit sluit aan op eerder onderzoek waaruit bleek dat statushouders over het algemeen vinden dat waar je komt te wonen een grote invloed heeft op je leefsituatie en kansen tot participatie en integratie (Manting et al., 2022; Van Liempt & Staring, 2020 in §3.2.2).

Tevredenheid toegewezen woning en belang van locatie

Uit het theoretisch kader (§3.2.2) bleek dat het voor statushouders vooral belangrijk is dat de levensstijl van de plek waar ze gehuisvest worden aansluit op wat ze gewend waren, en in wat voor type woning zij gehuisvest worden (Van Liempt & Staring, 2020). Daarnaast bleek dat de tevredenheid van individuen met hun huisvesting afhankelijk is van de feitelijke woonsituatie én de gewenste woonsituatie (Dorsman, 2021 in §3.3).

In dit onderzoek werden de deelnemers gevraagd of zij tevreden waren met de toegewezen woning. Deelnemer 1 antwoordde hierop:

“In het begin sowieso, want dan is het eigenlijk oh, ik mag nu echt de stap gaan ondernemen... Maar later na een jaartje denk je van oké, woon ik nu echt op een goede plek, of moet ik dan nog gaan verhuizen of is het woon ik naast iemand die ik ken, of dan zoek je naar een andere veilige plek of probeer je dan dan dichterbij een plek waar je wil [...] Daarvoor denk je niet van dat je waar wonen, je denkt ‘Ik wil gewoon uit het AZC eerst. Daarna ga ik kijken wat ik wil’. Maar ja, als je een woning hebt gekregen, dan weet je toch denk ik, dat het heel moeilijk is om een woning te hebben in Nederland, dus...” - Deelnemer 1

Uit deze uitspraak blijkt dat vooral de combinatie tussen een passende woning én een goede locatie instrumenteel is (Ager & Strang, 2008; Clapham, 2002; Manting et al., 2022; Van Liempt & Staring, 2020; Weidinger & Kordel, 2020). Bovendien vestigt dit de aandacht op de initiële prioriteiten van statushouders en de invloed van veranderende levenslopen op de woonvoorkeuren van statushouders (Clapham, 2002 in §3.1.3). Aansluitend op Clapham (2002) zijn de huisvestingstrajecten van statushouders zowel afhankelijk van kwaliteit van huisvesting en locaties (prijs, fysieke ruimte, kwaliteit van het huis en kwaliteit van de buurt), als van veranderingen in de levensloop van personen, als van de sociale betekenissen en relaties die verbonden zijn met deze consumptie in de verschillende plaatsen (Clapham, 2002).

Deelnemer 9 sloot hierbij aan en benadrukte dat de locatie van huisvesting vooral in het begin *“heel belangrijk”* is. Uitspraken van deelnemer 8 benadrukten ook het belang van sociale betekenissen en relaties (Clapham, 2002) van initiële woonlocaties. In diens geval

werd de provincie Utrecht gekozen nadat werd gevraagd “of je bij je familie in de buurt wilt zijn of dat je familie in Nederland hebt.” en diens schoonfamilie in Maarssen woonde.

Andere deelnemers waren niet tevreden met hun toegewezen woning. Deze ontevredenheid van de deelnemers kwam voort uit; dat zij de woning moesten delen met andere jongeren, omdat de woning in slechte staat verkeerde, of omdat er niet voldoende rekening was gehouden met persoonlijke omstandigheden.

Woningdelen voor jongeren

Deelnemer 5, die jonger was dan 21 toen diegene naar Nederland kwam, kreeg een woning toegewezen die ze moesten delen met andere statushouders. Volgens het COA (z.d., a) gebeurt het vaak dat jonge alleenstaande statushouders een kamer toegewezen krijgen in een huis met andere woningzoekenden.

Deelnemer 5 was ontevreden met deze huisvesting omdat de sociale omgeving niet aansloot op diens persoonlijke voorkeuren (Van Liempt & Staring, 2020 in §3.3.1). Deelnemer 5 vermeldde eerder al dat “niet in staat zijn om in contact te komen met Nederlanders, met de Nederlandse samenleving, met het werkende leven, met het studieleven”, ook hier benadrukte de deelnemer:

“Ik wil bij mensen zijn van wie ik kan leren. Niet iemand die me terug duwt... en mijn proces vertraagt. Dus ik zei: "Ja, nee, ik ga mijn eigen kamer huren" - Deelnemer 5

De fysieke omgeving, zoals de locatie van huisvesting, speelde voor deelnemer 5 hierbij ook een rol. De deelnemer kreeg een kamer in een huis met andere Syrische statushouders in de wijk Overvecht. De deelnemer wilde niet in Overvecht wonen omdat Overvecht volgens hen “helemaal vol [zit] met Marokkanen en Turkse mensen”. Deze uitspraak sluit aan op de conclusie dat statushouders over het algemeen vinden dat waar je komt te wonen een grote invloed heeft op je leefsituatie en kansen tot participatie en integratie (Manting et al., 2022; Van Liempt & Staring, 2020 in §3.3.1). Het laten delen van een woning was volgens deze deelnemer “echt het domste idee dat een Nederlander kan bedenken.”. Als de gemeente dat toch wel zou willen toepassen en het integratieproces van statushouders zou willen bevorderen, zouden statushouders ten minste samen moeten wonen met Nederlandse studenten (5).

Zoals eerder bleek, is het delen van een woning niet voor elke deelnemer per definitie iets negatiefs, vooral deelnemer 3 was hier in §5.5.1 al positief over. Desondanks zou ook deze deelnemer liever een individuele woning willen krijgen om in de toekomst met een partner samen te kunnen wonen (Clapham, 2002).

Slechte staat van onderhoud

Andere deelnemers waren vooral ontevreden over de staat waarin de woning bij toewijzing verkeerde. Voor deelnemer 7 kwam de staat van onderhoud als een verrassing, omdat deze deelnemer snel moest tekenen na toewijzing. De deelnemer stelde hierover:

“Ze lieten me het huis met foto's zien en ik heb meteen getekend. Ik had geen tijd om te kijken hoe het huis eruit zag. Het was in een handomdraai gebeurd... Maar toen ik de sleutels kreeg en het huis binnenging was het een ramp. Ik heb er een maand alleen aan gewerkt totdat ik mijn spullen kon verhuizen en samen met mijn vrouw kon gaan wonen. Het is een beetje moeilijk als je je eigen huis krijgt en er moet veel aan gebeuren.” - Deelnemer 7

Deelnemers 11 en 6 hadden een soortgelijke ervaring en moesten veel doen aan de woningen: *“als je huis krijgt, dan moet je binnen twee weken verhuizen... En toen was het echt lastig, ik moest heel veel snel even doen”* (6). Het werken aan de woning was niet alleen stressvol voor de deelnemers, het zorgde ook voor een vertraging in hun integratieproces. Deelnemer 6 vond het vooral problematisch dat er sinds de huisvesting niemand van de woningbouwvereniging langs is geweest om (achterstallig) onderhoud te verrichten, maar de huur wel verhoogd is.

Niet voldoende rekening houden met persoonlijke omstandigheden

Bij een aantal deelnemers werd daarnaast niet genoeg rekening gehouden met persoonlijke omstandigheden.

Bij deelnemers 6 en 9 werd bij het toewijzen van de woning niet voldoende rekening gehouden met medische omstandigheden. Beide deelnemers hadden een woning toegewezen gekregen waarbij traplopen onvermijdelijk was om de woning te bereiken, ondanks dat dat door medische omstandigheden onmogelijk was en dit bekend was. Deelnemer 9 had de situatie van tevoren besproken met diens “COA casemanager” die gezegd had: *“Maak je geen zorgen, daar zorgen wij voor. Daar zorgen wij voor. Maak je geen zorgen”. Dat soort dingen, bla bla bla*. Maar bij het tekenen van het contract kwam de deelnemer erachter dat het een bovenwoning was. VluchtelingenWerk reageerde hierop dat *“het uit onze handen is, je moet met het COA praten”*. Deelnemer 9 was daardoor teleurgesteld: *“We hadden alles medisch op papier en we hebben met hen over de situatie gesproken. Maar ik bedoel uiteindelijk was het resultaat niet hetzelfde als wat we op dat moment in ons hoofd hadden”*.

Deelnemers 12 was ongelukkig met de toegewezen woning omdat deze in andere een gemeente is dan waar diegene een “gemeenschap” (12) heeft opgebouwd. De deelnemer woonde op het moment van deelname nog in een asielzoekerscentrum in Utrecht maar heeft een andere gemeente toegewezen gekregen (zie §4.7). De deelnemer zag een toekomst in Utrecht door diens werk en vrienden, en vond het lastig dat dit desondanks niet de toegewezen gemeente is. Dit sluit aan op een uitspraak van Van Liempt & Staring (2020) in [paragraaf 3.2.2](#), die bevestigde dat het voor statushouders lastig is om geen zeggenschap te hebben wat tot frustraties leidt *“als ze niet in de gemeente worden geplaatst waar zij zelf juist wel mogelijkheden zien tot ontplooiing en/of waar zij gebruik kunnen maken van sociale ondersteuning omdat er familieleden of vrienden wonen”* (Van Liempt & Staring, 2020, p.9).

Voor deelnemer 11 was de toegewezen woning niet geschikt voor diens huishoudenssamenstelling en huisvestingstraject. Sinds de toewijzing heeft de deelnemer

met diens partner een kind gekregen, waardoor het huis te klein is. Bovendien studeerden zowel de deelnemer als diens partner, maar was er geen studeerkamer. Er ontstond voor de deelnemer op deze manier een groot contrast met diens woning in het land van herkomst, waar de deelnemer woonde in een groot, vrijstaand huis (§5.5.1).

Oneerlijke toewijzing van huizen

Voor deelnemer 11 was het daarnaast lastig dat de toewijzing “oneerlijk” was. Hier werd over gezegd:

“Er zijn wel mensen die wonen alleen en krijgen wel grotere huis heeft, dan twee mensen. Twee mensen die zijn getrouwd en geen kinderen hebben het zou kunnen dat in de toekomst een kind krijgen. Bijvoorbeeld als ik nu een grotere huis had, had ik geen stress thuis met mijn dochter, met familie, met studeren en had ik wel genoeg plek [...] Ja, dat is heeft belangrijke ‘effects’”. - Deelnemer 11

De deelnemer vond dat hier beter over nagedacht zou moeten worden bij het toewijzen van de woning, en vooral over de toekomstbestendigheid van de woning.

§5.6 - Verwachte impact van de woning én de locatie op integratie

Met betrekking tot wonen in Utrecht werden de deelnemers eerst gevraagd naar de invloed van het huis en de locatie op hun integratie - voordat gevraagd werd naar de huidige woonsituatie - om vast te stellen hoe belangrijk hun woonsituatie hen was. Er werd gevraagd: "Hoe belangrijk zijn het huis en de locatie waar u woont voor uw integratie?". De antwoorden van de deelnemers worden in deze paragraaf besproken.

§5.6.1 - Belangrijk voor rust

De helft van de deelnemers antwoordde dat het huis en de locaties vooral zorgen voor rust en stabiliteit om te kunnen beginnen met integreren in tegenstelling tot de ervaren onrust en onzekerheid in asielzoekerscentra (§5.5.3). Deze behoefte naar stabiliteit kwam ook al voor in de definities van integratie van enkele deelnemers zoals beschreven in §5.1.4. Deelnemer 2 stelde hierover:

"Ik denk dat het heel belangrijk is dat ik me op mijn gemak voel op de plek waar ik woon, zodat ik me thuis voel. Ja. Toen ik hier voor het eerst kwam, vond ik alles vreemd. Alles is nieuw voor me, dus ik had wat tijd nodig om te voelen dat dit is waar ik ben." - Deelnemer 2

Dit sluit aan op de consensus dat vanaf het moment dat statushouders verhuizen naar permanente huisvesting in een woongemeente, zij kunnen starten met integreren en participeren in de Nederlandse samenleving (onder andere Adviesraad Migratie, 2022; Bakker, Cheung & Phillimore, 2016; Kox & Van Liempt, 2022; Van Liempt & Staring, 2020; VNG, z.d.).

§5.6.2 - Bewonerssamenstelling

Voor deelnemers 6, 7 en 11 was vooral de bewonerssamenstelling van de woonlocaties belangrijk voor integratieprocessen (Ager & Strang, 2008). Vooral de aanwezigheid van een groot aandeel bewoners met een Nederlandse culturele achtergrond, of in ieder geval andere culturen dan die ze zelf gewend waren, was voor deze deelnemers instrumenteel. Zo vond deelnemer 11 de wijk Overvecht - hoewel de deelnemer daar zelf niet woonde - niet geschikt voor de huisvestings van statushouders omdat het aandeel Nederlanders laag is:

"Ja eigenlijk is het heel belangrijk aan het begin, zeg maar. Ja nu met inburgering, qua inburgering als ik zo kijk in Overvecht, dan zie je dat de meeste mensen zijn buitenlanders [...] Ik ken heel veel mensen die huis in Overvecht hebben gehad. Ik weet het niet de reden, het zou kunnen dat de huizen zijn goedkoper qua huur dan andere plekken. Maar als je heel veel buitenlanders ziet dan blijf je wel in eigen bubbel. En dan heb je slechte inburgering. Ja, jij studeert, jij leert, maar blijf je wel korte stappen maken." - Deelnemer 11

Superdiversiteit is in deze context dus niet per se een positieve eigenschap van sommige woonlocaties en niet bevorderlijk voor 'sociale bruggen' (Ager & Strang, 2008; Klok & Dagevos, 2022; Pemberton en Phillimore 2018; Wessendorf & Phillimore, 2019). Bovendien

bestond er onder sommige deelnemers een slecht beeld van bepaalde woonlocaties, zonder dat zij zelf ervaring hadden met deze locaties. Deelnemer 7 sloot hierop aan, en stelde dat het essentieel is dat mensen in de directe leefomgeving de Nederlandse taal goed spreken: *“de plek speelt een grote rol bij integratie. Op een andere plek in Utrecht, zonder het te noemen haha, het percentage allochtonen is hoger dan het percentage autochtonen, dus het is moeilijk om hier te integreren en professioneel de taal te leren”* Deelnemer 1 benoemde als nuance dat het wonen met andere personen die dezelfde cultuur hebben als jijzelf ook een voordeel kan hebben:

“Ik denk als je woont in een plek waar je om je heen dezelfde cultuur hebt dan kan je denk ik langzaam integreren. En ja aan de andere kant als je helemaal alleen woont dan is het ook moeilijk als niemand kent in de buurt, dus dat is ook lastig. Dus het is soms een voordeel, en soms is het een nadeel.” - Deelnemer 1

Deze uitspraken van deelnemers 2, 7, 11, en 1 sluiten aan bij het idee van onder andere Platts-Fowler & Robinson (2015) dat de samenstelling van de buurt de integratie van statushouders in verschillende mate beïnvloedt afhankelijk van de eigen voorkeuren van de statushouders (§3.3.1) (en Ager & Strang, 2008).

§5.6.3 - Faciliteiten, verbindingen en stedelijk wonen

Voor andere deelnemers (6 en 8) was niet zozeer de samenstelling van de buurt, maar waren vooral de aanwezige faciliteiten in de directe omgeving en verbindingen van de woonlocatie met andere plekken belangrijk voor integratieprocessen. Voor deze deelnemers was de fysieke omgeving, waaronder lokale voorzieningen, dus belangrijker dan de sociale omgeving (Liempt & Mielliet, 2021).

Wonen in een stad zoals Utrecht kan ervoor zorgen dat deze wensen in vervulling gaan, vonden deelnemers 4, 3 (zie §5.5.4) en 12. Het wonen in een stad zoals Utrecht komt met veel kansen en mogelijkheden om een nieuw leven op te bouwen. Volgens deelnemer 3 is niks belangrijker voor integratie dan de locatie van huisvesting. Deelnemer 3 stelde: *“Hier [in Utrecht] zit je midden in de stad. Gewoon overal dichtbij, dus ze hebben hier geen excuus om niet geïntegreerd te zijn. [...] Ik geef niet zozeer om het gebied waar ik woon als wel om de locatie.”*

§5.6.4 - Locatie niet belangrijk

In tegenstelling tot wat hierboven werd gezegd, was volgens deelnemer 10 de locatie niet belangrijk voor integratieprocessen:

“Nee, ik denk het niet. Als je het aan een vluchteling vraagt ‘Zou je 100 jaar wachten om in Utrecht te wonen of zou je de overheid je in een willekeurig huis in Nederland laten gooien?’ Ze zullen kiezen voor 'nee, gooi me in een willekeurig huis en het is prima'. Het is alleen belangrijk als je een gezin hebt dat ze al in Nederland wonen, dus dan ga je natuurlijk bij je gezin wonen. Maar voor andere mensen, die zeggen gewoon, 'Oké, zie maar een huis leeg staan en zet daar maar neer.'” - Deelnemer 10

Deze deelnemer was zich op een eerder moment in het interview ook bewust van de woningcrisis in Nederland. Uit de verscheidenheid aan antwoorden van de deelnemers blijkt, zoals Brown, Gill & Halsall (2022) eerder concludeerden, dat de betekenissen die de statushouders hechten aan huizen, plaatsen en buurten divers en subjectief zijn.

§5.7 - Huidige woonsituatie: post-migratie-levensloop

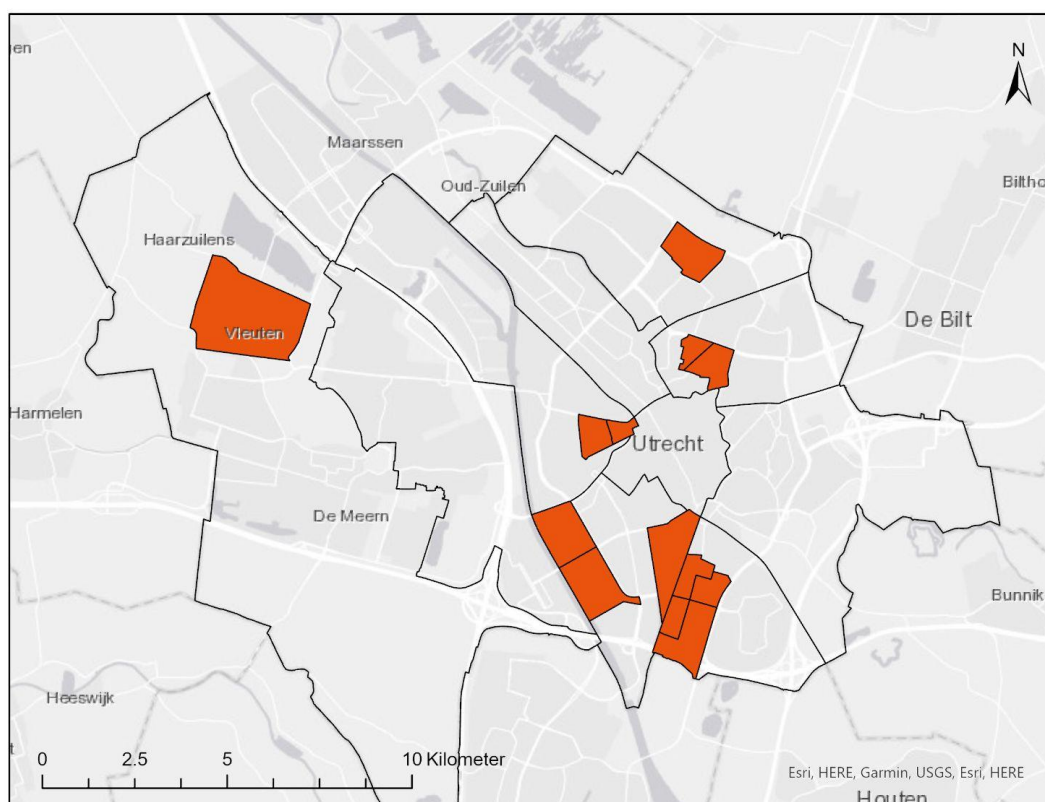
Nadat zij gevraagd waren naar hun woongeschiedenis voor Nederland, en binnen Nederland in asielzoekerscentra, werden de deelnemers gevraagd naar het belang van de woning en woonlocatie voor hun integratie, en hun tevredenheid met hun huidige woonlocatie, buurt en woning. In deze paragraaf worden de verschillende perspectieven van de deelnemers hierop besproken.

De helft van de deelnemers wil binnen het komende jaar verhuizen naar een andere woning (5, 6, 8, 9, 11 (en 12)). Deze verhuiscwensen zijn ontstaan door de woonlocaties ofwel de woningen zelf.

§5.7.1 - Huidige woonlocaties

De deelnemers woonden op het moment van deelname verspreid door de hele gemeente Utrecht. Figuur 4 geeft weer in welke wijken de deelnemers woonden. De termen 'wijk' en 'buurt' worden in dit onderdeel van de resultaten afwisselend gebruikt door het gebruik van de Engelse term 'neighbourhood' in de Engelstalige interviews. Met zowel de termen 'wijk' als 'buurt' wordt de directe leefomgeving van de deelnemers bedoeld.

Figuur 4 - Woonwijken van deelnemers (Bron: eigen afbeelding)

Tevredenheid met woonlocatie en directe leefomgeving

De deelnemers waren over het algemeen tevreden met de woonlocaties. Meer dan de helft van de deelnemers was erg tevreden met de aanwezigheid van verschillende faciliteiten in de directe leefomgeving. Deelnemer 6 woonde in Kanaleneiland en stelde hierover:

“Ik ben blij om hier in Nederland te wonen, vooral op deze locatie, want Kanaleneiland winkelcentrum is 5/10 minuten lopen, en scholen zijn ook achter me. De hele buurt zijn goede mensen. We zijn echt divers... Ik denk uit Spanje, Marokko, Tokio. Uit Zuid-Afrika. En we gaan heel respectvol met elkaar om” - Deelnemer 6

De deelnemer benadrukte met dit antwoord het belang van de combinatie tussen de sociale en de fysieke leefomgeving (Platts-Fowler & Robinson, 2015). De superdiversiteit van de wijk droeg in dit geval bij aan de tevredenheid van deze deelnemer (Klok & Dagevos, 2022; Pemberton en Phillimore 2018; Wessendorf & Phillimore, 2019). Aansluitend op wat deelnemer 3 zei over het belang van de woonlocatie, was de deelnemer vooral tevreden over de ligging van het asielzoekerscentrum waar diegene verbleef in de wijk Lombok, en de vele mogelijkheden die de locatie brengt. De sociale omgeving van het asielzoekerscentrum droeg ook bij aan de tevredenheid van de deelnemer:

“Ze doen hun best om een band te smeden tussen ons en de burens in de buurt en ik heb veel aardige mensen ontmoet. Ik bedoel, de meeste mensen die in de buurt wonen zijn oudere mensen, die echt heel aardig zijn.” - Deelnemer 3

Deelnemers 1 & 2 woonden in Vleuten en ervoeren beide vooral de combinatie tussen het wonen in een stad maar in een rustige wijk als prettig. In het land van herkomst woonden beide deelnemers ook in een meer of minder rustige wijk (§5.5.1).

Deelnemer 4 was erg tevreden met de buurt, maar zou graag vaker activiteiten ondernemen met burens: *“iets initiatief of iets gaat iedereen samen spreken. Niet alleen Whatsapp voor die pakketje of zo of niet alleen ‘hi goedemorgen’ maar ook initiatief. Misschien festival kleine festivals, zoiets dat iedereen elkaar ziet”.*

Hoewel deelnemer 9 soms last had van overlast van hangjongeren, was deze nog steeds tevreden over wonen in Rivierenwijk. Deze tevredenheid kwam vooral voort uit de bereikbaarheid en de voorzieningen in de wijk, waaronder een Marokkaanse supermarkt (Liempt & Miellet, 2021). Daarentegen was deelnemer 11 erg ontevreden over diens woonwijk Overvecht door de hoeveelheid overlast die de deelnemer ervoer (Ager & Strang, 2008). De deelnemer stelde hierover:

“In Overvecht zie ik heel veel slechte dingen... Er komen heel veel mensen, die zijn aan het drinken en roken altijd zo. En als het warm is, ze doen aan hun kleding uit en ja, een beetje het gedrag van die plek is wel echt, zeg maar een beetje slecht voor het gebied zelf. Naast ons was een soort van basketbal veld en een paar stoelen zeg maar, en tafeltje. Een klein park voor kinderen voor spelen enzo... en we durfden niet vaak naartoe te gaan, was wel een mooie plek om te rusten, zeg maar iets te doen, te zitten, iets te drinken met familie, met burens of zo... Maar door die mensen durfden we niet.” - Deelnemer 11

De sociale omgeving, waaronder overlast en zorgen over veiligheid (Ager & Strang, 2008), zorgde er bij deze deelnemer voor dat er ontevredenheid ontstond over de huidige woonsituatie. Deelnemer 11 wilde door deze ontevredenheid zelfs graag verhuizen naar een andere woonlocatie.

Verhuisbewegingen- en wensen door de huidige woonlocatie

Over diens verhuiscriteria stelde deelnemer 11:

“Nu eigenlijk we proberen om andere huis te krijgen. Maar natuurlijk niet in Overvecht. Ja, Het is wel moeilijk... We proberen elke 2/3 dagen reageren op huis via woningnet, maar onze positie is nog een beetje laag. Maar we willen graag verhuizen. Vooral voor onze dochter vinden we wel een beetje gevaarlijk situatie... qua toekomst, qua dingen, slecht voor het leren [...] Voor ons, maakt niet uit, maar er zijn wel... bijvoorbeeld in Kanaleneiland en Overvecht is wel voor ons rode streep. We gaan daar niet wonen. Er zijn wel plekken die we willen niet, nee.” - 11

De deelnemer had duidelijke voorkeuren waar diegene níet heen zou willen verhuizen. Voor deelnemer 12 was het vooral duidelijk waar diegene wél heen zou willen verhuizen. Deelnemer 12 had een huis toegewezen gekregen in een dorp, en vond vooral de locatie waar diegene zou gaan wonen een probleem: *“Het enige wat goed is als je een huis in het dorp krijgt, is dat het huis groter en mooier is dan de steden... Maar ik heb geen keuze en ik hoop dat ik de keuze had voordat ze mijn gemeente daarvoor kiezen.”* Dit sluit aan op de conclusie van de Hoon, Vink & Schmeets (2021) dat statushouders die in eerste instantie worden toegewezen aan plattelandsgemeenten meer geneigd te verhuizen dan statushouders die in worden gehuisvest in stedelijke gebieden. Deelnemer 12 werd gevraagd of diegene verwachtte om lang in de toegewezen woning in het dorp te gaan wonen, het antwoord daarop was:

“X: Om eerlijk te zijn, nee. Nee, en ik ben daar vanaf het begin duidelijk over geweest tegen mijn gemeente. Ja, waarschijnlijk ga ik verhuizen. Ik ga daarna wel proberen om in Utrecht te gaan wonen of in een stad die ik leuk vind. En misschien vind ik het dorp daarna wel leuk, dat ligt gewoon aan de toekomst. Ik kan het niet verwachten.” - Deelnemer 12

Voorkeur voor stad, dorp of platteland

De deelnemers werd gevraagd of zij - los van hun tevredenheid over hun huidige woonsituatie - liever in de stad, in een dorp of op het platteland zouden willen wonen. De meeste deelnemers gaven aan om het liefst dichtbij een stad te willen wonen, maar niet per se in de drukke stad, dit komt overeen met waar de meeste deelnemers woonden in het land van herkomst (§5.5.1) en dus met wat zij gewend waren (Van Liempt & Staring, 2020). Voor sommige deelnemers werd deze voorkeur gevormd door de mogelijkheden die een stad brengt voor het ondernemen van activiteiten en ontmoeten van mensen (1, 2 en 10) Deelnemer 4 vond dat dorpen voor ‘oude mensen’ zijn en dat de stad voor diegene zelf beter was. Deelnemers 6, 7 en 8 vonden daarentegen dat wonen op het platteland, het liefst aan de rand van de stad, beter is dan in de stad door de rust. Deelnemer 9 zou ook graag rust

willen, maar dan wel in de stad. Over het algemeen zouden de meeste deelnemers het liefst in een rustige buurt willen wonen.

Door de uiteenlopende standpunten en redeneringen van de deelnemers blijkt weer dat dit afhankelijk van is persoonlijke voorkeuren en veranderingen in de huisvestingstrajecten van de statushouders (Clapham, 2002) en de betekenissen die de statushouders hechten aan huizen, plaatsen en buurten (Brown, Gill & Halsall, 2022).

Contact met de directe leefomgeving

Alle deelnemers hadden in meer of mindere mate (oppervlakkig) contact met hun burens (uitgezonderd van deelnemers 3 en 12). Voor de meeste deelnemers geldt dat ze enkel de burens groeten, vragen hoe het gaat en soms spreken over alledaagse zaken zoals “het weer” (1).

Enkele deelnemers hadden intensiever contact met hun burens. Zo deelt deelnemer 6 - ondanks dat iedereen altijd druk is - met de Ramadan eten met de burens, en drinken deelnemers 2 en 7 wel eens koffie met diens burens. Deelnemer 2 stelde hierover:

“Onze benedenburens zijn Syrisch, dus het is makkelijk om met hen te communiceren. Maar om Nederlands te leren en meer over de samenleving te weten te komen, is het niet goed voor mij. Maar verder is het heel leuk, want het zijn echt leuke, gezellige, vriendelijke mensen, dus het is fijn” - Deelnemer 2

Ook hier werd het cultuurverschil tussen de relatie met Nederlandse burens en met burens in het land van herkomst benadrukt. De deelnemers hadden over het algemeen meer contact met hun burens in het land van herkomst, dan in Nederland. De deelnemers zouden dan ook graag meer contact willen met burens (1, 4 en 9) (zie ook §5.3.3). Deelnemer 5 benadrukte de invloed van de locatie op contact met de directe leefomgeving en stelde: *“Niet zo veel. Door het stadsleven, weet je, als je misschien in het dorp zou wonen, zou je meer concrete burens hebben.”*

§5.7.2 - Huidige woningen

Van de twaalf deelnemers woonden vier deelnemers (4, 6, 7, en 9) in de door de gemeente toegewezen woning, hoewel deelnemers 6, 7, en 9 aangaven ontevreden te zijn met het toegewezen huis. Twee deelnemers zijn niet in het door de gemeente toegewezen huis gaan wonen (5 en 8), een andere deelnemer is verhuisd (1) en de laatste deelnemer is meteen bij diens partner gaan wonen (2). Tabel 5 geeft het aantal woningen en de duur van het verblijf in de huidige woning van de deelnemers weer.

Tabel 5 - Aantal woningen in Nederland & verblijfsduur in de huidige woning

Deelnemersnummer	Totaal aantal woningen in Nederland	Duur van het verblijf in de huidige woning (in maanden)
1	2	24
2	1	12
3	x	x
4	2	54
5	2	'paar jaar'
6	1	16
7	1	9/10
8	1	?
9	1	84
10	1	3/4
11	1	13
12	1	x

Woningtype

De deelnemers woonden het vaakst in een appartement (2, 5, 6, 7, 10 en 11), en daarna het vaakst in bovenwoningen (1, 12, en 9). Hoewel voor deelnemers 5, 6, 10 en 11 dit betekende dat het woningtype niet overeenkomt met wat ze gewend waren in het land van herkomst (§5.5.1), betekende het niet automatisch dat zij ontevreden waren over de woning.

Meer dan de helft van de deelnemers was tevreden met de woning waarin zij op het moment van interviewen woonden en vonden dat de woning passend en toekomstbestendig was.

Verhuisbewegingen- en wensen door de huidige woning

Hoewel de deelnemers over het algemeen tevreden waren met hun woning, gaven enkele deelnemers aan toch graag te willen verhuizen vanwege de ongeschiktheid van de woning. Deelnemer 5 zou graag willen verhuizen omdat de huidige woning te klein is geworden sinds deze deelnemer is gaan samenwonen met diens partner, en er dus een verandering heeft gevonden in diens huisvestingstraject (Clapham, 2002; Weidinger & Kordel, 2020).

Andere deelnemers willen verhuizen omdat de woning niet voldoet aan hun persoonlijke omstandigheden. Deelnemers 6 en 9 woonden nog in de toegewezen woning, maar zouden beide willen verhuizen omdat de woning niet geschikt is omdat er niet voldoende rekening is gehouden met hun persoonlijke omstandigheden. Deelnemer 6 stelde hierover: "Als ik vanavond de kans krijg, ga ik gewoon weg".

Wens om een woning te kopen

De helft van de deelnemers zou ooit willen verhuizen omdat zij de wens en ambitie hadden om in de toekomst een woning te kopen, in plaats van een woning huren. Voor deelnemer 6 was vooral het contrast met het woningbezit in het land van herkomst groot, en was dit een motivatie om een huis te kopen: *Toen ik in Afghanistan was, ik had ook mijn eigen vastgoed. Maar op dit moment ben ik gewoon, weet je, zoals 'uitkering' van de overheid. Op dit moment is het erg moeilijk.*

§5.8 - Mening over andere woonvormen

Als laatste onderdeel van de interviews werden de deelnemers gevraagd naar hun ervaringen met en oordelen over de woonvormen ‘gedeeld wonen’ en ‘gemengd wonen’. De deelnemers werd hierbij verteld dat de gemeente Utrecht wil onderzoeken of deze woonvormen geschikt zouden kunnen zijn voor statushouders (§4.3.1). In deze paragraaf wordt ‘gemengd wonen’ (§5.8.1) en vervolgens ‘gedeeld wonen’ (§5.8.2) besproken.

§5.8.1 - Gemengd wonen

‘Gemengd wonen’ was weinig bekend onder de deelnemers. Toch waren drie deelnemers (1, 3 en 11) bekend met het concept. Deelnemer 1 was bekend met het concept omdat diegene bij gemengd wonen project Place2BU gewoond heeft. De deelnemer stelde hierover: *"Ja, dat heeft zeker geholpen. Daar is het volgens mij voor tijdelijk is het goed om een beginnetje te maken, want daar is het veel beter voor integratie dan hier, denk ik"*. Deelnemer 3 was bekend met bekend wonen concepten door sociale contacten die bij Place2BU wonen:

"Ik heb er vrienden en die zijn niet blij... en ik ben er geweest... ze zijn niet blij vanwege de locatie. Oké je wilt zoiets doen, doe het dan op een goede locatie...Maar tegelijkertijd is het leuk. Het is echt, echt leuk. Het is echt goed. [...] De kwaliteit is slecht... Maar ook de gemeente ze proberen het, maar het moet van alle kanten komen. Het werkt nooit van één kant... We hebben een Arabisch gezegde dat zegt 'één hand klapt niet'. Je hebt twee handen nodig om te klappen." - Deelnemer 3

Deelnemer 11 was bekend met het concept omdat diens huishouden een keer gereageerd heeft op een woning in een gemengd wonen complex, maar daar uiteindelijk niet is gaan wonen omdat de andere bewoners mensen met *"psychische problemen"* waren. De deelnemer zou nu niet meer in een gemengd wonen complex willen wonen door veranderingen in diens huisvestingstraject (Clapham, 2002) en het opvoeden van diens (toekomstige) kinderen op *"een normale plek, normale wijk"*.

De acht andere deelnemers waren onbekend met gemengd wonen. Hen werd het concept uitgelegd als: ‘projecten waarin verschillende groepen mensen doelbewust samenwonen in een buurt of gebouw, en contact onderhouden en gezamenlijk activiteiten ondernemen’ en waar nodig werd meer uitleg gegeven.

Mogelijke rol bij integratie

Deelnemer 1 sprak uit ervaring en stelde dat het wonen in gemengd wonen projecten kan bijdragen aan de integratie van statushouders:

"Als je je gewoon verveelt jezelf zo, dat dat je gewoon beneden gaat, je kan gewoon makkelijk kaartje doen met iemand. Of leuke activiteit doen, gewoon organiseren ofzo, dus. aar helpt het heel erg ja [...] qua sociale contacten is het heel goed om te laten integreren. Zeker" - Deelnemer 1

Ook deelnemers die geen ervaring hadden met gemengd wonenprojecten waren over het algemeen positief gestemd over de mogelijkheden die de projecten bieden voor de integratie van statushouders.

Deelnemer 10 stelde dat gemengd wonen niet alleen goed zou kunnen zijn voor statushouders, maar ook voor andere doelgroepen zoals ouderen. Hoewel de deelnemer verwachtte dat het aan het begin voor sommige statushouders misschien niet zo makkelijk zou zijn, verwachtte de deelnemer ook dat het erg kan helpen bij integratieprocessen.

Ook deelnemers 2, 11 en 12 dachten dat het goed zou kunnen zijn voor de integratie van statushouders, vooral omdat zij op deze manier aan het begin makkelijker contact kunnen leggen met anderen door het bestaan van een gemeenschap. Volgens deelnemer 11 was vooral goede begeleiding belangrijk om de projecten succesvol te maken. Deelnemer 2 benadrukte het belang van een goede mix tussen Nederlanders en statushouders zodat het samenwonen kan leiden tot het leren van de Nederlandse taal.

Mogelijke obstakels

De levensfase heeft volgens de deelnemers, net zoals bij gedeeld wonen, invloed op de geschiktheid van gemengd wonen voor statushouders. Deelnemer 9 stelde hierover:

“Ik denk voor jonge mensen, voor jongeren, voor laten we zeggen een jonge en nieuwe generatie. Ja, ze zijn gemotiveerd om deel uit te maken van de samenleving om met andere mensen om te gaan, weet je. Samenwerken, weet je [...] Het hangt er eigenlijk van af over wat voor categorie statushouders je het hebt. Jongeren.... die mensen die op zichzelf wonen... of... misschien mensen die met pensioen zijn. Of een oud stel... Dus misschien zijn ze geschikt voor hen. Ja, niet voor mij. Voor een gezin van vier personen, weet je, 5 personen, 6 personen. Nee, voor hen is het moeilijk.” - Deelnemer 9

Een ander belangrijk aandachtspunt volgens deelnemers 3 en 5 is de kwaliteit van de woningen waarin de statushouders in gemengd wonenprojecten worden gehuisvest.

De deelnemers waren over het algemeen positief gestemd over gedeeld wonen. Alleen deelnemers 7 en 8 zagen geen mogelijkheden voor een rol van gemengd wonenprojecten in de integratie van statushouders. Deelnemer 7 focuste hierbij, zoals diegene eerder ook deed, vooral op de behoefte aan privacy.

§5.8.2 - Gedeeld wonen

‘Gedeeld wonen’ was onder de deelnemers vaker bekend dan gemengd wonen. De ervaring van sommige deelnemers met woningdelen werd al kort aangehaald in §5.5.1. Sommige deelnemers (1 en 3) waren bekend met woningdelen omdat zij dit zelf hebben meegemaakt in hun pre-migratie-levensloop en/of migratie-levensloop. Toen het lastiger werd om te wonen in het land van herkomst hebben beide deelnemers op een moment een appartement gedeeld met anderen. Voor deelnemer 3 heeft dit ertoe geleid dat de deelnemer in de toekomst zelfs liever een woning deelt dan alleen woont (§5.5.1). Daarentegen was deelnemer 10 bij de

bezichtiging bang dat de toegewezen woning een gedeelde woning zou zijn omdat het “een beetje groot” was. De deelnemer dacht hierbij: *“Oh nee het is echt een grote slaapkamer, ik weet zeker dat ze iemand mee zouden nemen om bij mij te slapen. Dus ik was echt bang, maar toen tekende ik het contract, weet je, het hele huis was voor mij.”*

Persoonsafhankelijkheid

De meeste deelnemers benoemden dat de geschiktheid van woningdelen vooral afhing van de personen zelf. Volgens de deelnemers moet er vooral een goede match zijn tussen de woningdelers:

“Het hangt van de mensen af of ze elkaar begrijpen en een manier vinden om samen te leven. Maar ja, ik denk dat het een optie is” - Deelnemer 10

Sommige deelnemers waren duidelijk over de voorwaarden voor deze match. Deelnemer 8 stelde: *“het moet een voordeel zijn voor mij als ik met die persoon samenwoon. Dus als het een Syriër was, zou ik het meteen afwijzen, want ik weet alles over mijn cultuur, dat is geen voordeel voor mij. Dus het hangt van de mensen af”*. Dit sluit aan op de conclusie van Manting et al. (2022) dat een knelpunt voor statushouders bij woningdelen sociale isolatie kan zijn. Deelnemer 2 stelde daarentegen:

“Ja, zoals je al eerder zei, Nederlanders zijn niet allemaal hetzelfde. Dus ook voor ons is niet iedereen hetzelfde. Misschien vinden sommige mensen het heel leuk en gaan ze plezier hebben omdat ze iemand ontmoeten die al uit hetzelfde land komt als zij. En soms hebben ze misschien niet dezelfde chemie, dus misschien zullen er wat problemen zijn. Maar ik denk dat het goed is. Ik denk dat het beter is dan niets om mensen een huis te kunnen geven” - Deelnemer 2

Samen lieten deelnemers 8 en 2 de verschillen zien tussen de opvattingen die statushouders hebben over woningdelen met personen met dezelfde culturele achtergrond, deze werden eerder ook uitgelicht in [§5.6.2](#).

Algemene obstakels voor woningdelen die door de deelnemers genoemd werden waren onder andere: religieuze- en cultuurverschillen, verschillen in levensritmes en behoefte aan privacy. Over problemen met betrekking tot religie werd gesteld:

“Hangt af van dat de persoon zelf. Bijvoorbeeld als hij radicale moslim is, gaat hij vrouw niet accepteren zegmaar. [...] Ja het hangt andere persoon zou wat wij accepteren... De andere persoon kan omgaan met andere vrienden, mensen, zeg maar. Er zijn heel veel dingen die een rol meespelen” - Deelnemer 11

Deelnemer 3 sloot hierbij aan en benadrukte het belang het hebben van een open houding. Deze open houding was onderdeel van de definitie van integratie van deze deelnemer:

“Die landen waar ik wegging moest ik doen alsof ik religieus was vanwege de conservativiteit. Maar hier in Nederland... toen ik hier kwam gaven jullie me het gevoel dat ik vrij ben, dat ik mezelf kan uiten. [...]

Ik vind het niet erg om met iemand te zijn, want voor mij maakt het niet uit hoe je eruitziet. Wat is je kleur? Wat is je etniciteit? Wat is je religie? Het doet er niet toe. Het enige dat telt is het gedrag... Respecteer de grenzen. Ik heb mijn eigen grenzen. Ik respecteer dat jij de mijne respecteert. En ik probeer mijn eigen gedachten niet aan jou op te dringen... En dring die van jou niet op!

Maar helaas gebeurt dat hier... Ze probeerden me al op de derde dag hier te vermoorden. Een man viel me aan met een mes omdat ik atheïst ben. Dat is het enige, het enige probleem dat ik had. Dus ik vind het niet erg zolang de mensen met wie je gaat samenwonen open zijn.” - Deelnemer 3

Onveilige situaties zijn een veelvoorkomend knelpunt voor gedeeld wonen met statushouders (Manting et al., 2022). Ondanks deze negatieve ervaring is de hierboven gedeelde voorkeur van deze deelnemer om met andere personen een woning te delen in plaats van alleen te wonen, niet veranderd. Ook deelnemer 8 herkende dat het voor sommige statushouders beter kan zijn om samen te wonen: *“soms kunnen ze er niet tegen om alleen te wonen. Ik ken mensen die het vreselijk vinden om alleen te blijven.”*. Deelnemers 5 en 10 stelden hiernaast dat het vooral zou kunnen werken als de statushouders zelf zouden mogen kiezen om een woning te delen, en met wie ze de woning delen.

Andere deelnemers zagen vooral obstakels op het gebied van levensritmes (4 en 10) en konden zich de daardoor mogelijke knelpunten goed inbeelden:

“Ik vind het niet echt goed... Ik vind dit als ik woon alleen beter, want als je woont met iemand en hij houdt wel iets en ik hou van iets anders... gaat niet echt, bijvoorbeeld als hij houdt van thuis ... hij wil niet werken, hij blijft gewoon thuis... hij slaapt in de dag en wordt wakker in de nacht... en ik heb werk de volgende dag... hij blijft bijvoorbeeld gamen...” - Deelnemer 4

Deze begrijpelijke behoefte aan het hebben van een eigen woning na het wonen in asielzoekerscentra, en de daarbij horende privacy, werd ook herkend door deelnemers 1, 2, 9 en 10. Privacy is een veel voorkomend knelpunt van woningdelen voor statushouders (Manting et al., 2022). Volgens deelnemers zijn de statushouders na het verblijf in asielzoekerscentra “klaar met het delen” (10) en hunkeren voor een eigen woning. Deelnemer 10 stelde daarentegen wel dat met de huidige crisis statushouders de gedeelde woningen waarschijnlijk nog steeds zouden accepteren: *“De mensen zijn echt depressief, ik bedoel de vluchtelingen. En ze willen gewoon klaar zijn. Weet je, ze willen gewoon klaar zijn, ze willen ergens vast wonen. Ik denk dat ze het zullen accepteren, ja”*. Als tijdelijke oplossing voor de huizen crisis konden enkele deelnemers (6 en 10) het idee van de gemeente wel begrijpen.

Afhankelijk van levensfase en tijdelijkheid

Daarnaast is de geschiktheid van woningdelen volgens de deelnemers afhankelijk van de levensfase van de statushouders (5) en de mate van tijdelijkheid van het woningdelen (3, 5, 6, 8, en 12). Deelnemer 8 vat de opvattingen van deze deelnemers samen in de uitspraak (Clapham, 2002):

“Maar vroeg of laat ga ik verhuizen omdat ik alleen ga wonen, dus als ze me deze plek aanbieden om tien jaar te wonen, nee ik denk dat ik over 2 jaar vertrek. En zelfs als ik binnen een maand iets beters krijg, ga ik weg. Ik woon liever alleen. En ik denk dat het effect heeft op de leeftijd, dus als je 21 of 18 bent, tieners, is het misschien prima, maar als je echt een leven begint op te bouwen, heb je tijd voor jezelf nodig. Als je met meer mensen samenwoont, breng je zonder het te beseffen tijd met hen door, je praat, praat, kookt samen.” - Deelnemer 8

In westerse samenlevingen wordt woningdelen vaak gezien als een tijdelijke oplossing tijdens het zoeken naar zelfstandige woonruimte (Heath et al. 2018; Maalsen 2020).

§5.9 - Synthese

Om het overzicht te bewaren, volgt in deze paragraaf een beknopte samenvatting van de resultaten aan de hand van de deelvragen van dit onderzoek.

§5.9.1 - Rol van de woongeschiedenis op het integratieproces

De eerste deelvraag luidde: "Welke rol speelt de woongeschiedenis van statushouders in hun integratie in de gemeente Utrecht?". In dit onderzoek omvatte de woongeschiedenis van de deelnemers de pre-migratie- en migratie-levenslopen. Deze pre-migratie- en migratie-levenslopen beïnvloedden samen de houding die de deelnemers hadden tegenover wonen in Nederland.

De pre-migratie-levensloop in het land van herkomst was de basis voor wat de deelnemers gewend waren op het gebied van wonen (§5.5.1). De meeste deelnemers woonden in appartementen aan de rand van drukke steden en waren het daarnaast gewend om samen te wonen met familieleden. De deelnemers maakten vaak vergelijkingen met de woonsituatie in het land van herkomst, en baseerden hun voorkeuren op wat ze gewend waren.

De migratie-levenslopen van de deelnemers bestonden uit zowel de reis naar Nederland, als het verblijf in asielzoekerscentra en het huisvestingsproces in Nederland. De reis naar Nederland had vooral invloed op de mentale gezondheid van de deelnemers (§5.5.2), wat ervoor zorgde dat het integratieproces soms lastig van start ging.

De migratie-levensloop binnen Nederland (§5.5.3) bestond volgens de deelnemers uit veel verhuizingen tussen asielzoekerscentra, wat op zijn beurt ook de mentale gezondheid van de deelnemers beïnvloedde en leidde tot onrust en bovenal verlies van vertrouwen. De deelnemers waren vaak ontevreden over de leefomstandigheden in de asielzoekerscentra door slechte faciliteiten en de grote aantallen asielzoekers. Bovendien waren de asielzoekerscentra vaak op slecht bereikbare, afgelegen locaties en waren er grote verschillen tussen de asielzoekerscentra op het gebied van aangeboden activiteiten. De deelnemers zagen hun verblijf in de asielzoekerscentra over het algemeen als een langdurige periode van 'wachten'.

Onder deze migratie-levensloop viel ook het huisvestingsproces van de statushouders (§5.5.4). Hoewel de deelnemers zich bewust waren van de woningcrisis in Nederland, vonden zij het proces te langdurig. Bovendien vonden zij het lastig dat zij de woningen niet konden afwijzen als deze niet voldeden aan hun verwachtingen op het gebied van woonlocaties, de woonvorm, de staat van onderhoud, of omdat er niet genoeg rekening was gehouden met persoonlijke omstandigheden. De statushouders lieten blijken zich hierdoor vaak ongehoord te voelen.

§5.9.2 - Invloed van persoonlijke kenmerken op het integratieproces

Het antwoord op deelvraag twee - "Hoe variëren de invloeden van de woongeschiedenis en de huidige woonsituatie op de integratie in de gemeente Utrecht tussen statushouders met verschillende persoonlijke kenmerken?" - is minder eenduidig. De persoonlijke kenmerken van de deelnemers oefenen invloed uit op alle resultaten van dit onderzoek.

Ten eerste bepaalden de normen en waarden van de deelnemers hun definities van 'integratie' en hun prioriteiten bij hun integratieproces (§5.1). Door de deelnemers werden 'het begrijpen van de cultuur', 'communicatie en Nederlandse taal', 'sociale contacten' en 'passend werk' het vaakst benoemd. De elementen van integratie waren vaak onderling verbonden en kwamen terug in uitspraken die op latere momenten door de deelnemers werden gedaan. Het 'begrijpen van de cultuur' en 'communicatie en Nederlandse taal' zijn sterk verbonden en het doorgronden ervan werd door de deelnemers gezien als een langdurig proces. Het leren van de Nederlandse taal was een van de grootste prioriteiten van de deelnemers en werd volgens hen zowel positief als negatief beïnvloed doordat Nederlanders goed Engels spreken. Het spreken van de Nederlandse taal was volgens de deelnemers daarnaast nodig voor 'sociale contacten' met Nederlanders. Het hebben van 'sociale contacten' werd door de deelnemers gezien als een middel voor onder andere het leren van de Nederlandse taal en cultuur, maar ook als een doel op zich. De statushouders benadrukten in het bijzonder de wederkerigheid van integratieprocessen en de persoonsafhankelijkheid van het succes van integratieprocessen. Het hebben van 'passend werk' en het kunnen 'studeren', 'veiligheid' en 'stabiliteit' werden minder vaak expliciet genoemd, maar waren voor sommige deelnemers juist het belangrijkste element van integratie. Samen hebben de deelnemers vrijwel alle domeinen van integratie volgens Ager & Strang (2008) aangehaald. Alleen 'gezondheid' was voor geen enkele deelnemer onderdeel van hun definitie van integratie, hoewel de gezondheid van de deelnemers wel invloed uitoefende op hun tevredenheid met het huisvestingsproces en hun huidige woonsituatie.

Ten tweede bepaalden persoonlijke eigenschappen mede in hoeverre de deelnemers zichzelf geïntegreerd vonden en de mate waarin zij zich thuisvoelden in Nederland (§5.2). Deelnemers die zichzelf geïntegreerd voelden benoemden het hebben van een huis, het hebben van vrienden, het volgen van een opleiding en het machtig zijn van de Nederlandse taal. Hoewel de deelnemers die langer in Nederland woonden zichzelf over het algemeen meer geïntegreerd vonden, was in dit onderzoek geen vergelijkbaar patroon aanwezig in het gevoel van thuisvoelen van de deelnemers. Het gevoel van thuisvoelen was dus compleet persoonsafhankelijk.

Ten derde oefenden de persoonlijke eigenschappen invloed uit op de verwachtingen die de deelnemers hadden van de Nederlandse samenleving en de directe leefomgeving (§5.3). De meeste deelnemers verwachtten dat ze worden ontvangen met een open houding, ze gerespecteerd worden en dat er begrip is voor hun persoonlijke omstandigheden. De verwachtingen die de deelnemers hadden van hun directe leefomgeving verschilden sterk en liepen uiteen van 'geen verwachtingen' tot de verwachting van 'hulp'. Ook de meningen van de deelnemers over de mogelijke rol van burens bij het integratieproces waren verdeeld.

Ten slotte waren de verwachtingen van de deelnemers van de begeleiding bij hun integratieproces afhankelijk van hun persoonlijke eigenschappen, en ervoeren zij deze begeleiding ook op verschillende manieren (§5.4). De deelnemers waren meestal tevreden met de begeleiding van de gemeente Utrecht en bijbehorende organisaties. Vooral de samenwerking met het COA van de gemeente in Plan Einstein werd door de deelnemers

aangehaald als een sterk punt van het Utrechtse beleid. De deelnemers hebben daarnaast vaak veel steun gehad aan de individuele contactpersonen en coaches van VluchtelingenWerk voor praktische zaken. Volgens de deelnemers zijn daarnaast in Utrecht veel organisaties die statushouders kunnen helpen bij het integratieproces, als de statushouders zelf voor deze hulp open staan. Enkele verbeterpunten voor de begeleiding werden gevonden in de sterke scheiding tussen complete afhankelijkheid of complete onafhankelijkheid van de gemeente, in de verwachtingen voor het leren van de Nederlandse taal en met betrekking tot het geven van advies. Daarnaast benadrukten de deelnemers dat hoewel de asielzoekerscentra van Utrecht relatief goed zijn, er veel verbeterpunten zijn voor de begeleiding in de asielzoekerscentra in de rest van Nederland. Ook de begeleiding van organisaties zoals VluchtelingenWerk was volgens de deelnemers te plaatsafhankelijk. Afsluitend waren de deelnemers opvallend verdeeld over de voorbereiding die zij hadden gekregen op wonen in Nederland. Volgens enkele deelnemers was er wel een cursus die statushouders voorbereidde op wonen in Nederland, volgens andere deelnemers was deze er niet.

§5.9.3 - Invloed van de huidige woonlocatie op het integratieproces

De derde deelvraag was: *“Welke rol speelt de huidige woonlocatie van statushouders bij hun integratie in de gemeente Utrecht?”*. In dit onderzoek is voor het beantwoorden van deze deelvraag ingegaan op zowel de verwachte invloed van de huidige woonlocatie op integratieprocessen, als de daadwerkelijke ervaringen van de deelnemers van hun huidige woonlocaties. Ook deze ervaringen waren persoonsafhankelijk en werden beïnvloed door de persoonlijke voorkeuren van de deelnemers.

Volgens de deelnemers zorgden het hebben van een woning op een goede locatie voor de benodigde ‘rust en stabiliteit’ om te kunnen (beginnen met) integreren (§5.6). Sommige deelnemers waren van mening dat - met betrekking tot de woonlocaties van statushouders - vooral de bewonerssamenstelling van de buurt invloed uitoefent op integratieprocessen. Andere deelnemers vonden dat voornamelijk de faciliteiten in de directe leefomgeving, verbindingen en locaties binnen steden belangrijk waren voor de integratie van statushouders.

De deelnemers woonden verspreid door de gemeente Utrecht, en waren over het algemeen tevreden met hun daadwerkelijke woonlocatie (§5.7.1). Vooral een geschikte combinatie tussen de fysieke en sociale leefomgevingen bleek volgens de deelnemers belangrijk te zijn. Ook in de ervaringen van de deelnemers met hun daadwerkelijke woonlocatie werden de ligging in de stad Utrecht, aanwezige faciliteiten en de bewonerssamenstelling aangehaald. De meeste deelnemers zouden het liefst dichtbij een stad willen wonen, maar slechts enkele deelnemers wilden verhuizen doordat hun huidige woonlocatie niet aansloot op hun wensen. Deze ontevredenheid werd veroorzaakt door overlast en/of door toewijzing aan een locatie waar de deelnemers zelf geen kansen zagen voor hun integratie en ontwikkeling.

§5.9.4 - Invloed van woonvormen op het integratieproces

De invloed van de woonlocatie hangt sterk samen met de laatste deelvraag - *“Op welke manier beïnvloedt de woonvorm waarin statushouders wonen hun integratie in de gemeente*

Utrecht? De door de statushouders ervaren (§5.7.2) en verwachtte (§5.8) invloed van woonvormen is sterk persoonsafhankelijk.

Een derde van de deelnemers woonde op het moment van deelname aan het onderzoek in de door de gemeente Utrecht toegewezen woning, maar was vaak ontevreden met de woning. Andere deelnemers hadden nog geen woning toegewezen, hebben de woning afgewezen, zijn verhuisd of zijn direct bij diens partner gaan wonen. De deelnemers woonden voornamelijk in appartementen en bovenwoningen. Meer dan de helft van de deelnemers was tevreden met de woning waarin zij op het moment van interviewen woonden en vonden dat de woning passend en toekomstbestendig was. Voor anderen werd ontevredenheid met de woning veroorzaakt door veranderingen in huishoudenssamenstellingen en omdat er onvoldoende rekening is gehouden met persoonlijke omstandigheden. De helft van de deelnemers ambieerde in de toekomst een huis te kopen, in plaats van huren.

Hoewel slechts een kwart van de deelnemers bekend was met gemengd wonen, waren vrijwel alle deelnemers uiteindelijk positief over de mogelijkheden voor gemengd wonen met statushouders als zij dat willen. De deelnemers verwachtten dat gemengd wonen kan helpen bij integratieprocessen van statushouders omdat zij op deze manier makkelijk contact kunnen leggen met - en kunnen worden opgenomen in - een gemeenschap. De deelnemers vonden dat voor het slagen van de projecten het essentieel is om goede begeleiding te hebben en te zorgen voor een goede mix van bewoners. Mogelijke obstakels voor gemengd wonen zaten volgens de deelnemers in de geschiktheid afhankelijk van levensfasen en de kwaliteit van de woonprojecten.

Gedeeld wonen was bekender onder de deelnemers door hun eigen woongeschiedenissen. Deze woongeschiedenis had er bij een enkele deelnemer voor gezorgd dat diegene in Nederland ook liever met andere mensen samenwoonde, maar voor andere deelnemers gold dat zij een stuk minder uitgesproken positief waren over gedeeld wonen dan over gemengd wonen. De meeste deelnemers benoemden dat de geschiktheid van woningdelen vooral erg persoonsafhankelijk is, waarbij zij vooral obstakels zagen op het gebied van religieuze- en cultuurverschillen, verschillen in levensritme en behoefte aan privacy. Bovendien was de geschiktheid van deze woonvorm ook hier volgens de deelnemers afhankelijk van de levensfase van de personen.

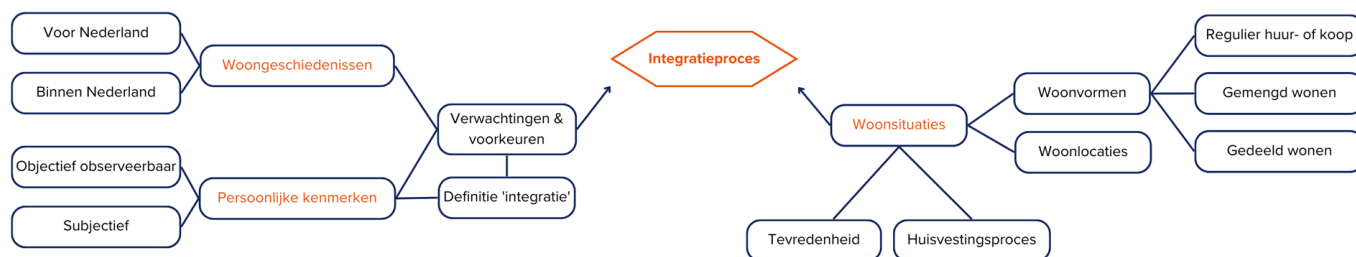
Hoofdstuk 6 - Discussie & conclusie

In dit hoofdstuk wordt eerst in de theoretische discussie (§6.1) besproken hoe de gevonden resultaten passen binnen de bestaande kennis zoals verzameld in het theoretisch kader. Paragraaf 6.2 bestaat uit de conclusie van dit masteronderzoek op basis van de resultaten en bevat aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

§6.1 - Theoretische discussie

Om terug te koppelen over de aansluiting van de resultaten op het theoretisch kader is het nuttig om het schematische model van de belangrijkste concepten van het theoretisch kader te gebruiken (Figuur 3 en [bijlage 1](#)).

Figuur 3 - Synthese theoretisch kader (Bron: eigen afbeelding)

Zoals bleek uit de korte reflecties in het resultatenhoofdstuk, is het overgrote deel van de bevindingen van dit onderzoek in lijn met eerder uitgevoerd wetenschappelijk onderzoek uit het theoretisch kader. Het conceptuele model hierboven omvatte de belangrijkste concepten op een logische wijze, waarbij de onderlinge verbondenheid van de concepten in de resultaten op een gelijkwaardige manier aan bod kwam.

Het conceptuele model van integratie van Ager & Strang (2008), dat was gebruikt als basis voor de operationalisering van dit onderzoek, bleek allesomvattend te zijn voor de definities van integratie van de deelnemers en hun prioriteiten. Alle opmerkingen die de deelnemers maakten over hun definities van het integratieproces waren te plaatsen binnen een van de domeinen uit het model. Bij replicatie van dit onderzoek is de kans groot dat het model van Ager & Strang (2008) zal aansluiten op de resultaten. Samen hebben de deelnemers vrijwel alle domeinen benoemd. Welke domeinen de deelnemers benoemden en het belang van deze domeinen was sterk persoonsafhankelijk. Deze persoonsafhankelijkheid werd in het theoretisch kader benadrukt door onder andere Clapham (2002), Damen et al. (2021), Platts-Fowler & Robinson (2015), Van Liempt & Staring (2020) en Weidinger & Kordel (2020).

§6.2 - Conclusie & aanbevelingen

De hoofdvraag van deze masterscriptie was: *“Hoe wordt de integratie van statushouders in de gemeente Utrecht beïnvloed door hun woongeschiedenis en hun huidige woonsituatie?”*. Op basis van de antwoorden op de deelvragen kan de hoofdvraag beantwoord worden; hoewel de woongeschiedenis en huidige woonsituatie substantiële invloed uitoefenen en hebben uitgeoefend op de integratieprocessen van de deelnemers, was de invloed van persoonlijke eigenschappen op de integratieprocessen veel groter. Hoewel de persoonsafhankelijkheid van integratieprocessen al werd benadrukt in het theoretisch kader, blijkt uit de resultaten dat deze persoonsafhankelijkheid meer invloed heeft dan van tevoren werd verwacht.

In de inleiding en aan het begin van het resultatenhoofdstuk werd gesteld “in de eerste plaats zijn statushouders individuen met verschillende ervaringen, verwachtingen en behoeften”. De aanbevelingen vanuit de bestaande literatuur waren onder andere om meer kwalitatieve onderzoeken uit te voeren naar “individuele integratietrajecten en variaties hierin voor verschillende en mogelijk overlappende subgroepen gebaseerd op onder andere leeftijd, opleidingsniveau, het land van herkomst, moment van aankomst en culturele perspectieven.” (Damen et al., 2021), naar “hoe de aanpak van gemengd wonen kan worden gebruikt om de omgeving een goed thuis te laten zijn voor personen die een (nieuwe) start willen maken” (Davelaar et al. 2018) & naar “wat migranten zelf willen of verwachten als het om hun verblijf en huisvestingssituatie” (Baqai & Ward, 2020; Manting et al. 2022).

Het doel achter deze hoofdvraag was daarom om meer inzicht te verkrijgen in de specifieke ervaringen van statushouders voor deze specifieke casus, door een theoretisch model (figuur 3) op kwalitatieve wijze te toetsen door middel van diepte-interviews. Hoewel het belangrijk is om te erkennen dat - gezien het brede scala aan individuele variabelen die van invloed zijn op de ervaring van integratie - de ervaring van elke statushouder met integratieprocessen verschillend is, is het toch mogelijk om enkele generalisaties te maken en waar passend aanbevelingen te doen.

Zo was om te beginnen een opvallend resultaat uit dit onderzoek is daarnaast dat de mate waarin de deelnemers zelf vonden dat zij geïntegreerd waren toenam naarmate zij langer in Nederland woonden, maar dat het zich ‘thuisvoelen’ niet per se toenam. Zich thuisvoelen is dus niet per se afhankelijk van het integratieproces, maar is afhankelijk van de persoonlijke eigenschappen van statushouders. Daarnaast, bleek uit het resultatenhoofdstuk en de synthese (§5.9) dat de woongeschiedenis invloed uitoefent op het integratieproces van statushouders door middel van de houding en verwachtingen die de deelnemers hadden ten opzichte van wonen in Nederland en integratie. Hoewel vrijwel geen invloed uitgeoefend kan worden op de pre-migratie-levensloop en het eerste deel van de migratie-levensloop voordat de - dan nog - asielzoekers in Nederland zijn, kan wél invloed uitgeoefend worden op de migratie-levensloop in Nederland. Meerdere verhuizingen tussen asielzoekerscentra, en de daarmee gepaard gaande invloed op de mentale gezondheid en gevoelens van onrust van de deelnemers, leidden tot verlies van vertrouwen en zouden daarom zo veel mogelijk voorkomen moeten worden. Bovendien zouden asielzoekerscentra in Nederland gelijkwaardiger moeten zijn in de kwaliteit van de leefomstandigheden, bereikbaarheid en

aangeboden activiteiten, zodat eventuele verhuizingen een minder grote impact hebben op het vertrouwen van de asielzoekers en statushouders. Ook voor het huisvestingsproces opperden de deelnemers een overkoepelende aanbeveling: de persoonlijke voorkeur van de statushouders moet meer gehoord worden in het huisvestingsproces. Zo zouden de woonvorm en woonlocaties passend moeten zijn voor de statushouder en aansluiten op diens individuele voorkeuren, de staat van onderhoud van de woningen wanneer deze worden toegewezen moet aan een bepaalde standaard voldoen & er zou meer rekening moeten worden gehouden met persoonlijke omstandigheden die woningen ongeschikt maken voor specifieke individuen. Bovendien zou de woonsituatie van statushouders onderdeel moeten worden van periodiek onderzoek naar integratie door instanties zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek.

In het resultatenhoofdstuk opperden de deelnemers al een aantal verbeterpunten voor de begeleiding bij het integratieproces, de belangrijkste aanbeveling die hieruit voortkomt heeft te maken met de sterke scheiding tussen complete afhankelijkheid of complete onafhankelijkheid van de gemeente. Als de deelnemers een toegewezen woning accepteerden kregen zij een uitkering en begeleiding door de gemeente, maar als de deelnemers besloten om de woning af te wijzen omdat deze niet passend was voor hun persoonlijke situatie, betekende dit dat zij ook geen uitkering en begeleiding meer kregen van de gemeente in hun verdere integratieproces, en moesten zij op zoek gaan naar een andere woning en werk. Ook hier geldt dat de begeleiding die aangeboden beter zou moeten worden afgestemd op de persoonlijke voorkeuren van de statushouders. Sommige deelnemers gaven aan genoeg te hebben gehad aan minder begeleiding, zoals bijvoorbeeld enkel taallessen, waar andere deelnemers graag meer begeleiding hadden willen hebben. Door de begeleiding beter toe te spitsen op individuele behoeften in een tussenvorm kan maatschappelijke begeleiding efficiënter worden ingezet. Daarnaast zijn de verschillen in begeleiding tussen verschillende gemeenten groot, wat leidde tot onbegrip bij de deelnemers. Net zoals bij de verschillen tussen asielzoekerscentra, zou de impact op de integratieprocessen van deze verschillen beperkt moeten worden, en zou er meer onderlinge afstemming moeten zijn tussen gemeenten over de begeleiding van statushouders.

Gezien de woningcrisis en de verwachting dat de taakstelling van gemeenten de komende jaren zal blijven stijgen, kan het interessant zijn om meer gebruik te maken van bijzondere woonvormen zoals gemengd wonen. De deelnemers aan dit onderzoek waren over het algemeen positief gestemd over de mogelijkheden die gemengd wonenprojecten daarnaast kunnen bieden voor de integratieprocessen van statushouders. Aansluitend op het theoretisch kader waren aandachtspunten bij gemengd wonen projecten met statushouders die voortkwamen uit dit onderzoek: het hebben van goede begeleiding, goede kwaliteit van de woonprojecten en een goede mix van bewoners. Bovendien is de geschiktheid van gemengd wonen sterk persoonsafhankelijk en afhankelijk van de levensfasen van de statushouders. Hoewel deze masterscriptie bijdraagt aan de bestaande kennis op het gebied van de meningen van statushouders over gemengd wonen, is deze kennis opgedaan in een beperkt aantal diepte-interviews. De aanbeveling voor vervolgonderzoek om de kennis over de ervaringen met - en meningen over - de invloed van gemengd wonen nog verder aan te vullen is deswege om; verbeterde en/of andere versies van dit onderzoek meermaals

uitvoeren voor andere casussen en met andere deelnemers. Bovendien is het verstandig om meer specifiek onderzoek te doen naar de mogelijkheden voor gemengd wonen met statushouders, waarbij ervaringsdeskundige statushouders, beleidsmakers, woningcorporaties en andere experts aan het woord komen.

De laatste aanbeveling van deze conclusie gaat in op de wens van de gemeente Utrecht om de wenselijkheid van en mogelijkheden voor woningdelen voor statushouders verder te verkennen (Gemeente Utrecht, 5 oktober 2022, p.4). Tijdens de versnellingsactie was woningdelen een “optie wanneer een passende match kon worden gemaakt van mensen die graag samen in een huis kunnen en willen wonen.” Hoewel de deelnemers in dit onderzoek vaak enkel obstakels zagen met betrekking tot woningdelen, was dit niet waar voor alle deelnemers. Afhankelijk van hun persoonlijke eigenschappen en woongeschiedenissen kan het voor sommige statushouders nuttig zijn voor hun integratieproces om samen te wonen met Nederlanders. Aandachtspunten hierbij waren gerelateerd aan: goede matches tussen de bewoners op basis van religieuze- en cultuurverschillen, levensritme, behoefte aan privacy en levensfasen. De aanbeveling op het gebied van woningdelen is om enkel gebruik te maken van woningdelen wanneer de statushouders zelf aangeven hiervoor open te staan en wanneer goede matches gemaakt kunnen worden. Bovendien moet men alert blijven op de leefomstandigheden van de woningdelers en moet maatschappelijke begeleiding blijven worden aangeboden aan statushouders die een woning gaan delen. Bovenal is een aanbeveling voor vervolgonderzoek, net zoals bij gemengd wonen, om meer ervaringsdeskundigen en andere experts aan het woord te laten komen over gedeeld wonen en om het onderzoek op andere plekken en op andere schaalniveaus in Nederland uit te voeren.

‘Succesvolle’ integratie was in deze masterscriptie een *“een non-lineair proces waarbij nieuwkomers zich mengen in de Nederlandse samenleving en er tegelijkertijd ruimte is voor de nieuwkomer om zijn of haar eigen normen en gebruiken te behouden”*. De statushouders in dit onderzoek hebben een onmisbaar, maar nog te vaak ongehoord, perspectief geboden op integratie in de Nederlandse maatschappij (Damen et al., 2021; De Gruijter & De Winter-Koçak, 2018). Deze perspectieven zouden vaker moeten worden gehoord in discussies over integratie en hebben in deze masterscriptie geleid tot één overkoepelend aandachtspunt voor de kennis over de ervaringen van statushouders met verschillende aspecten van wonen op hun integratie: het belang van *persoonsafhankelijkheid*.

Literatuurlijst

- Adviesraad Migratie (2022). *Een huis voor statushouders: advies over knelpunten bij het huisvesten van statushouders in gemeenten*. Verkregen op 23-02-2023, van <https://www.adviesraadmigratie.nl/publicaties/publicaties/2022/10/18/adviesrapport-ee-huis-voor-statushouder>
- Ager, A. & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166–191. <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>
- Andriessen, I., de Gruijter, M., Bakker, L., Brock, A., van Heese, T., & Jansma, A. (2020). *Beleidsontwikkelingen ten aanzien van de integratie van statushouders in vier Europese landen sinds 2014*. Verkregen 23-02-2023, van <https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2021/09/Beleidsontwikkelingen-ten-aanzien-van-de-integratie-van-statushouders-in-vier-Europese-landen-sinds-2014.pdf>
- Arnoldus, M., Dukes, T., & Musterd, S. (2003). *Dispersal Policies in the Netherlands*. In: Spreading the 'Burden'? A Review of Policies to Disperse Asylum Seekers and Refugees, edited by Robinson, V., Andersson, R., and Musterd, S., 25-64. Bristol: Policy Press. <https://doi.org/10.51952/9781847425782.ch003>
- Åslund, O. (2005). Now and forever? Initial and subsequent location choices of immigrants. *Regional Science and Urban Economics*, 35(2), 141-165. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2004.02.001>
- Bakker, L., Cheung, S. Y., & Phillimore, J. (2016). The asylum-integration paradox: Comparing asylum support systems and refugee integration in the Netherlands and the UK. *International Migration*, 54(4), 118-132. <https://doi.org/10.1111/imig.12251>
- Bakker, L., Scholten, N., de Gruijter, M., Andriessen, I., van der Maas, G., Brock, A., ... & Jansma, A. (2020). *Beleidsontwikkelingen ten aanzien van de integratie van statushouders in Nederland sinds 2014*. Verwey-Jonker Instituut. Verkregen op 11-07-2023, van <https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/beleidsontwikkelingen-integratie-statushouders-nederland-en-vier-europese-landen-sinds-2014/>
- Baqai, A.N. & P.M. Ward (2020), 'Renting and Sharing in Low-Income Informal Settlements: Lacunae in Research and Policy Challenges'. *Current Urban Studies*, 8, 456-483. <https://doi.org/10.4236/cus.2020.83026>.
- Beeckmans, L. (2017). *Wonen in Diversiteit*. Inclusieve woonvormen voor nieuwkomers. <http://hdl.handle.net/1854/LU-8548580>
- Beeckmans, L., & Geldof, D. (2022). Reconsidering the interrupted housing pathways of refugees in Flanders (Belgium) from a home-making perspective: a policy critique. *Housing Studies*, 1-23. <https://doi.org/10.1080/02673037.2022.2102155>
- Berner-Rodoreda, A., Bärnighausen, T., Kennedy, C., Brinkmann, S., Sarker, M., Wikler, D., ... & McMahon, S. A. (2020). From doxastic to epistemic: a typology and critique of qualitative interview styles. *Qualitative inquiry*, 26(3-4), 291-305. <https://doi.org/10.1177/1077800418810724>

- Boschman, S., Kleinhans, R., & van Ham, M. (2017). Ethnic differences in realising desires to leave urban neighbourhoods. *Journal of Housing and the Built Environment*, 32(3), 495-512. <https://doi.org/10.1007/s10901-016-9524-3>
- Boelhouwer, P. J. & Van der Heijden, H. M. H. (2022). De woningcrisis in Nederland vanuit een bestuurlijk perspectief: achtergronden en oplossingen. *Bestuurskunde*, 31(1), 19-33. <https://doi.org/10.5553/Bk/092733872022031001002>
- Bolt, G., Van Kempen, R., & Van Ham, M. (2008). Minority ethnic groups in the Dutch housing market: Spatial segregation, relocation dynamics and housing policy. *Urban studies*, 45(7), 1359-1384. <https://doi.org/10.1177/0042098008090678>
- Brown, P., Gill, S., & Halsall, J. P. (2022). The impact of housing on refugees: an evidence synthesis. *Housing Studies*, 1-45. <https://doi.org/10.1080/02673037.2022.2045007>
- Buurtteam (z.d.). *Iedereen kan soms hulp gebruiken*. Verkregen op 03-08-2023, van <https://www.buurtteamsutrecht.nl/>
- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2022a). *Asiel en integratie 2022 – Cohortonderzoek asielzoekers en statushouders*. Verkregen op 23-03-2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2022/15/asiel-en-integratie-2022-cohortonderzoek-asielzoekers-en-statushouders>
- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (z.d.). Dashboard kernindicatoren integratie. Verkregen op 22-03-2023, van https://dashboards.cbs.nl/v3/kernindicatoren_integratie/
- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2022b). *Gemeentelijke benchmark statushouders, 2018-helft 2021*. Verkregen op 29-03-2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2022/06/gemeentelijke-benchmark-statushouders-2018-helft-2021>
- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2023). *Voorraad woningen; eigendom, type verhuurder, bewoning, regio*. Verkregen op 31-03-2023, van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82900NED/table?ts=1680252302575>
- Centraal Orgaan opvang asielzoekers [COA] (31 juli 2023). *Capaciteit en bezetting*. Verkregen op 05-08-2023, van <https://www.coa.nl/nl/lijst/capaciteit-en-bezetting>
- Centraal Orgaan opvang asielzoekers [COA] (z.d., a). *Huisvesting van statushouders*. Verkregen op 23-02-2023, van <https://www.coa.nl/nl/huisvesting-van-statushouders>.
- Centraal Orgaan opvang asielzoekers [COA] (z.d., b). *Noodopvang en crisisnoodopvang*. Verkregen op 05-08-2023, van <https://www.coa.nl/nl/noodopvang-en-crisisnoodopvang>
- Centraal Orgaan opvang asielzoekers [COA] (z.d., c). *Wet inburgering 2021*. Verkregen op 23-03-2023, van <https://www.coa.nl/nl/wet-inburgering-2021>
- Centraal Planbureau [CPB] (2018). *Regionale plaatsing vergunninghouders en kans op werk*.

- Verkregen op 30-03-2023, van
<https://www.cpb.nl/publicatie/regionale-plaatsing-vergunninghouders-en-kans-op-werk>
- Centraal Planbureau [CPB] (2021). *Investeren in de arbeidsmarktintegratie van statushouders*. Verkregen op 30-03-2023, van
<https://www.cpb.nl/investeren-in-de-arbeidsmarktintegratie-van-statushouders#>
- Constantino, C., & Minas, M. (2022). 'My new home?': Strategies and challenges of refugee integration programs in Portugal. *Journal of Community Psychology*, 50(8), 3792-3808.
<https://doi.org/10.1002/jcop.22873>
- Clapham, D. (2002). Housing pathways: A post modern analytical framework. *Housing, theory and society*, 19(2), 57-68. <https://doi.org/10.1080/140360902760385565>
- Czischke, D. (2018). Collaborative housing and housing providers: Towards an analytical framework of multi stakeholder collaboration in housing co-production. *International Journal of Housing Policy*, 18(1), 55–81. <https://doi.org/10.1080/19491247.2017.1331593>
- Czischke, D., & Huisman, C. J. (2018). Integration through collaborative housing? Dutch starters and refugees forming self-managing communities in Amsterdam. *Urban Planning*, 3(4), 156-165.
<https://doi.org/10.17645/up.v3i4.1727>
- Daher, M., Carré, D., Jaramillo, A., Olivares, H., & Tomicic, A. (2017, September). Experience and meaning in qualitative research: A conceptual review and a methodological device proposal. In Forum: *Qualitative Social Research*, 18(3), 62-85. <https://doi.org/10.17169/fqs-18.3.2696>
- Dagevos, J., Miltenburg, E. M., & Huijnk, W. (2019). *Opnieuw beginnen: Achtergronden van positieverschillen tussen Syrische statushouders*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Verkregen op 30-04-2023, van <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2019/05/16/opnieuw-beginnen>
- Dagevos, J., Klaver, J., Dekker, R., Geuijen, C. H. M., & Ode, A. (2019). Leren en werken voor vluchtelingen: Beleid en interventies in drie grote gemeenten. *Beleid en maatschappij*, 46(1), 43-64. <https://doi.org/10.5553/BenM/138900692019046001005>
- Damen, R., van der Linden, M., Dagevos, J., & Huijnk, W. (2021). About but not without: Recently arrived refugees' understanding of and expectations for integration within a local policy context in the Netherlands. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 1-13.
<https://doi.org/10.1080/15562948.2021.2023720>
- Damen, R., Huijnk, W., & Dagevos, J. (2022). Socio-cultural starting positions among recently arrived Syrian refugees in the Netherlands: A latent class analysis. *International Journal of Intercultural Relations*, 87, 72-84. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2022.01.009>
- Damm, A. P. (2009). Determinants of recent immigrants' location choices: quasi-experimental evidence. *Journal of Population Economics*, 22, 145-174. <https://doi.org/10.1007/s00148-007-0148-5>
- Davelaar, M., Gruppen, A. & Knevel, J. (2018). *Goede bureu. Lessen uit gemengde woonprojecten in Utrecht*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie Hogeschool Utrecht. Verkregen op 27-04-2023, van

<https://www.hu.nl/onderzoek/publicaties/goede-buren-lessen-uit-gemengde-woonprojecten-in-utrecht>

de Gruijter, M. & de Winter-Koçak, S. (2018). *Toen gevlucht ... hoe is het nu? Voormalig vluchtelingen aan het woord over integreren in Nederland*. Kennisplatform Integratie & Samenleving [KIS]. Verkregen op 22-03-2023, van

<https://www.kis.nl/sites/default/files/2022-08/publicatie-toen-gevlucht.pdf>

de Jonge, A. (26 augustus 2022) [Binnenlands bestuur]. *'Utrechtse methode' werkt: bijna alle statushouders gehuisvest*. Verkregen op 12-02-2023, van

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/huisvesting-statushouders-utrecht-gaat-beter-dan-vertrekt>

de Hoon, M., Vink, M., & Schmeets, H. (2021). On the move again? Residential trajectories of refugees after obtaining asylum in the Netherlands. *Population, Space and Place*, 27(2), e2386.

<https://doi.org/10.1002/psp.2386>

Deterding, N. M., & Waters, M. C. (2021). Flexible coding of in-depth interviews: A twenty-first-century approach. *Sociological methods & research*, 50(2), 708-739

<https://doi.org/10.1177/0049124118799377>

Dirks, F. & Wassenberg, F. (2022). *Hoe woningcorporaties woningdelen toepassen: friendscontracten en kamerverhuur*. Platform 31. Verkregen op 02-05-2023, van

<https://www.platform31.nl/artikelen/hoe-woningcorporaties-woningdelen-toepassen-friendscontracten-en-kamerverhuur/>

Dourleijn, E., Muller, P., Dagevos, J., Vogels, R., Doorn, M. V., & Permentier, M. (2011). *Vluchtelingengroepen in Nederland*. Verkregen op 03-04-2023, van

<https://repository.scp.nl/handle/publications/715>

Dorsman, B. (2021). *Magical housing for status holders: a research on the social environment in Magic Mix projects* [Master Thesis]. Verkregen op 02-03-2023, van

<https://research.tue.nl/en/studentTheses/magical-housing-for-status-holders>

Finn, M., & Mayock, P. (2022). The housing experiences of immigrants in a 'new immigrant gateway': an exploration of process in an era of 'super-diversity'. *International Journal of Housing Policy*, 22(2), 174-197. <https://doi.org/10.1080/19491247.2021.1890536>

Gemeente Utrecht (z.d., a). *Beleid voor inburgering*. Verkregen op 03-04-2023, van

<https://www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/beleid-en-omgevingsvisie/beleid-voor-nieuwkomers/beleid-inburgering/>

Gemeente Utrecht (z.d., b). *Beleid voor nieuwkomers*. Verkregen op 03-04-2023, van

<https://www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/beleid-en-omgevingsvisie/beleid-voor-nieuwkomers/>

Gemeente Utrecht (z.d., c). *Huisvesting & integratie vluchtelingen*. Verkregen op 12-02-2023, van

<https://utrecht-monitor.nl/bevolking-bestuur/bevolking/huisvesting-integratie-vluchtelingen>

- Gemeente Utrecht (2019a). Monitor Statushouders. Verkregen op 24-04-2023, van <https://www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/publicaties/onderzoek-en-cijfers/onderzoek-over-utrecht/monitor-statushouders/>
- Gemeente Utrecht (2019b). *Plan van Aanpak Huisvesting en ondersteuning kwetsbare doelgroepen*. Verkregen op 23-03-2023, van <https://omgevingsvisie.utrecht.nl/thematisch-beleid/wonen/>
- Gemeente Utrecht (13 juli 2022). *Raadsbrief Versneld inlopen achterstand taakstelling huisvesting statushouders*. Verkregen op 12-02-2023, van <https://utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/e48e75e4-c820-4ec0-abc2-034bde28fac6?documentId=ba0b9a88-580d-422c-8735-fb916921f760>
- Gemeente Utrecht (5 oktober 2022). *Raadsbrief Evaluatie Versneld Huisvesten Statushouders*. Verkregen op 12-02-2023, van <https://utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/ce9e2ca5-9bca-4774-9963-453a66bfa46c?documentId=2944075c-bd96-4f3a-b68d-7c01dbbc349f>
- Gijsberts, M. & Dagevos, J. (2016). De integratie van vluchtelingengroepen in Nederland. *Economisch-statistische Berichten*, 101, 216-218. https://www.researchgate.net/publication/306290343_De_integratie_van_vluchtelingengroep_en_in_Nederland
- Grossoehme, D. H. (2014). Overview of qualitative research. *Journal of health care chaplaincy*, 20(3), 109-122. <https://doi.org/10.1080/08854726.2014.925660>
- Haberfeld, Y., Birgier, D. P., Lundh, C., & Eildér, E. (2019). Selectivity and internal migration: a study of refugees' dispersal policy in Sweden. *Frontiers in Sociology*, 4, 66. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2019.00066>
- Hay, I (2016). *Qualitative Research Methods in Human Geography*. Oxford University Press, Canada. EAN:9780199010905.
- Hennink, M. M., Kaiser, B. N., & Marconi, V. C. (2017). Code saturation versus meaning saturation: how many interviews are enough?. *Qualitative health research*, 27(4), 591-608. <https://doi.org/10.1177/1049732316665344>
- Huizinga, R. (2019). *Maak plekken centraal in de hervestiging van Syrische statushouders*. Verkregen op 13-02-2023, van <https://www.socialevraagstukken.nl/maak-plekken-centraal-in-de-hervestiging-van-syrische-statushouders/>
- Huizinga, R. P., & Van Hoven, B. (2018). Everyday geographies of belonging: Syrian refugee experiences in the Northern Netherlands. *Geoforum*, 96, 309-317. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2018.09.002>
- Ipsos (28 juli 2023). *Peiling: Partijleiders | Thema's Tweede Kamerverkiezingen 2023 | Val van Kabinet Rutte IV | Economische vooruitzichten*. Verkregen op 08-08-2023, van <https://www.ipsos.com/nl-nl/peiling-partijleiders-themas-tweede-kamerverkiezingen-2023-val-van-kabinet-rutte-iv-economische>

- Jonitz, E., Schiller, M., & Scholten, P. (2022). *Immigrant integration in small and medium-sized towns and rural areas: local policies and policymaking relations in the Netherlands Country Reports on multilevel dynamics*. Verkregen op 03-04-2023, van <https://whole-comm.eu/working-papers/country-report-on-multilevel-dynamics-netherlands/>
- Kallio, H., Pietilä, A. M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of advanced nursing*, 72(12), 2954-2965. <https://doi.org/10.1111/jan.13031>
- Karnieli-Miller, O., Strier, R., & Pessach, L. (2009). Power relations in qualitative research. *Qualitative health research*, 19(2), 279-289. <https://doi.org/10.1177/1049732308329306>
- Kennisplatform Integratie & Samenleving [KIS] (z.d., a). *Vraag en antwoord*. Verkregen op 22-03-2023, van <https://www.kis.nl/vraag-en-antwoord>
- Kennisplatform Integratie & Samenleving [KIS] (z.d., b). *Wijkmonitor*. Verkregen op 23-03-2023, van <https://www.kis.nl/vraag-en-antwoord>
- Klok, J., & Dagevos, J. (2022). 'We do things together': exploring a household perspective on early integration processes of recent refugees. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2022.2156328>
- Knox, S., & Burkard, A. W. (2009). Qualitative research interviews. *Psychotherapy research*, 19(4-5), 566-575. <https://doi.org/10.1080/10503300802702105>
- Kox, M., & Van Liempt, I. (2022). "I Have to Start All over Again". The Role of Institutional and Personal Arrival Infrastructures in Refugees' Home-making Processes in Amsterdam. *Comparative Population Studies*, 47, 165-184. <https://doi.org/10.12765/CPoS-2022-07>
- Madaleno, I. M. (2010). How do remote Southern Hemisphere residents perceive the world? Mental maps drawn by East Timorese and Mozambican islanders. *Scottish Geographical Journal*, 126(2), 112-136. <https://doi.org/10.1080/14702541003712895>
- Malterud, K. (2001). Qualitative research: Standards, challenges, and guidelines. *The Lancet*, 358(9280), 483-488. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(01\)05627-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(01)05627-6)
- Manting, D., Kleinepier, T., & Lennartz, C. (2022). Housing trajectories of EU migrants: between quick emigration and shared housing as temporary and long-term solutions. *Housing Studies*, 1-21. <https://doi.org/10.1080/02673037.2022.2101629>
- Manting, D., van der Star, M., Stuart, M., van Zoelen, S. & Blijie, B. (2022). *Woningdelen of zelfstandig een woning huren of kopen: De woonsituatie van migrantenhuishouders in de eerste jaren na aankomst in Nederland (2014-2018)*. Planbureau voor de Leefomgeving [PBL]. Verkregen op 22-03-2023, van https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2022-woningdelen-of-zelfstandig-een-woning-huren-of-kopen-4238_0.pdf
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (z.d.). *Huisvesting*

statushouders/vergunninghouders. Verkregen op 22-03-2023, van
<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/online-kennis-en-expertisecentrum/aandachtsgroepen-huisvesting/statushouders-vergunninghouders>

Musterd, S., & Ostendorf, W. (2009). Residential segregation and integration in the Netherlands. *Journal of ethnic and migration studies*, 35(9), 1515-1532. <https://doi.org/10.1080/13691830903125950>

Naderifar, M., Goli, H., & Ghaljaie, F. (2017). Snowball sampling: A purposeful method of sampling in qualitative research. *Strides in development of medical education*, 14(3).
<http://dx.doi.org/10.5812/sdme.67670>

Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut [NIDI] & Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2021). *Bevolking 2050 in beeld: opleiding, arbeid, zorg en wonen*. Den Haag/Voorburg: Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut en Centraal Bureau voor de Statistiek. Verkregen op 22-03-2023, van
<https://www.comcon.nl/wp-content/uploads/2021/12/nidi-cbs-2021-bevolking-2050-in-beeld.pdf>

NOS (8 juli 2023). *Dit is wat we nu weten over de val van kabinet-Rutte IV*. Verkregen op 12-07-2023, van
<https://nos.nl/collectie/13942/artikel/2481977-dit-is-wat-we-nu-weten-over-de-val-van-kabinet-ruutte-iv>

Odé, A., & Dagevos, J. (2017). Statushouders aan het werk: De moeizame positieverwerving op de arbeidsmarkt en de betekenis van beleidsfactoren. *Mens en maatschappij*, 92(4), 447-468.
<https://doi.org/10.5117/MEM2017.4.ODE>

Phillimore, J. (2021). Refugee-integration-opportunity structures: Shifting the focus from refugees to context. *Journal of Refugee Studies*, 34(2), 1946-1966. <https://doi.org/10.1093/jrs/feaa012>

Pemberton, S., & Phillimore, J. (2018). Migrant place-making in super-diverse neighbourhoods: Moving beyond ethno-national approaches. *Urban Studies*, 55(4), 733-750.
<https://doi.org/10.1177/0042098016656988>

Platts-Fowler, D., & Robinson, D. (2015). A place for integration: refugee experiences in two English cities. *Population, Space and Place*, 21(5), 476-491. <https://doi.org/10.1002/psp.1928>

Portaal (2023). *Gemengd wonen: 7 bouwstenen*. Verkregen op 08-06-2023, van
[20230530-v8-Waaier-Conferentie_105x200-mm_DEF-digitaal.pdf](https://www.portaal.nl/over-ons/inclusieve-buurten/onze-gemengd-wonen-projecten/20230530-v8-Waaier-Conferentie_105x200-mm_DEF-digitaal.pdf)
([bijdragenaanvoedsamenleven.nl](https://www.bijdragenaanvoedsamenleven.nl)).

Portaal (z.d., a). *Onze gemengd wonen projecten*. Verkregen op 18-02-2023, van
<https://www.portaal.nl/over-ons/inclusieve-buurten/onze-gemengd-wonen-projecten/>

Portaal (z.d., b). *Onze organisatie*. Verkregen op 20-03-2023, van
<https://www.portaal.nl/over-ons/onze-organisatie/>

Portaal (2021). *Ondernemingsplan 2021-2029*. Verkregen op 20-04-2023, van
https://bijdragenaanvoedsamenleven.nl/wp-content/uploads/2021/05/Ondernemingsplan-Portaal_V3.pdf

Portaal (z.d., c). *Utrecht bouwt 2500 extra tijdelijke woningen en huisvest versneld statushouders.*

Verkregen op 12-02-2023, van

<https://www.portaal.nl/kennisbank/utrecht-bouwt-2500-extra-tijdelijke-woningen-en-huisvest-versneld-statushouders/>

Pointer (12 maart 2023). *Nee, wachtlijsten voor woningen zijn er niet omdat statushouders voorgaan.*

Verkregen op 31-03-2023, van

<https://pointer.kro-ncrv.nl/nee-wachtlijsten-voor-woningen-zijn-er-niet-omdat-statushouders-voorgaan>

Rijksoverheid (z.d., a). *Huisvesting statushouder.* Verkregen op 02-02-2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/huisvesting-asielzoekers-met-verblijfsvergunning>

Rijksoverheid (30 juli 2022). *Eerste halfjaar 2023 huisvesting nodig voor 21.200 statushouders.*

Verkregen op 23-03-2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/09/30/eerste-halfjaar-2023-huisvesting-nodig-voor-21.200-statushouders>

Rijksoverheid (28 april 2023). *Kamerbrief over actuele situatie asielketen.* Verkregen op 01-06-2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/04/28/tk-actuele-situatie-asielketen>

Rijksoverheid (z.d., b) *Moeten asielzoekers Nederlands leren?* Verkregen op 20-03-2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/moeten-asielzoekers-nederlands-leren>

Rijksoverheid (z.d., c) *Mogen gezinsleden van statushouders naar Nederland komen?* Verkregen op 20-03-2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/mogen-familieleden-van-asielzoekers-naar-nederland-komen>

Rijksoverheid (2023a). *Overzicht huisvesting vergunninghouders 1 april 2023.* Verkregen op 05-04-2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/documenten/publicaties/2023/04/01/overzicht-huisvesting-vergunninghouders-1-april-2023>

Rijksoverheid (2023b). *Nieuwsbrief Inburgering nr 32.* Verkregen op 11-04-2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuwsbrieven/inburgering/2023/nieuwsbrief-inburgering-nr-32>

Scheepers, A.L., Dries, L. van den, Wolf, J.R.L.M. (2022). *Informatie, interventies en praktijkvoorbeelden bij preventie van dakloosheid.* Bijlage bij de uitgaven van de Preventie Alliantie. Nijmegen: Impuls, Radboudumc. Verkregen op 22-03-2023, van

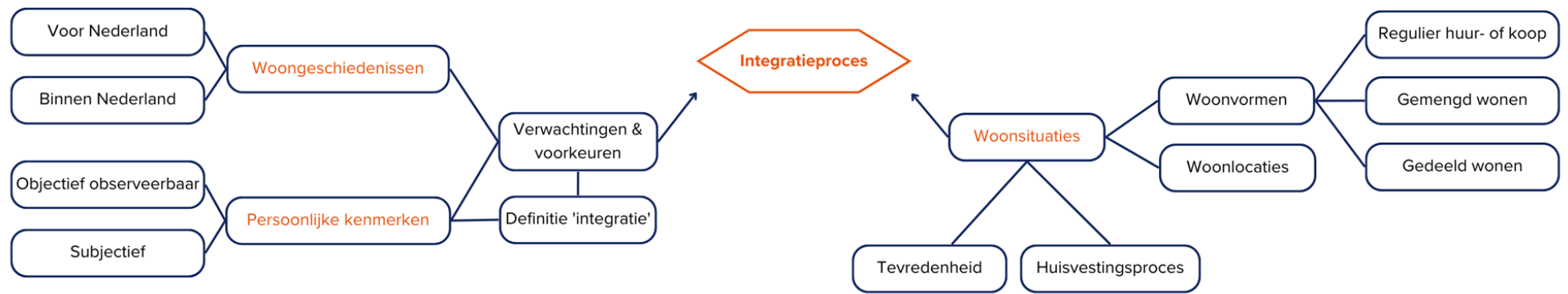
<https://impuls-onderzoekscentrum.nl/wp-content/uploads/bijlage-info-interventies-en-voorbeelden-bij-preventie.pdf>

- Schilder, F., Daalhuizen, F., Groot, J., Lennartz, C. & van der Staak, M. (2020). *Wonen en gevoelens van onbehagen? Een verkenning naar de relatie tussen onzekerheid, controle en het Nederlandse woonbeleid*. Planbureau voor de Leefomgeving [PBL].
<https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-onbehagen-en-woonbeleid-4126.pdf>
- Seethaler-Wari, S. (2018). Urban planning for the integration of refugees: The importance of local factors. *Urban Planning*, 3(4), 141-155. <https://doi.org/10.17645/up.v3i4.1696>
- Sociaal en Cultureel Planbureau [SCP] (2021, a.). "Beleid belangrijke factor goede integratie statushouders" - Met beleid van start. Verkregen op 11-02-2023, van
<https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2021/04/12/beleid-belangrijke-factor-goede-integratie-statushouders>
- Sociaal en Cultureel Planbureau [SCP] (2021, b.). "Gevoel verbondenheid statushouders met Nederland(ers) blijft achter op langere termijn" - Open armen en dichte deuren: percepties van Syrische en Eritrese statushouders over hun sociaal-culturele positie in Nederland. Verkregen op 11-02-2023, van
<https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2021/02/18/gevoel-verbondenheid-statushouders-met-nederlanders-blijft-achter-op-langere-termijn>
- Sociaal en Cultureel Planbureau [SCP] & Centraal Planbureau [CPB] (2020). *Kansrijk integratiebeleid op de arbeidsmarkt: beleidsopties voor het verbeteren van de arbeidsmarktuitskomsten van personen met een migratieachtergrond*. Verkregen op 11-02-2023, van
<https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/10/15/kansrijk-integratiebeleid-op-de-arbeidsmarkt>
- Smythe, L., & Giddings, L. S. (2007). From experience to definition: addressing the question 'what is qualitative research?'. *Nursing Praxis in New Zealand*, 23(1).
https://www.researchgate.net/profile/Lynne-Giddings/publication/5804120_From_experience_to_definition_addressing_the_question_'what_is_qualitative_research'/links/595ad73b0f7e9bf415b01119/From-experience-to-definition-addressing-the-question-what-is-qualitative-research.pdf
- Taal Doet Meer (z.d.). *Taalcafé Utrecht*. Verkregen op 03-08-2023, van
<https://www.taaldoetmeer.nl/wat-doen-we/activiteiten-volwassenen/taalcafe/>
- Teeven, C. (15-07-2022). *Overspoelen statushouders de woningmarkt? Nee..* One World. Verkregen op 20-03-2023, van
<https://www.oneworld.nl/lezen/discriminatie/sociaal-onrecht/overspoelen-statushouders-de-woningmarkt-nee/>
- Thompson, M. (2020). Mental mapping and multinational migrations: A geographical imaginations approach. *Geographical Research*, 58(4), 388-402. <https://doi.org/10.1111/1745-5871.12435>
- Tinnemans, K., Davelaar, M., Yohannes, R., & Majdoubi, B. (2020). *Gemengd wonen met statushouders: meer dan wonen alleen*. Verkregen op 18-03-2023, van
https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/319330_Gemengd_wonen_stadgenoot_WEB-2.pdf

- Tinnemans, C., Fermin, A. & Davelaar, M. (2019). *Gemengd wonen met statushouders: een kans voor ondersteuning van statushouders bij integratie en participatie*. Verkregen op 30-02-2023, <https://www.kis.nl/publicatie/gemengd-wonen-met-statushouders>
- Universiteit Utrecht (z.d., a) *Academische vaardigheden Sociale Geografie en Planologie: Ethiek*. Verkregen op 22-03-2023, van <https://handboeksgpl.sites.uu.nl/sgpl-als-vak-gebied/ethiek/>
- Universiteit Utrecht (z.d., b). *How to write an informed consent form*. Verkregen op 22-03-2023, van <https://www.uu.nl/en/research/research-data-management/guides/writing-an-informed-consent-form>
- van der Velden, J., Tiggeoven, P., & Wassenberg, F. (2016). *De Magic Mix: Een Verkenning van Wooncomplexen Waar Verschillende Doelgroepen Gemengd Wonen*. Den Haag: Platform 31. Verkregen op 22-02-2023, van <https://www.platform31.nl/publicaties/de-magic-mix#>
- Van Heelsum, A. (2017). Aspirations and frustrations: Experiences of recent refugees in the Netherlands. *Ethnic and Racial Studies*, 40(13), 2137-2150. <https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1343486>
- Van Liempt, I., & Miellet, S. (2021). Being far away from what you need: the impact of dispersal on resettled refugees' homemaking and place attachment in small to medium-sized towns in the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47(11), 2377-2395. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1845130>
- Van Liempt, I., & Staring, R. (2021). Homemaking and Places of Restoration: Belonging Within and Beyond Places Assigned to Syrian Refugees in the Netherlands. *Geographical Review*, 111(2), 308-326. <https://doi.org/10.1080/00167428.2020.1827935>
- Van Liempt, I., & Staring, R. (2020). *Nederland Papierenland: Syrische Statushouders en hun Ervaringen met Participatiebeleid in Nederland*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Verkregen op 28-04-2023, van <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/03/12/nederland-papierenland>
- Van Summeren, M. (2022). Een huis of een thuis? Een onderzoek naar statushouders in de wijken van Portaal [Intern onderzoek van Portaal]. Verkregen op 11-08-2023, van <https://portaalplein.portaal.nl/umbraco/media/4561/onderzoek-statushouders-in-de-wijk-20220531.pdf>
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten [VNG] (z.d.). *Versnelde huisvesting statushouders: overzicht van overwegingen, maatregelen en regelingen*. Verkregen op 12-02-2023, van <https://vng.nl/sites/default/files/2022-10/Versnelde%20huisvesting%20statushouders.pdf>
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten [VNG] (2021). *Handreiking huisvesting vergunninghouders*. Verkregen op 12-02-2023, van <https://vng.nl/publicaties/handreiking-huisvesting-vergunninghouders>
- VluchtelingenWerk Nederland (z.d., a). *Een vluchteling in dienst nemen*. Verkregen op 20-03-2023, van <https://www.vluchtelingenwerk.nl/nl/steun-vluchtelingen/vluchtelingenwerk-en-bedrijven/een-vluchteling-dienst-nemen>

- VluchtelingenWerk Nederland (z.d., b). *Integratie*. Verkregen op 03-08-2023, van]
<https://www.vluchtelingenwerk.nl/nl/integratie>
- VluchtelingenWerk Nederland (z.d., c). *Maatschappelijke begeleiding*. Verkregen op 03-08-2023, van
<https://www.vluchtelingenwerk.nl/nl/maatschappelijke-begeleiding>
- Wa-Mbaleka, S. (2019). Ethics in Qualitative Research: A Practical Guide. *International Forum*, 22(2), 116-132.
https://www.academia.edu/45105133/Ethics_in_Qualitative_Research_A_Practical_Guide
- Weeda, L., van der Linden, M., & Dagevos, J. (2019). Breekt de zon door in het AZC? De rol van de AZC-periode voor de mentale gezondheid en sociale integratie van statushouders in Rotterdam. *Mens & maatschappij*, 93(4), 313-342. <https://doi.org/10.5117/MEM2018.4.002.WEED>
- Weidinger, T., & Kordel, S. (2020). Access to and exclusion from housing over time: Refugees' experiences in rural areas. *International Migration*, 2020 00, 1–18.
<https://doi.org/10.1111/imig.12807>
- Wessendorf, S., and J. Phillimore. 2019. New Migrants' Social Integration, Embedding and Emplacement in Superdiverse Contexts. *Sociology*, 53 (1), 123–138.
<https://doi.org/10.1177/0038038518771843>
- Wijga, A., Maliepaard, M., Huijnk, W. & Uiters, E. (2019). *Inzicht in psychische ongezondheid*. In: E. Miltenburg, E., Dagevos, J. en Huijnk, W. (red.). *Opnieuw beginnen. Achtergronden van positieverschillen tussen Syrische statushouders*. (p.74-106). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2019/05/16/opnieuw-beginnen>
- Zorlu, A., & Mulder, C. H. (2008). Initial and subsequent location choices of immigrants to the Netherlands. *Regional Studies*, 42(2), 245-264. <https://doi.org/10.1080/00343400601145210>
- Zorlu, A., Mulder, C. H. & van Gaalen, R. (2014) Ethnic disparities in the transition to home ownership. *Journal of Housing Economics*, 26(4), 151–163. <https://doi.org/10.1016/j.jhe.2014.01.004>
- Zorlu, A. (2017) Attitudes toward Asylum Seekers in Small Local Communities. *International Migration*, 55(6), 14–36. <https://doi.org/10.1111/imig.12296>

Bijlage 1 - Synthese model theoretisch kader

Bijlage 2 - Topiclijst interviews Nederlands

Thema	Sub-thema	Vraag	Vervolg vraag	Voorbeeld
Onderzoeker introductie	Mijn naam is Carolien en ik ben masterstudent Sociale Geografie aan de Universiteit Utrecht. Voor mijn masterscriptie doe ik onderzoek naar de ervaringen van statushouders in de gemeente Utrecht met de invloed van verschillende aspecten van wonen op hun inburgering. Dit doe ik in combinatie met een stage bij woningcorporatie Portaal. Heb je nog vragen voor mij voordat we beginnen?			
Persoonlijke introductie	Om te beginnen heb ik eerst een paar vragen over uzelf.			
	Kenmerken	Hoe oud bent u?		
		Hoe ziet uw huishouden er uit? // <i>Met wie woont u in één huis?</i>		
		Wat is uw nationaliteit? // <i>Uit welk land komt u?</i>		
	Nederland	Hoe lang woont u al in Nederland?		
		Hoe lang woont u al in Utrecht? (maanden)		
		In welke buurt in Utrecht woont u?		
		Hoe lang woont u in uw huidige woning // <i>dit huis?</i> (maanden)		
		Op hoeveel (verschillende) plekken heeft u in Nederland gewoond?	Waar?	
	Persoonlijke kenmerken & grondslag integratie	Nu heb ik een paar vragen over integratie.		
Definitie		Hoe zou u 'integratie' definiëren? // <i>Wat betekent 'integratie' voor u?</i>	In uw definitie van integratie komt ... voor, ...? // <i>Waarom zegt u ....?</i>	Werk, wonen, school/opleiding, gezondheid, veiligheid, sociale verbinding, kennis van het land, rechten
		Wat vindt u dat noodzakelijk is om te kunnen integreren in een land? // <i>Wat is voor u nodig om te integreren in een land?</i>	Waarom vindt u (specifiek) ... belangrijk?	
		Vindt u dat u geïntegreerd bent?	Waarom vindt u dat?	
			Vindt u dat u geïntegreerd bent in Utrecht of in Nederland?	
		Voelt u zich thuis in Nederland?	Waarom?	
Verwachtingen		Wat verwacht u van de Nederlandse samenleving? En waarom?	Wat verwacht u van uw burens?	
			Wat verwacht u van de overheid? gemeente?	VluchtelingenWerk
			Wat verwacht u van organisaties?	
Begeleiding		Wat voor begeleiding heeft u gekregen voor uw integratie? // <i>Hoe</i>	Wat vindt u van de begeleiding die u	

		<i>bent u geholpen met integreren?</i>	heeft gekregen // <i>daarvan?</i>	
			Wat kan er beter?	
			Wat ging er goed?	
		Hoe belangrijk is uw huis/de locatie/de woonvorm voor uw integratie?	Cijfer van 1 tot 10?	
			Welke invloed heeft dat?	
			Of zijn andere dingen belangrijker?	
Woongeschiedenis	De volgende vragen gaan over waar u hiervoor gewoond heeft. Eerst over wonen in ... *land van herkomst* en daarna over Nederland & Utrecht.			
	Vòòr Nederland	In wat voor huis woonde u in .... *land van herkomst*? // <i>Hoe zag uw huis er uit in ...?</i>		Grootte, huur/koop/sociaal, los/vast...
		Was u tevreden // <i>blij met uw woning // huis?</i>	Wat vond u er fijn/niet fijn aan?	
		Waar stond uw huis in .... *land van herkomst*?/Woonde u op het platteland, in een dorp of in de stad?		
		Wat voor wijk was het?	Was het druk of rustig?	
			Waren er veel of weinig voorzieningen? (Winkels, scholen, openbaar vervoer, restaurants)	
			Wat voor burens had u?	
	In Nederland	Op welke manier denkt u dat uw verblijf in COA-opvang uw integratie heeft beïnvloed?		Duur, ervaring, verhuizen
		<i>Hoe heeft u het huisvestingsproces in Nederland ervaren? // Wat vindt u van het proces van een huis vinden/krijgen in Nederland?</i>		
		Wat heeft u als voorbereiding/voorlichting geleerd over wat u kunt verwachten over wonen in Nederland?		
		In wat voor huis/huizen heeft u in Nederland gewoond voordat u in dit huis ging wonen?		
		Wat verwacht // <i>wilt u van een woning // huis in Nederland?</i>	Zijn uw verwachtingen voor een woning // huis in Nederland hetzelfde als *land van herkomst*?	Grootte, huur/koop/sociaal, los/vast...

		Heeft u het idee dat uw verwachtingen van wonen in Nederland kloppen?		
		Zijn uw verwachtingen/voorkeuren veranderd sinds u in Nederland woont? En waarom?		
Huidige woonsituatie	De volgende vragen gaan over het huis en de buurt waar u nu woont.			
	Tevredenheid	Hoe zou u uw huidige huis // <i>dit huis</i> omschrijven?		Grootte, huur/koop/sociaal, los/vast...
		Bent u tevreden over uw huidige woonsituatie // <i>woning/huis en buurt</i> ?	Wat is er goed? Wat kan beter?	
		Zou u graag naar een andere woning // <i>ander huis</i> willen verhuizen?	Waarom wel/waarom niet?	
		Is uw huidige woning // <i>huis</i> geschikt voor de toekomst?	Waarom?	
		Denkt u dat u over een jaar nog in deze woning // <i>dit huis</i> woont? =	Waarom?	
	Locatie	Woont u het liefst in de stad of op het platteland?	Komt dat overeen met waar u nu woont? // <i>Is dat hetzelfde als waar u nu woont?</i>	
		Hoe denkt u dat uw woonlocatie uw integratie beïnvloedt?	Waarom denkt u dat?	
		In wat voor buurt woont u het liefst?	Wat vindt u daar fijn aan?	
		Welke plek in Nederland vond u tot nu toe het fijnst om te wonen?	Waarom?	
		Welke plek in Utrecht vond u tot nu toe het fijnst om te wonen?	Waarom?	
		Wat voor voorzieningen heeft u in uw buurt nodig?		Winkels, scholen, openbaar vervoer, restaurants...
	Contact met burens	Met wat voor mensen in uw buurt heeft u het meeste contact?		
		Heeft u contact met uw burens? // <i>Praat u vaak met uw burens?</i>	Hoe vaak?	
			Spreekt u weleens iets af met uw burens?	
	Heeft u het idee dat uw burens u (zouden) kunnen helpen bij uw integratie? // <i>Kunnen uw burens u helpen bij uw integratie?</i>	Gebeurt dit in de praktijk ook? // <i>Gebeurt dit ook echt?</i>		
	Woonvormen	In wat voor (soort) huis woont u het liefst? En waarom?		
		Heeft u ervaring met andere woonvormen dan uw huidige woning? // <i>Heeft u ervaring met andere soorten woningen dan die van u?</i>		
		Bent u bekend met gemengd wonen? // <i>Kent u gemengd wonen?</i>	Gemengd wonen = projecten waarin verschillende	

			<p>groepen mensen doelbewust samenwonen in een buurt of gebouw, en, contact onderhouden en gezamenlijk activiteiten ondernemen. // Een buurt waarin afspraken zijn gemaakt over het doen en van activiteiten met bureen.</p>	
			<p>Heeft u zelf deze woonvorm meegemaakt in Utrecht/Nederland? // Heeft u zelf zo gewoond in Utrecht/Nederland?</p>	
			<p>Zou u zelf openstaan voor huisvesting in deze woonvorm? // Zou u dit (een) fijn (soort huis) vinden?</p>	
			<p>Wat denkt u dat er voor nodig zou zijn om deze woonvorm geschikt te maken voor statushouders? // Wat is er nodig om gemengd wonen te laten werken voor statushouders?</p>	
		<p>Bent u bekend met woningdelen? // Kent u woningdelen?</p>	<p>Woningdelen = het delen van één woning met personen uit een ander huishouden. // Èen huis delen met andere mensen.</p>	
			<p>Heeft u zelf deze woonvorm meegemaakt in Utrecht/Nederland? // Heeft u zelf zo gewoond in Utrecht/Nederland?</p>	
			<p>Zou u zelf openstaan voor huisvesting in deze woonvorm? // Zou u dit (een) fijn (soort huis) vinden?</p>	

			Wat denkt u dat er voor nodig zou zijn om deze woonvorm geschikt te maken voor statushouders? // <i>Wat is er nodig om gedeeld wonen te laten werken voor statushouders?</i>	
		Denkt u dat deze woonvormen zouden kunnen bijdragen aan het integratieproces van statushouders? <i>Waarom/hoe? // Denkt u dat gemengd of gedeeld wonen zou kunnen helpen bij integratie?</i>		
		Welke uitdagingen // problemen // <i>moeilijkheden</i> denkt u dat er zouden ontstaan bij huisvesting van statushouders in deze woonvormen // <i>gemengd of gedeeld wonen?</i>		
Eigen invulling	Dit waren mijn vragen....			
		Zijn er nog dingen die nog niet besproken zijn in dit interview, of waar u nog iets over wil zeggen?		
		Heeft u nog vragen voor mij?		

Bijlage 3 - Topiclist interviews English

Theme	Sub-theme	Question	Follow-up question	Example
Researcher introduction	My name is Carolien, and I am a Human Geography master student at Utrecht University. For my master's thesis, I am doing research on the experiences of status holders in the municipality of Utrecht with the influence of different aspects of housing on their integration. I am doing this in combination with an internship at housing corporation Portaal. Do you have any questions for me before we start?			
Personal introduction	First of all, I have a few questions about yourself.			
	Characteristics	How old are you?		
		What does your household look like? // <i>With who do you live in your house?</i>		
		What is your nationality? // <i>From which country are you?</i>		
	The Netherlands	For how long have you lived in the Netherlands?		
		For how long have you lived in Utrecht?		
		In which neighbourhood in Utrecht do you live?		
		How long have you lived in your current home // <i>this house?</i>		
		In how many (different) places have you lived in the Netherlands?	Where?	
Personal characteristics & foundations for integration	Now I have a few questions about integration.			
	Definition	How would you define 'integration'? // <i>What does 'integration' mean to you?</i>	Your definition of integration includes ..., ...? // <i>Why do you say ....?</i>	Work, housing, school/training, health, safety, social connection, knowledge of the country, rights
		What do you think is necessary to integrate in a country? // <i>What is necessary for you to integrate in a country?</i>	Why do you find (specifically) ... important?	
		Do you think you are integrated?	Why do you think that?	
			Do you think you are integrated in Utrecht or in the Netherlands?	
	Do you feel at home in the Netherlands?	Why?		
	Expectations	What do you expect from Dutch society? And why?	What do you expect from your neighbours?	
			What do you expect from the government? The municipality?	VluchtelingenWerk
			What do you expect from other organisations?	

	Guidance	What kind of guidance did you receive for your integration? // <i>How have you been helped to integrate?</i>	How do you feel about the guidance you received?	
			What could have been better?	
			What went well?	
		How important is your home/location/living arrangement for your integration?	Grade from 1 to 10?	
			What influence does that have?	
			Are other things more important?	
Housing history	The following questions are about where you lived before this. First about living in ... *country of origin* and then about the Netherlands & Utrecht.			
Before the Netherlands	What kind of house did you live in ... *country of origin*? // <i>What did your house look like in ...?</i>		Grootte, huur/koop/sociaal, los/vast...	
		Were you satisfied // <i>happy</i> with your home?	What did you like/dislike about it?	
		Where was your home in ... *country of origin*?/Did you live in the countryside, in a village or in the city?		
		What was the neighbourhood like?	Was it crowded or quiet?	
			Were there many or few amenities? (Shops, shoals, public transport, restaurants)	
			What kind of neighbours did you have?	
In the Netherlands	In what way do you think your stay in COA shelter has affected your integration?		Duur, ervaring, verhuizen	
		How have you experienced the housing process in the Netherlands? // <i>How do you feel about the process of finding/obtaining a house in the Netherlands?</i>		
		As preparation/education, what did you learn about what to expect about living in the Netherlands?		
		What kind of house(s) did you live in in the Netherlands before moving into this house?		
		What do you expect // <i>want</i> from a property // <i>house</i> in the Netherlands?	Are your expectations for a property // <i>house</i> in the Netherlands the same as in ... *country of	Size, rent/purchase/social, loose/fixe...

			origin*?	
		Do you feel that your expectations of living in the Netherlands were right?		
		Have your expectations/preferences changed since living in the Netherlands? And why?		
Current housing situation	The following questions are about the house and neighbourhood where you live now.			
	Satisfaction	How would you describe your current house // <i>this house</i> ?		Grootte, huur/koop/sociaal, los/vast...
		Are you satisfied with your current living situation // <i>house/home and neighbourhood</i> ?	What is good? What could be better?	
		Would you like to move to another property // <i>another house</i> ?	Why yes/Why no?	
		Is your current home // <i>house</i> suitable for the future?	Why?	
		Do you think you will still be living in this house in a year's time?	Why?	
	Location	Do you prefer to live in the city or in the countryside?	Does that match where you live now? // <i>Is that the same as where you live now?</i>	
		How do you think your residential location affects your integration?	Why do you think that?	
		What kind of neighbourhood do you prefer to live in?	What do you like about that?	
		Which place in the Netherlands have you found the nicest place to live so far?	Why?	
		Which place in Utrecht have you found the nicest place to live so far?	Why?	
		What kind of facilities do you need in your neighbourhood?		Shops, schools, public transport, restaurants...
	Contact with neighbours	What kind of people in your neighbourhood do you interact with the most?		
		Do you have contact with your neighbours? // <i>Do you often talk to your neighbours?</i>	How often? Do you sometimes make appointments with your neighbours?	
		Do you think that your neighbours can (could) help you with your integration? // <i>Can your neighbours help you with your integration?</i>	Does this also happen in practice? // <i>Does this really happen?</i>	
	Woonvormen	What kind of house do you prefer to live in? And why?		
		Do you have experience with other types of housing than your current home? // <i>Do you have experience with</i>		

		other types of housing than yours?		
		Are you familiar with mixed housing? // Do you know mixed housing?	Mixed living = projects in which different groups of people deliberately live together in a building or neighbourhood, and maintain contact and undertake joint activities. // A neighbourhood in which agreements have been made about doing and activities with neighbours.	
			Have you experienced this type of housing yourself in Utrecht/the Netherlands? // Did you live like this in Utrecht/the Netherlands?	
			Would you be open to accommodation in this type of housing? // Would you think this is (a) nice (type of house)?	
			What do you think it would take to make this type of housing suitable for status holders? // What is needed to make mixed housing work for status holders?	
		Are you familiar with home sharing? // Do you know 'house sharing'?	Woningdelen = het delen van één woning met personen uit een ander huishouden. // Één huis delen met andere mensen.	
			Have you experienced this type of housing yourself in Utrecht/the Netherlands? // Did you live like this in Utrecht/the Netherlands?	

			Would you be open to accommodation in this type of housing? <i>// Would you think this is (a) nice (type of house)?</i>	
			What do you think it would take to make this type of housing suitable for status holders? <i>// What is needed to make shared housing work for status holders?</i>	
		Do you think that these forms of housing could contribute to the integration process of beneficiaries? <i>// Do you think mixed or shared living could help with integration?</i>	Why? How?	
		What challenges // problems // difficulties do you think would arise when housing permit holders in these forms of housing <i>// mixed or shared living?</i>		
Own additions	These were my questions....			
		Are there things that have not yet been discussed in this interview, or that you would like to say something about?		
		Do you have any questions for me?		

Bijlage 4 - Toestemmingsverklaring

Toestemmingsverklaring - Voor deelname aan masterscriptie onderzoek: “De invloed van wonen op de integratie van statushouders: Een masterscriptie over de ervaringen van statushouders met de invloed van wonen op hun integratie in de gemeente Utrecht.”

Beste deelnemer,

Ik zal me nog even voorstellen; ik ben Carolien Vat, en ik doe de master Human Geography aan de Universiteit Utrecht. Ik doe voor mijn masterscriptie onderzoek naar de ervaringen van statushouders in de gemeente Utrecht met de invloed van verschillende aspecten van wonen op hun integratie. Ik doe dit in combinatie met een stage bij woningcorporatie Portaal (Beneluxlaan 9, 3527 HS Utrecht).

U gaat deelnemen aan een onderzoek naar de ervaringen van statushouders. Het onderzoek zal bestaan uit een interview, dat ongeveer 30-45 minuten duurt. Er wordt een geluidsopname gemaakt van het interview, deze opname wordt later gebruikt om het interview te transcriberen, waarna de originele bestanden gewist worden.

Alle informatie die is verkregen tijdens het interview wordt anoniem verwerkt door de onderzoeker (Carolien Vat), en wordt niet gedeeld met andere personen. Uw naam en andere informatie aan de hand waarvan u mogelijk te identificeren zou kunnen zijn, wordt niet opgenomen in het onderzoek. De verzamelde data wordt alleen gebruikt voor dit onderzoek en eventuele bijbehorende publicaties.

Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Dit betekent dat u op elk moment mag beslissen om te stoppen met uw deelname of een vraag niet te beantwoorden. Hiervoor hoeft u geen reden op te geven. Vragen stellen mag op elk moment voor, tijdens of na het onderzoek.

Hierbij verklaar ik over dit onderzoek geïnformeerd te zijn en de schriftelijke informatie gelezen te hebben. Daarnaast ben ik in gelegenheid gesteld om vragen te stellen aan de onderzoeker, en zijn deze beantwoord. Ik had genoeg tijd om te beslissen of ik deelnam aan het onderzoek.

Ik stem in met:

- a) Ik ben over het onderzoek geïnformeerd. Ik heb de schriftelijke informatie gelezen. Ik ben in de gelegenheid gesteld om vragen over het onderzoek te stellen. Ik heb over mijn deelname aan het onderzoek kunnen nadenken. Ik heb het recht mijn toestemming op ieder moment weer in te trekken zonder dat ik daarvoor een reden hoef op te geven. Ik begrijp het onderzoek en mijn rol binnen het onderzoek.
- b) Ik stem toe met deelname aan het onderzoek ja / nee

Daarnaast:

- c) Geef ik toestemming voor het maken van een geluidsopname (voor analyse) ja / nee
- d) Geef ik toestemming om anoniem citaten op te nemen in het onderzoek ja / nee

Nummer: ..... Handtekening/paraaf: ..... Datum (d/m/j): ...../...../.....

Ondergetekende, verantwoordelijke onderzoeker, verklaart dat de deelnemer zowel schriftelijk als mondeling over het bovenvermelde onderzoek is geïnformeerd.

Naam: ..... Handtekening/paraaf: ..... Datum (d/m/j): ...../...../.....

Dit document wordt tweemaal ingevuld: een exemplaar is voor de deelnemer, het andere exemplaar is voor de onderzoeker. Gegevens van de onderzoeker: Carolien Vat, student aan de Universiteit Utrecht, en stagiaire bij Portaal bereikbaar via carolien.vat@portaal.nl / c.i.vat@uu.nl of +310618104398.

Bijlage 5 - Consent form

Consent Form - For participation in master's thesis research: "The influence of housing on the integration of status holders: A master's thesis on status holders' experiences of the influence of housing on their integration in the municipality of Utrecht."

Dear participant,

Let me introduce myself; my name is Carolien Vat, and I am a Human Geography master student at Utrecht University. For my master's thesis, I am doing research on the experiences of status holders in the municipality of Utrecht with the influence of different aspects of housing on their integration. I am doing this in combination with an internship at housing corporation Portaal (Beneluxlaan 9, 3527 HS Utrecht).

You will participate in a research project on the experiences of status holders. The research will consist of an interview, lasting about 30-45 minutes. An audio recording will be made of the interview, this recording will later be used to transcribe the interview, after which the original files will be deleted.

All information obtained during the interview will be processed anonymously by the researcher (Carolien Vat), and will not be shared with other persons. Your name and other information by which you could possibly be identified will not be included in the study. The data collected will only be used for this study and any related publications.

Participation in this study is voluntary. This means that you may decide to stop your participation or not answer a question at any time. You do not have to give a reason for this. You may ask questions at any time before, during or after the study.

I hereby declare that I have been informed about this study and have read the written information. In addition, I was given the opportunity to ask questions to the researcher, and these were answered. I had enough time to decide whether to participate in the study.

I agree:

- a. I have been informed about the study. I have read the written information. I have been given the opportunity to ask questions about the study. I have been enabled to think about my participation in the study. I have the right to withdraw my consent at any time without having to give a reason. I understand the study and my role within the study.
- b. I consent to participate in the study yes / no

In addition:

- c. I give permission for the making of an audio recording (for analysis) yes / no
- d. I give permission for anonymous quotes to be included in the study yes / no

Number: .....

Signature/ initial: .....

Date (d/m/y): \...../...../.....

The undersigned, responsible investigator, certifies that the participant has been informed in writing as well as orally about the above study.

Name: .....

Signature/ initial: .....

Date (d/m/y): ...../...../.....

This document was filled out twice: one copy is for the participant, the other copy is for the researcher. Researcher's details: Carolien Vat, student at Utrecht University, and intern at Portaal reachable at carolien.vat@portaal.nl / c.vat@uu.nl or +310618104398.

Bijlage 6 - Eigenschappen van deelnemers

Nummer	Leeftijd	Huishoudens-samenstelling	Nationaliteit	In Nederland sinds	Duur van het verblijf in Nederland (maanden)	In Utrecht sinds	Duur van het verblijf in Utrecht (maanden)	Buurt in Utrecht	Duur van het verblijf in de huidige woning (maanden)	Totaal aantal woonplaatsen in Nederland (exclusief ACZ)	Totaal aantal AZC's
1	31	getrouwd & samenwonend	Syrisch	eind 2015	84 (7 jaar)	-	42 (3,5 jaar)	Vleuten	24 (2 jaar)	2	3
2	26	getrouwd & samenwonend	Syrisch/Russisch	mei 2022	13 (1 jaar)	mei 2022	14	Vleuten	12 (1 jaar)	1	0
3	28	alleenstaand	Syrisch	2021/2022	18 (1,5 jaar)	-	18 (1,5 jaar)	Lombok AZC	x	x	3
4	39	alleenstaand	Syrisch	oktober 2015	92 (7 jaar, 8 maanden)	mei 2016	86 (7 jaar, 2 maanden)	Lombok	54 (4,5 jaar)	2	4
5	28	samenwonend	Syrisch	2015	96 (8 jaar)	begin 2016	84 (7 jaar)	Lombok	paar jaar	2	5
6	41	getrouwd & samenwonend met 2 kinderen	Afghaans	2021	18	januari 2022	18 (1,5 jaar)	Kanaleneiland	16	1	1
7	32	getrouwd & in verwachting van een kind	Syrisch	2021	24 (2 jaar)	september 2022	9	Hoograven	9/10	1	3
8	30	woont bij schoonfamilie	Syrisch	2021	23		15	Tuinwijk	?	1	6
9	53	getrouwd & samenwonend met 2 kinderen	Iraans	righting eind 2013	120 (10 jaar)	2015	84 (7 jaar)	Rivierenwijk	84	1	5
10	23	samenwonend	Syrisch	2021	18		3/4	Zeist	3/4	1	5
11	36	getrouwd & samenwonend met 1 kind	Syrisch	23 oktober 2017	57 (4 jaar, 9 maanden)	december 2018	55 (4 jaar, 7 maanden)	Overvecht	13	1	3
12	24	alleenstaand	Syrisch		15		3/4	Overvecht AZC	x	x	5

Bijlage 7 - Codeerschema

Code	Sub-code	Uitsplitsing
Begeleiding	Ervaringen	Andere organisaties
		COA
		Gemeente
		VluchtelingenWerk
	Verbeterpunten	Gemeente
		In asielzoekerscentra
		Onduidelijkheden
	Organisaties	
	Voorbereiding op wonen in Nederland	
Definitie integratie	Communicatie en taal	
	Cultuur begrijpen	
	Gezondheid	
	Persoonsafhankelijkheid	
	Sociale contacten	
	Stabiliteit	
	Studeren	
	Veiligheid	
	Wederkerigheid	
	Werk	
Eigen integratie	Mening mate eigen integratie	Communicatie en taal
		Sociale contacten
	Persoonlijke obstakels	
	Thuisvoelen	
Huidige woonsituatie	Belang van woningen en woonlocaties	
	Huidige buurt	Contact met burens
		Faciliteiten
		Tevredenheid
	Huidige woning	Passendheid & toekomstbestendigheid
		Tevredenheid
		Verhuizen
		Woningtype
	Voorkeur	Drukte
		Stad, platteland of dorp
	Persoonlijke eigenschappen	Aantal AZCs
Aantal woningen in Nederland		

	Huishoudenssamenstelling	
	Leeftijd	
	Nationaliteit	
	Tijd in asielzoekerscentra	
	Tijd in huidige woning	
	Tijd in Nederland	
	Tijd in Utrecht	
	Wijk in Utrecht	
Verwachtingen van de Nederlandse samenleving en burens	Eigen verantwoordelijkheid	
	Mogelijke rol van burens bij integratie	
	Van burens	Elkaar helpen
		Geen verwachtingen
		Meer contact
		Privacy
		Respect en vriendelijkheid
	Van de gemeente	
	Van de Nederlandse samenleving	Eigen verantwoordelijkheid
		Respect en begrip
Van organisaties		
Van wonen in Nederland		
Woongeschiedenis	In Nederland	Asielzoekerscentra
		Gemaakte fouten
		Huisvestingsproces
		Utrecht
		Voorkeur
	Voor Nederland	Drukte woonwijk
		Faciliteiten woonwijk
		Locatie
		Reis naar Nederland
		Tevredenheid
Woningtype en -grootte		
Woonvormen	Gedeeld wonen	Bekendheid voor Nederland
		Bekendheid in Nederland
		Negatieve mening
		Neutrale of onzekere mening
		Positieve mening
	Gemengd wonen	Bekendheid
		Negatieve mening
		Neutrale of onzekere mening

		Positieve mening
--	--	------------------